

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

СТЕЛЬМАХ ХРИСТИНА ПЕТРІВНА

УДК 658.27:658.152

ДИСЕРТАЦІЯ

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ
В УМОВАХ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

08.00.04 – Економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

08 – Економічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Ідентичність усіх примірників дисертації

ЗАСВІДЧУЮ:

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Завербний А.С.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
_____ / Х.П. Стельмах/

Науковий керівник Пирог Ольга Володимирівна, д. е. н., професор

Львів – 2018

АНОТАЦІЯ

Стельмах Х.П. Модернізація основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2018.

Дисертацію присвячено вирішенню наукового завдання розроблення теоретико-методологічних і методико-прикладних засад модернізації основних засобів машинобудівних підприємств. Актуальність наукового дослідження підтверджується тим, що модернізація основних засобів машинобудівних підприємств здійснюється при активізації внутрішньовиробничих чинників (прирости: фондівіддачі, продуктивність праці, енерговіддачі, матеріаловіддачі, інвестицій, прибутковості та оновлення основних засобів). Попри те, чимало суб'єктів господарювання і надалі не віддають належного значення дослідженню і оцінці модернізації. Це зумовлює незацікавлення керівників та інвестиційного менеджменту підприємств здійснювати модернізацію основних засобів, а також підвищувати продуктивність своєї праці та шукати шляхи використання оцінки інтегрального показника інвестиційної модернізації, як способу здобуття нових конкурентних переваг в умовах інвестиційного розвитку.

Вищенаведене обумовлює важливість й актуальність розроблення теоретико-методологічних і методико-прикладних засад модернізації основних засобів машинобудівних підприємств.

У першому розділі «Теоретичні та прикладні засади модернізації основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку» розкрито особливості детермінування основних засобів, інвестиційної модернізації та взаємозв'язку основних засобів та інвестицій.

Охарактеризовано взаємозв'язок основних засобів та інвестицій, а також висвітлено особливості активізування їх ефективної експлуатації. Результати

огляду та узагальнення літературних джерел свідчать про неоднозначність й різноспрямованість у розумінні сутності понять основні засоби та основні фонди, які повинні приносити у результаті свого використання економічну вигоду. Зроблено висновок про те, основні засоби є об'єктом капітальних вкладень, що характеризує взаємозв'язок процесу інвестування та основних засобів. Основні виробничі засоби – матеріально-технічна база виробництва, яка забезпечує виробничий процес та займають близько 85-90% від загальної вартості основних засобів підприємства. Невиробничі основні засоби не беруть участь безпосередньо в процесі виробництва, складають менш вагому частку у загальній вартості основних засобів.

Зроблено висновок про те, що у відомих класифікаціях основних засобів не приділяється належна увага поділу «за ступенем вагомості». На цьому елементі слід акцентувати увагу, оскільки, по-перше, формування фінансових планів повинне включати дану класифікацію, по-друге, конструктивні основні засоби є об'єктом капітальних вкладень, по-третє на відміну від виробничих основних засобів, у їх складі є ті, основні засоби, що несуть найбільш функціональне навантаження у процесі створення продукту (будівлі, обладнання, верстати, транспортні засоби). Допоміжними основними засобами є ті, що несуть найменше навантаження у процесі виробництва (наприклад, ремонтно-механічне обладнання та інструменти для обслуговування діяльності основних верстатів).

З огляду на зазначене обґрунтовано доцільність трактування поняття інвестиційна модернізація і розглянуто складові та чинники впливу на інвестиційний розвиток, що на відміну від існуючих підходів, дають змогу стверджувати, що інвестиційний розвиток машинобудівного підприємства формується за допомогою інвестиційного потенціалу та стратегії розвитку, а також визначено умови, що формують інвестиційний клімат. Отримані в результаті дослідження висновки дали змогу розвинути взаємозв'язок основних засобів та інвестицій. Орієнтація інвестицій на об'єкти (будівлі, транспортні засоби, обладнання), підкреслює зв'язок між інвестиціями та основними засобами. Зроблено висновок про те, що інвестиційний розвиток - поступовий розвиток

підприємства із реалізації етапів стратегії, включаючи потенціал та досягнення соціально-економічного ефекту від проектів, що реалізуються в умовах сприятливого інвестиційного клімату під впливом сукупності чинників (економічних, політичних, правових, виробничих, екологічних, інформаційних, організаційних, соціальних та ін.).

Вирішення завдання удосконалення складових та чинників впливу на інвестиційний розвиток машинобудівного підприємства неминує зумовило необхідність характеристики основних аспектів інвестиційного розвитку підприємства. Під час дослідження встановлено, що під аспектами інвестиційного розвитку доцільно розуміти комплекс заходів стимулювального та мотивувального характеру, спрямованих на посилення та активізацію інвестиційної діяльності для досягнення загальних цілей на рівні держави і цілей підприємства, зокрема – досягнення соціально-економічного ефекту від застосування стратегії інвестиційного розвитку. Під час дослідження розвинуто поняття «інвестиційна модернізація», базоване на більш конкретизованому, змістовно та функціонально наповненому описі модернізації, яке, на відміну від аналогічних визначень, дозволяє враховувати особливості оновлення активної частини основних засобів із подальшим підвищенням ефективності їх використання, збільшення виробничої потужності та продовженням терміну корисної експлуатації відповідно сучасних технологічних умов реалізації інвестиційних проектів. Так визначено основні причини, що стримують приплив інвестицій в Україну й не дозволяють досягти більш високих показників є: економічні (низькі темпи реформування економічної системи, складна й негнучка податкова система), політичні й правові (суперечності між виконавчими й законодавчими органами влади, недосконалість правової бази), організаційні (відсутність ефективної системи організації державного управління економічними процесами з використанням сучасних стилів і методів управління).

Проведені дослідження дають змогу стверджувати, що реальні інвестиції виступають пріоритетним чинником для ефективної модернізації основних засобів підприємств, що стимулюють інвестиційний розвиток на рівні розвинених

країн світу. Процес інвестування – стає особливою умовою розвитку підприємства через реалізацію стратегії інвестиційного розвитку та ефективність використання основних засобів, зокрема інвестиційну модернізацію.

У другому розділі «Діагностика інвестування та модернізації основних засобів підприємств» досліджено стан модернізації основних засобів машинобудівних підприємств, охарактеризовано інструментарій аналізування, метод такого активізування, а також наведено чинники впливу на ці процеси. Результати вивчення діяльності вітчизняних підприємств щодо здійснення ними поліпшень основних засобів дають змогу стверджувати, що чинники, що сприяють інвестиційній модернізації виробничих основних засобів мають різний характер. Зокрема, керівництво підприємства на власний розсуд, задля успішного функціонування та подальшої експлуатації основних засобів впроваджує систему технологічних оглядів, ремонтів і інвестиційній модернізації, що відповідає сучасним потребам постіндустріалізації.

Для ідентифікування стану функціонування машинобудівного підприємства запропоновано доповнити систему показників економічної ефективності використання основних засобів машинобудівних підприємств – методами оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника економічної ефективності модернізації та оцінювання економічної ефективності інвестиційної діяльності машинобудівного підприємства. На підставі вивчення теорії і практики, а також за результатами виконаних досліджень зауважено, що аналізування науково-методичних підходів до оцінювання структури основних засобів полягає в обчисленні показників, що характеризують технічний стан, узагальнюючі та часткові аспекти функціонування підприємства. тощо.

У ході дослідження удосконалено чинники інвестиційної модернізації основних засобів, які, на відміну від існуючих, враховують індивідуальні сильні та слабкі сторони діяльності машинобудівних підприємств та розподілені у відповідні групи впливу. Запропоновано сукупність положень з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівного підприємства. Враховуючи науковий доробок попередників, позиції керівників машинобудівних

підприємств, розроблено методичні рекомендації з оцінювання інвестування модернізації основних засобів машинобудівних підприємств із застосування методу оцінювання економічної ефективності інвестиційної діяльності машинобудівного підприємства та інтегрального показника модернізації..

У третьому розділі «Формування та реалізація стратегічного інвестиційного розвитку та модернізації основних засобів» обґрунтовано реалізацію ефективної стратегії інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства. У ході дослідження визначено, що ефективність реалізації стратегії інвестиційного розвитку забезпечується через: аналіз стану діючої загальної, функціональної та інвестиційної стратегії; дослідження факторів зовнішнього інвестиційного середовища і кон'юнктури інвестиційного ринку, характеристика інвестиційного потенціалу. Розроблення інвестиційної стратегії підприємства є складним завданням. В умовах сьогодення саме метод оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника економічної ефективності модернізації, що обґрунтовується, з одного боку, відповідає вимогам ринку, а з іншого показує взаємозалежність між внутрішньовиробничими чинниками. Обчислення сукупності приростів внутрішньовиробничих чинників дозволяють проаналізувати динаміку економічної ефективності модернізації та проектувати оптимальні управлінські рішення. Відтак, у ході дослідження розроблені методи оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника економічної ефективності модернізації та оцінювання економічної ефективності інвестиційної діяльності машинобудівного підприємства показують на основі аналізу рівень інвестиційної модернізації, ефективність впроваджуваних проектів. Прикладне застосування зазначеного методу виконано у діяльності низки підприємств Львівщини. Так, спільно із інвестиційним менеджментом ТДВ «Стрий-Авто» розроблено проекти інвестиційної модернізації основних засобів, що включають: стратегічне планування інвестиційної діяльності, реалізацію окремих фаз інвестиційного проектування,- практичну реалізацію щоденного оперативного керування. Зроблено висновок про те, що підставою для обрання проектів інвестиційної модернізації основних засобів модернізації виступає обґрунтований

аналіз альтернативних цілей та завдань інвестиційного розвитку, що здійснюється за допомогою методики порівняльного аналізу альтернативних проектів інвестиційної модернізації основних засобів – «методу портфеля».

Прикладне застосування етапів формування проектів інвестиційної модернізації основних засобів для ТДВ «Стрий-Авто», як наслідок, за результатами виконаних досліджень розраховано справжню вартість по інвестиційному проекту.

Зроблено висновок про те, що в реаліях сьогодення слід комплексно і системно підходити до оцінювання економічної ефективності проектів інвестиційної модернізації основних засобів підприємства. Варто здійснювати експертну оцінку вплив принципів та ризиків щодо результатів впровадження проектів інвестиційної модернізації основних засобів. Стратегія інвестиційного розвитку є головною базою у формуванні ефективної оцінки проектів інвестиційної модернізації. У ході дослідження визначено, що ефективність реалізації стратегії інвестиційного розвитку забезпечується через: аналіз стану діючої загальної, функціональної та інвестиційної стратегії; дослідження факторів зовнішнього інвестиційного середовища і кон'юнктури інвестиційного ринку, характеристика інвестиційного потенціалу.

Ключові слова: інвестиційна модернізація, інвестиційний розвиток, проекти інвестиційної модернізації, інвестиції, основні засоби, інвестиційний клімат.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

1.1. Монографія

1. Стельмах, Х.П. та Пирог, О.В., 2016. Інвестиційний розвиток машинобудівних підприємств Львівської області. В: Person, Family, and Society: Interdisciplinary Approach to the Harmonization of Interests. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole. Poland, Opole: Centrum Innowacji i Transferu Technologii oraz Rozwoju Kultury Fizycznej Spółka z o. o.

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu, с. 282-289. *(Особистий внесок автора: розроблено положення з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівних підприємств).*

1.2. Публікації у наукових фахових виданнях України

2. Стельмах, Х.П. та Пирог, О.В., 2015. Детермінація основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку, 835, с. 240-250. *(Особистий внесок автора: досліджено відмінності понять «основні засоби» та «основні фонди»).*

3. Стельмах, Х.П., Пирог, О.В та Кузьмін, О.Є., 2014. Ефективність застосування стратегії інвестиційного розвитку підприємств в умовах глобалізації. Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки, 9-1, Частина 4, с. 94-97. *(Особистий внесок автора: уточнено послідовність формування стратегії інвестиційного розвитку).*

4. Стельмах, Х.П. та Кузьмін, О.Є., 2010. Економічна ефективність використання основних засобів підприємств. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково - технічних праць, 20.9, с. 240-245. *(Особистий внесок автора: окреслено основні аспекти ефективного використання основних засобів).*

5. Стельмах, Х.П. та Кузьмін, О.Є., 2010. Класифікація основних засобів підприємств. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць, 20.14, с. 263-268. *(Особистий внесок автора: доповнено класифікацію основних засобів).*

6. Стельмах, Х.П. та Симак, А.В., 2010. Вагомість просторового чинника інвестиційної політики машинобудівного підприємства щодо забезпечення його сталої конкурентоспроможності. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика, 690, с. 706-710. *(Особистий внесок автора: підкреслено вагомість наявності просторового чинника щодо основних засобів підприємств).*

7. Стельмах, Х.П. та Симака, А.В., 2011. Взаємозв'язок основних фондів та інвестицій. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки, II (42), Частина I, с. 215-220. *(Особистий внесок автора: розкрито взаємозв'язок основних фондів та інвестицій).*

8. Стельмах, Х.П. та Симака, А.В., 2011. Пріоритети міжнародного науково-технічного співробітництва. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць, 21.10, с. 252-256. *(Особистий внесок автора: наведено характеристику основних пріоритетів науково-технічного співробітництва).*

1.3 Публікації у наукових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз даних

9. * Стельмах, Х.П., 2017. Чинники інвестиційної модернізації основних засобів. Економіка: реалії часу, [online] 5 (33), с.74-79. Доступно: <<https://economics.opu.ua/files/archive/2017/No5/74.pdf>> (Дата звернення: 28 травня 2018). (Міжнародні наукометричні бази даних:Ulrichs webGlobal Serials Directory (США), Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща), Open Academic Journals Index).

10. * Stelmakh, K.P and Pyrog, O.V., 2016. Operation and modernization of fixed assets at machine-building enterprises. Economics, Entrepreneurship, Management, Volume 3, Number 1, p. 41-49. (Міжнародні наукометричні бази даних: Російський індекс наукового цитування, Index Copernicus). *(Особистий внесок автора: здійснено оцінювання інтегрального показника інвестиційної модернізації основних засобів).*

11. * Стельмах, Х.П. та Пирог, О.В., 2016. Науково-методичні положення з оцінювання ефективності інвестування модернізації основних засобів ТДВ «Стрий-Авто». Бізнес Інформ, 10, с. 79-84. (Міжнародні наукометричні бази даних:Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Research Papers in Economics (США), Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus

* видання одночасно належать до наукових фахових видань України

(Польща), Directory of Open Access Journals (Швеція), CiteFactor (США), Academic Journals Database (Швейцарія), Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo (Німеччина), BASE (Німеччина), InfoBase Index, OpenAIRE (Європейський Союз), WorldCat, SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія), COPAC Union Catalogue (Велика Британія), Open Access Library, J-Gate (Індія), Академія Google (США), Research Bible (Японія). *(Особистий внесок автора: запропоновано метод оцінювання економічної ефективності інвестування).*

1.4. Опубліковані праці апробаційного характеру

12. Стельмах, Х.П. та Симак, А.В., 2010. Інвестиції в основні фонди - підгрунтя сучасного розвитку економіки. В.: *Проблеми формування нової економіки XXI століття: III Міжнародна науково-практична конференція*. Дніпропетровськ, Україна, 23-24 грудня 2010 р. Дніпропетровськ: Біла К.О. *(Особистий внесок автора: визначено вплив інвестицій в модернізацію основних засобів підприємств).*

13. Стельмах, Х.П. та Мицишин, О.Л., 2011. Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств. В.: *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: Міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна, 19-21 травня 2011 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. *(Особистий внесок автора: наведено чинники, які впливають на розвиток підприємств в умовах інвестиційного розвитку).*

14. Стельмах, Х.П. та Симак, А.В., 2011. Ефективність міжнародного науково-технічного співробітництва. В.: *Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність: VII Всеукраїнська науково-практична конференція*. Київ, Україна, 10-11 березня 2011 р. Київ: НТУУ «КПІ». *(Особистий внесок автора: визначено вплив міжнародного науково-технічного співробітництва на розвиток машинобудівних підприємств).*

15. Стельмах, Х.П., Симак, А.В. та Бовт, І.Б., 2013. Сучасний стан інноваційної діяльності в Україні. В.: *Проблеми формування та розвитку*

інноваційної інфраструктури: II Міжнародна науково - практична конференція. Львів, Україна, 16-18 травня 2013 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. (Особистий внесок автора: проаналізовано інноваційну діяльність машинобудівних підприємств в Україні).

16. Стельмах, Х.П., 2014. Проблеми формування стратегії інвестиційного розвитку. В.: *Наука і вища освіта: XXII Міжнародна наукова конференція студентів і молодих учених. Запоріжжя, Україна, 18 квітня 2014 р. Запоріжжя: Класичний приватний університет.*

17. Стельмах, Х.П., 2015. Проблеми інвестування в Україні та їх вплив на формування стратегії інвестиційного розвитку підприємств. В.: *Стратегія економічного розвитку країн в умовах глобалізації: Міжнародна науково-практична конференція. Дніпропетровськ, Україна, 26-27 березня 2015 р. Дніпропетровськ: ТОВ «ДГТ».*

18. Стельмах, Х.П. та Терлецька, В.О., 2015. Кон'юнктура ринку автомобілебудування в умовах інвестиційного розвитку підприємств. В.: *Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи: Міжнародна науково-практична конференція молодих учених. Львів, Україна, 17-18 квітня 2015 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. (Особистий внесок автора: досліджено стан основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку).*

19. Стельмах, Х.П., Бабінська, С.Я. та Терлецька, В.О., 2015. Фактори сприяння розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності. В.: *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості: III міжнародна науково-практична конференція. Львів, Україна, 14-16 травня 2015 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. (Особистий внесок автора: виявлено чинники впливу на інвестиційний розвиток підприємств).*

20. Стельмах, Х.П. та Бабінська, С.Я., 2015. Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств. В.: *Перспективи розвитку економічної системи в умовах нестабільності: Міжнародна науково-практична конференція. Дніпропетровськ,*

Україна, 4-5 вересня 2015 р. Дніпропетровськ: НО «Перспектива». *(Особистий внесок автора: уточнено складові впливу на інвестиційний розвиток машинобудівних підприємств).*

21. Стельмах, Х.П., 2015. Вагомість детермінації основних засобів підприємства. В.: *Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України: Всеукраїнська науково-практична конференція молодих учених, аспірантів та студентів.* Харків, Україна, 5 листопада 2015 р. Харків: ХНАДУ.

22. Стельмах, Х.П., Кузьмін, О.Є. та Дрималовська Х.В., 2015. Диверсифікація як стратегія інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в умовах глобалізації міжнародних ринків. В.: *Сучасні виклики розвитку світової економіки: IV Міжнародна науково-практична конференція.* Київ, Україна, 19-20 листопада 2015 р. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. *(Особистий внесок автора: наведено ефективна стратегія інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства).*

23. Стельмах, Х.П. та Бабінська, С.Я., 2016. Інноваційні підходи до управління машинобудівними підприємствами В.: *Перспективи розвитку національної економіки: Міжнародна науково-практична конференція.* Запоріжжя, Україна, 12-13 лютого 2016 р. Запоріжжя: ГО «СІЕУ». *(Особистий внесок автора: сформовано стратегічні напрями інвестиційної стратегії підприємства).*

24. Стельмах, Х.П. та Бабінська, С.Я., 2016. Інвестиційний та інноваційний розвиток підприємств як взаємодоповнюючі елементи. В.: *Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення: II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція молодих вчених.* Львів, Україна, 14-15 квітня 2016 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. *(Особистий внесок автора: визначено особливості інвестиційного розвитку машинобудівних підприємств).*

25. Стельмах, Х.П. та Пирог, О.В., 2016. Чинники, що стимулюють модернізацію основних виробничих засобів машинобудівних підприємств.

В.: *Економіка і менеджмент 2016: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: Міжнародна науково-практична конференція*. Дніпропетровськ, Україна, 14-15 квітня 2016 р. Дніпропетровськ: Біла К.О. (Особистий внесок автора: уточнено чинники, що стимулюють модернізацію освоєних засобів машинобудівних підприємств).

26. Стельмах, Х.П. та Пирог, О.В., 2016. Роль інвестиційного розвитку в управлінні діяльністю машинобудівних підприємств Львівської області. В.: *Проблеми економіки, фінансів та управління експортно-імпортною діяльністю: II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція*. Львів, Україна, 12 травня 2016 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. (Особистий внесок автора: визначено особливості інвестиційного розвитку машинобудівних підприємств Львівської області).

27. Стельмах, Х.П. та Шевців, А.Б., 2016. Збалансована система показників. В.: *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: V Міжнародна науково-практична конференція*. Одеса, Україна, 15-16 вересня 2016 р. Одеса: Атлант. (Особистий внесок автора: сформовано систему показників для оцінювання економічної ефективності модернізації основних засобів машинобудівних підприємств).

28. Стельмах, Х.П. та Бабінська, С.Я., 2016. Організація інформаційного забезпечення інвестиційних проєктів. В.: *Можливості та перспективи забезпечення сталого розвитку економіки України: Міжнародна науково-практична конференція*. Ужгород, Україна, 21-22 жовтня 2016 р. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика». (Особистий внесок автора: наведено передумови для реалізації стратегії інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства).

29. Стельмах, Х.П., 2017. Витрати на поліпшення основних засобів машинобудівних підприємств. В.: *Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства: III Міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна, 27-28 квітня 2017 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

ANNOTATION

Stelmakh H.P. Modernization of fixed assets by enterprises in conditions of investment development. – Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

Dissertation in order to obtain a scientific degree of candidate of economic sciences (doctor of philosophy) in specialty 08.00.04 «Economics and management of enterprises (by the types of economic activity)». – Lviv Polytechnic National University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2018.

The dissertation is devoted to solving the scientific problem of developing theoretical and methodological applied principles of modernization by machine-building enterprises. The urgency of scientific research is confirmed by the fact that modernization of the basic means of machine-building enterprises is carried out with the activation of internal factors (growth: return on assets, labor productivity, energy efficiency, material productivity, investments, profitability and renewal of fixed assets). Nevertheless, many economic entities continue to fail to pay due attention to the research and evaluation of modernization. This leads to a lack of interest from executives and investment management companies to modernize their fixed assets, as well as to increase their productivity and seek ways to use the method of estimating the integral indicator of investment modernization, as a way of gaining new competitive advantages in terms of investment development.

The foregoing determines the importance and relevance by the development of theoretical and methodological applied principles of modernization of the basic assets of machine-building enterprises.

In the first section "Theoretical and applied basics of modernization of fixed assets enterprises in the conditions of investment development" the features of determination of fixed assets, investment modernization and interconnection of fixed assets and investments are disclosed.

The interrelation of fixed assets and investments has been characterized, as well as features of activating their effective operation are highlighted. The results of the review and synthesis by the literary sources indicate the ambiguity and versatility in

understanding the essence of the concepts of fixed assets that should bring as a result of their use economic benefits. It is concluded that fixed assets are the object of capital investments, which characterizes the interconnection of the investment process and fixed assets. The main productive assets are the material and technical base of production. Industrial fixed assets (those that take direct part in production) are approximately 85 - 90% of the total cost of fixed assets of the enterprise. Non-produced fixed assets do not directly participate in the production process, represent a less significant share in the total cost of fixed assets.

It is concluded that in the well-known classifications of fixed assets, due attention is not given to the division according by the degree of importance. This element should be emphasized, because, firstly, the formation of financial plans should include this classification, and secondly, constructive fixed assets are the object of capital investment, thirdly, in contrast to the production of fixed assets, they contain those , the main assets that carry the most functional load in the process of creating a product (buildings, equipment, machines, vehicles). Assistants are those that carry the smallest load in the production process (eg, repair and mechanical equipment and tools for servicing the main machine tools).

Taking into account the above, it is substantiated the expediency of interpreting the concept of investment modernization and considers the components and factors of influence on investment development, which, in contrast to the existing approaches, allows us to assert that the investment development of a machine-building enterprise is formed with the help by the investment potential and development strategy, as well as conditions , forming an investment climate. The findings from the study resulted in the development of the relationship of fixed assets and investments. The targeting of investments in objects (buildings, vehicles, equipment) emphasizes the link between investments and fixed assets. It is concluded that investment development is a gradual development of the enterprise in implementing the strategy stages, including the potential and achievement of the socioeconomic effect of projects implemented in a favorable investment climate under the influence of a combination of factors (economic, political, legal, industrial, environmental, information , organizational, social, etc.).

Solving the problem of improving the components and factors of influence on the investment development of the machine-building enterprise inevitably necessitated the characterization of the main aspects of the investment development of the enterprise. During the research, it was found that in terms of investment development, it is appropriate to understand a set of incentive and motivational measures aimed at strengthening and reinvigorating investment activities in order to achieve common goals at the state level and the goals of the enterprise, in particular, to achieve the socio-economic effect of applying the investment development strategy. During the research, the concept of "investment modernization" has been developed, based on a more specific, meaningful and functionally filled description of modernization, which, in contrast to similar definitions, allows to take into account the features of updating the active part of fixed assets with the subsequent increase in the efficiency of their use, increase in production capacity and continuation term by the useful operation according to modern technological conditions of realization of investment projects. Thus, the main reasons that hinder the flow of investments into Ukraine and do not allow to achieve higher rates are identified: economic (low pace of economic system reform, complex and inflexible tax system), political and legal (contradictions between executive and legislative authorities, imperfection of the legal framework), organizational (lack of an effective system of organization of state management of economic processes using modern styles and management methods).

The real investment is the main source by effective expanded renewal of fixed assets and the transition of production to a high tech level. The investment process is becoming a special condition for enterprise development through the implementation of the investment development strategy and the effectiveness of the use of fixed assets, in particular, investment modernization.

In the second section "Diagnosis of investment and modernization of fixed assets of enterprises" the state of modernization of basic facilities of machine-building enterprises is analyzed, the tool of analysis, the method of such activation, and also factors of influence on these processes are presented. The results of the study of the activities by domestic enterprises in relation to their improvement of fixed assets make

it possible to state that the factors contributing to the investment modernization of production facilities are of a different nature. In particular, the management of the enterprise at its own discretion, for the sake of successful operation and further exploitation of fixed assets, introduces a system of technological inspections, repairs and investment modernization that meets modern needs of post-industrialization.

In order to identify the state of functioning by the machine-building enterprise, it is proposed to supplement the system of economic indicators efficiency by use of fixed assets of machine-building enterprises - methods of valuation of fixed assets on the basis of the integral indicator investment efficiency of modernization and evaluation of the economic efficiency of investment activity of the machine-building enterprise. On the basis of the study of theory and practice, as well as the results of the research, it was noted that the analysis of scientific and methodological approaches to the evaluation of the structure by fixed assets consists in the calculation of indicators characterizing the technical condition, generalization and partial aspects of the operation of the enterprise. etc.

During the study, the factors of investment modernization of fixed assets, which, in contrast to existing, take into account the individual strengths and weaknesses of the activity machine-building enterprises and are distributed to the relevant groups by influence, have been improved. The set of stages of estimation of investment modernization of fixed assets of machine-building enterprise is offered. Taking into account the scientific achievements of predecessors, the positions of the leaders of machine-building enterprises, the methodical recommendations for estimating the investment of modernization of the basic means of machine-building enterprises were developed using the method of estimating the economic efficiency of the investment activity of the machine-building enterprise and the integral indicator of modernization.

The third section "Formation and realization strategic investment development and modernization of fixed assets" substantiates the implementation by an effective investment development strategy for a machine-building enterprise. The study found that the effectiveness of implementing the strategy of investment development is provided through: analysis of the state of the current general, functional and investment

strategy; research of factors of the external investment environment and investment market conditions, characteristics of investment potential. The development of an enterprise investment strategy is a complex task. In the current conditions, the method of valuation of fixed assets on the basis of the integral indicator of investment efficiency of modernization justified, on the one hand, meets the requirements of the market, and on the other - shows the interdependence between the internal factors. Therefore, the calculation of aggregate increments of in-industry factors allows you to analyze the dynamics of investment efficiency of modernization and design optimal management solutions. Thus, in the course of the study methods of valuation of fixed assets on the basis of the integral indicator of investment efficiency of modernization and evaluation of the economic efficiency of investment activity of the machine-building enterprise are developed based on the analysis of the level of investment modernization, the effectiveness of the implemented projects. Applied application of this method was performed in a number of enterprises of Lviv region. Thus, in conjunction with the investment management of the «Stryi-Avto», projects of investment modernization of fixed assets have been developed, which include: strategic planning of investment activity, realization of separate phases of investment planning, - practical implementation of daily operational management. It is concluded that the reason for choosing projects for investment modernization of main means of modernization is a substantiated analysis of alternative goals and objectives of investment development that is carried out by means of the method of comparative analysis of alternative projects of investment modernization of fixed assets - "portfolio method".

Applied application of the stages of formation of investment projects for the modernization of fixed assets for the "Stryi-Avto" TDE, as a result, according to the results of the research carried out, the real value of the investment project has been calculated.

It is concluded that in today's realities it is necessary to integrate systematically into the estimation of economic efficiency of projects of investment modernization of capital assets of the enterprise. The impact of the principles and risks on the results of the implementation of investment modernization projects of fixed assets should be

carried out by an expert assessment. The strategy of investment development is the main basis for the formation of an effective evaluation of investment modernization projects. The study found that the effectiveness of implementing the strategy of investment development is provided through: analysis of the state of the current general, functional and investment strategy; research of factors of the external investment environment and investment market conditions, characteristics of investment potential.

Key words: investment modernization, investment development, investment modernization projects, investments, fixed assets, investment climate.

ЗМІСТ

Вступ	22
Розділ 1. Теоретичні та прикладні засади модернізації основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку	29
1.1. Детермінація та класифікація основних засобів підприємств	29
1.2. Сутність та роль інвестиційного розвитку у модернізації основних засобів підприємства	44
1.3. Взаємозв'язок інвестиційного процесу та модернізації основних засобів підприємства	67
Висновки до розділу 1	82
Розділ 2. Діагностика інвестування та модернізації основних засобів підприємств	85
2.1. Чинники інвестиційної модернізації основних засобів та розвиток підприємства	85
2.2. Оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника економічної ефективності модернізації	98
2.3. Особливості модернізації основних засобів підприємств	118
Висновки до розділу 2	135
Розділ 3. Формування та реалізація стратегічного інвестиційного розвитку та модернізації основних засобів	139
3.1. Обґрунтування стратегії інвестиційного розвитку та модернізації основних засобів	139
3.2. Розроблення проектів інвестиційної модернізації основних засобів підприємства	152
3.3. Оцінювання економічної ефективності проектів інвестиційної модернізації основних засобів підприємства	171
Висновки до розділу 3	183

Висновки	185
Список використаних джерел	189
Додатки	207

ВСТУП

Актуальність теми. Ринкові умови господарювання, конкурентне середовище та глобалізаційні процеси зумовлюють необхідність кардинальної зміни підходів до поліпшення використання основних засобів підприємств. Особливо актуальними у сучасних умовах є проблеми інвестування та модернізації основних засобів підприємств. Інвестування, як процес, ставить за мету реалізацію певних цілей, завдяки яким можна підкреслити взаємозв'язок із основними засобами підприємства. Цілями інвестування сьогодні є розширення і розвиток виробництва, нове будівництво; реконструкція та модернізація основних засобів; технічне переозброєння; дотримання принципу вигоди, заміщення, очікування; підвищення якості та забезпечення конкурентоспроможності продукції в умовах інвестиційного розвитку підприємства; досягнення соціально-економічного ефекту та повної реалізації стратегії інвестиційного розвитку.

Відповідно, головними особливостями детермінації та використання основних засобів є перспективність виду економічної діяльності, актуальність і своєчасність інвестування групи основних засобів, вагомість інвестиційних цілей, здатність до ефективної реалізації стратегії інвестиційного розвитку.

Досягнення цілей інвестування на підприємстві неможливе без ефективної діяльності матеріально-речових факторів виробництва – основних засобів. Необхідність капітальних вкладень полягає у забезпеченні стабільного функціонування підприємства в майбутньому, стабілізації фінансового стану і максимізації прибутку, а отже, інвестування є особливою умовою розвитку підприємства через ефективність використання основних засобів та реалізацію стратегії інвестиційного розвитку.

Вагомий внесок у розроблення теоретико-прикладних положень у сфері модернізації основних засобів в умовах інвестиційного розвитку зробило чимало вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як В. Андрійчук, Ф. Бутинець, Н. Бондар, М. Білик, П. Гарасим, А. Гече, Н. Демчук, Г. Журавель, А. Загородній, Б. Карпінський, В. Караєв, М. Куттер, О. Кузьмін, Г. Кірейцев, Г. Кіндрацька,

І. Луцький, О. Лишиленко, З. Манів, О. Мельник, В. Осипов, Й. Петрович, О. Пирог, С. Покропивний, В. Прудніков, В. Сопко, І. Скворцов, В. Скляренко, П. Хомин, І. Яремко. Основними науковими доробками авторів у цій сфері є окреслення взаємозв'язку, класифікації основних засобів та інвестицій, виділення груп показників ефективності їх використання. Основні засоби є об'єктом капітальних вкладень, що характеризує взаємозв'язок процесу інвестування та основних засобів.

Проте, при реалізації інвестиційних проектів набувають вагомості процеси модернізації основних засобів підприємств. На сьогодні немає єдиного підходу до оцінювання основних засобів, який би відповідав вимогам ринку та відображав взаємозалежність між виробничими чинниками. Саме ці проблеми, а також їх теоретичне та прикладне значення визначили вибір теми та актуальність основних напрямів дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка»: «Побудова систем процесно-структурованого менеджменту в умовах розвитку міжнародної економічної діяльності» (номер державної реєстрації 0114U001692), де автором розроблено положення з оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника економічної ефективності модернізації (акт від 30.10.2016 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розроблення теоретичних і методичних засад модернізації основних засобів в умовах інвестиційного розвитку.

Для реалізації поставленої мети дисертаційну роботу зосереджено на вирішенні таких завдань:

- розвинути змістовне наповнення поняття «інвестиційна модернізація»;
- розвинути класифікацію основних засобів;
- удосконалити складові та чинники впливу на інвестиційний розвиток;

- уточнити чинники інвестиційної модернізації основних засобів та їх вплив на розвиток підприємства;
- розробити інтегральний показник економічної ефективності модернізації основних засобів;
- удосконалити положення з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівних підприємств.

Об'єктом дослідження є процеси модернізації основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні положення із застосування модернізації основних засобів в умовах інвестиційного розвитку.

Методи дослідження. Для досягнення встановленої мети та розв'язання визначених завдань у дисертаційній роботі використано такі методи наукових досліджень: аналізування та теоретичного узагальнення – для уточнення сутності поняття «інвестиційна модернізація» та при дослідженні чинників інвестиційної модернізації основних засобів і їх впливу на інвестиційний розвиток підприємства (п.1.3, п.2.1); систематизації та групування – при класифікації основних засобів та формуванні складових і чинників впливу на інвестиційний розвиток машинобудівного підприємства (п.1.1, п.1.2); кореляційно-регресійне аналізування – при розробленні інтегрального показника економічної ефективності модернізації основних засобів (п. 2.2); систематизації та узагальнення – при розробленні положень з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівних підприємств (п. 2.3), а також методи установлення внутрішньої норми прибутку та «портфеля» – при оцінюванні проектів інвестиційної модернізації (п. 3.2) і для їх порівняльного аналізування (п.3.3), аналізу та синтезу – для вивчення об'єкта і предмета дослідження (усі розділи дисертації).

Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи є напрацювання вітчизняних та іноземних науковців, матеріали періодичних видань, статистичні звіти, дані фінансової звітності машинобудівних підприємств,

інтернет-джерела, результати авторських досліджень, а також нормативно-правові акти органів державної влади та міжнародних організацій у сфері інвестування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробленні теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо застосування модернізації основних засобів в умовах інвестиційного розвитку. Основні наукові результати, які відображають новизну роботи, полягають у такому:

вперше:

- запропоновано використовувати інтегральний показник економічної ефективності модернізації основних засобів, який ґрунтується на обчисленні сукупності приростів виробничих чинників, що дозволяє проаналізувати динаміку економічної ефективності модернізації та проектувати оптимальні управлінські рішення;

удосконалено:

- складові та чинники впливу на інвестиційний розвиток, що, на відміну від інших підходів, дають змогу стверджувати, що інвестиційний розвиток машинобудівного підприємства формується за допомогою інвестиційного потенціалу та стратегії розвитку;

- положення з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівних підприємств, які відрізняються від існуючих обчисленням інтегрального показника;

- чинники інвестиційної модернізації основних засобів, які відрізняються урахуванням індивідуальних сильних та слабких сторін діяльності машинобудівних підприємств та розподіленням у відповідні групи впливу;

набули подальшого розвитку:

- поняття «інвестиційна модернізація», базоване на більш конкретизованому, змістовно та функціонально наповненому описі модернізації, яке, на відміну від інших визначень, дозволяє враховувати особливості оновлення активної частини основних засобів із подальшим підвищенням ефективності їх використання, збільшенням виробничої потужності та продовженням терміну

корисної експлуатації відповідно до сучасних технологічних умов реалізації інвестиційних проектів;

- класифікація основних засобів шляхом введення класифікаційної ознаки «за ступенем вагомості», що, на відміну від інших, дозволяє враховувати вагомість тих основних засобів, що несуть найбільш функціональне навантаження у процесі створення продукту чи послуги.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані у дисертації результати та розроблені рекомендації є комплексом теоретико-прикладних положень з модернізації основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку. Безпосередню практичну значущість, зокрема, мають: оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника економічної ефективності модернізації, складові та чинники впливу на інвестиційний розвиток. Основні результати дисертаційної роботи впроваджені у діяльності низки вітчизняних суб'єктів господарювання, зокрема у ТЗОВ «Компанія ВЕЕМ-Металавтопром» (довідка № 134 від 21.06.2016 р.), ПП «Перфект Плюс» (довідка № 45 від 25.10.2017 р.), ТДВ «Стрий-Авто» (довідка № 67 від 26.10.2017р.).

Основні положення та результати дисертаційної роботи впроваджені у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка» і застосовуються під час викладання дисциплін «Глобальна економіка» і «Адміністрування державного-приватного партнерства у бізнесі» для студентів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» другого (магістерського) рівня вищої освіти (довідка № 67-01-1923 від 13.10.2016 р.). Зокрема у навчальному процесі використовуються положення з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівних підприємств, теоретичні аспекти та сукупність чинників впливу на модернізацію основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку, розрахунок інтегрального показника економічної ефективності модернізації.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею. Усі наукові результати, викладені у роботі, отримані автором особисто. 3

наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті ідеї та положення, які становлять індивідуальний внесок автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційної роботи розглянуто і схвалено на таких науково-практичних конференціях: «Проблеми формування нової економіки XXI століття» (Дніпропетровськ, 23-24 грудня 2010 р.), «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури» (Львів, 19-21 травня 2011 р.), «Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність» (Київ, 10-11 березня 2011 р.), «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури» (Львів, 16-18 травня 2013 р.), «Наука і вища освіта» (Запоріжжя, 18 квітня 2014 р.), «Стратегія економічного розвитку країн в умовах глобалізації» (Дніпропетровськ, 26-27 березня 2015 р.), «Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи» (Львів, 17-18 квітня 2015 р.), «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості» (Львів, 14-16 травня 2015 р.), «Перспективи розвитку економічної системи в умовах нестабільності» (Дніпропетровськ, 4-5 вересня 2015 р.), «Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України» (Харків, 5 листопада 2015 р.), «Сучасні виклики розвитку світової економіки» (Київ, 19-20 листопада 2015 р.), «Перспективи розвитку національної економіки» (Запоріжжя, 12-13 лютого 2016 р.), «Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення» (Львів, 14-15 квітня 2016 р.), «Економіка і менеджмент 2016: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку» (Дніпропетровськ, 14-15 квітня 2016 р.), «Проблеми економіки, фінансів та управління експортно-імпортною діяльністю» (Львів, 12 травня 2016 р.), «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (Одеса, 15-16 вересня 2016 р.), «Можливості та перспективи забезпечення сталого розвитку економіки України» (Ужгород, 21-22 жовтня 2016 р.), «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства» (Львів, 27-28 квітня 2017 р.) та наукових семінарах кафедри

менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка».

Публікації. За темою дисертації опубліковано 29 наукових праць, серед яких 1 колективна монографія, 10 статей у наукових фахових виданнях України, з яких 3 статті у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних, 18 тез доповідей на конференціях. Загальний обсяг опублікованих праць – 6,38 друк. арк., з них особисто автору належить 4,03 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 167 сторінках. Робота містить 22 таблиці, 10 рисунків, 3 додатки, список використаних джерел із 172 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

1.1. Детермінація та класифікація основних засобів підприємств

Становлення постіндустріального суспільства не можливе без оптимального державного управління розвитком національного господарства, ефективного використання основних засобів підприємств у несприятливих інвестиційних умовах, що характеризуються низкою проблем.

Ключовими проблемами є ризики інфраструктурного, економічного, законодавчого, нормативно-правого та адміністративно-організаційного характеру. Наприклад, існують законодавчі бар'єри для іноземних інвесторів та неефективний інвестиційний менеджмент українських компаній. Детермінація та класифікація понять «основні засоби», «основні фонди» та окреслення їх наявного інвестиційного потенціалу, як рушіїв виробництва і об'єктів капітальних вкладень, є вагомою для розкриття економічної суті в умовах інвестиційного розвитку.

Загальний обсяг прямих інвестицій в Україну сьогодні падає, інвестиційний клімат погіршується. Машинобудуванню необхідні капітальні вкладення, які б допомогли розвиватись та створювати якісний продукт, стійкий до конкуренції на міжнародних ринках.

Проблеми визначення та використання основних засобів досліджують у своїх працях безліч науковців: В. Сопко, В. Караєв, П. Гарасим, Г. Журавель, П. Хомин та Н. Бондар, М. Куттер, О. Лишиленко, А. Загородній, Ф. Бутинець, В. Осипов, І. Скворцов, З. Манів, І. Луцький, С. Покропивний, В. Андрійчук, Г. Кірейцев. Дослідження вагомості детермінації та інвестиційних особливостей

основних засобів є актуальними сьогодні, як фундаментальними аспектами конкурентоспроможності виробництва підприємств.

Функціонування машинобудівного підприємств не можливе без дослідження стану та особливостей основних засобів. Проте, несприятливі інвестиційні умови визначають необхідність ґрунтовного дослідження основних засобів, як основи конкурентоспроможності підприємств в сучасних умовах господарювання.

Трактування основних засобів різними науковцями подано у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Трактування поняття основні засоби

Автори	Трактування	Коментарі
1	2	3
М. Куттер	Основні засоби – непоточні активи, якими компанія володіє порівняно довго з метою продовження та розвитку своєї діяльності, а не для перепродажу.	В основі детермінації поняття основних засобів вагомість категорії «активів». Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» активими є ресурси, отримані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до збільшення економічних вигод у майбутньому».
О. Лишиленко	Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально – культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік).	Основні засоби - активи підприємства, що використовуються
А. Загородній, Г. Вознюк	Основні засоби – це термін бухгалтерського обліку, синонім до “основні фонди”. До основних засобів відносять матеріальні активи, які підприємство формує з метою використання їх у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу).	матеріальному та нематеріальному виробництвах (виготовленні товарів, наданні послуг) із можливоим строком експлуатації більше одного року.

Продовження табл.1.1

1	2	3
Ф. Бутинець	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік).	
С. Мочерний	Основні засоби розглядаються як засоби праці, що експлуатуються довше ніж один рік і мають вартість понад встановлений ліміт, повністю і багаторазово беруть участь у процесі виробництва, переносять свою вартість на готову продукцію частинами, у міру зносу.	Капітал за характером кругообігу поділяється на основний і оборотний. Основний капітал – частина постійного капіталу, що складається із вартості засобів праці.
А. Борисов	Основні засоби – засоби праці виробничого та невиробничого призначення. Характерною особливістю основних засобів є участь в процесі виробництва тривалий час, протягом багатьох циклів, при збереженні основних властивостей і первинної форми, при цьому поступове зношування і їх вартість переноситься на продукцію, що виготовляється.	Основні засоби розглядаються з точки зору відношення до засобів виробництва. Предметами праці є оборотні засоби, а засобами праці - основні засоби (засоби).
В. Осипов	Основні виробничі засоби і оборотні виробничі засоби - це вартісні категорії. Натуральною оболонкою основних фондів є засоби праці, оборотних – предмети праці. Вони розрізняються за способом перенесення своєї вартості на собівартість продукції. Основні виробничі засоби - це та частина виробничих фондів, вартість яких вступає в кругообіг Д-Д' у повному обсязі, а завершує його по частинах, у розмірі зносу.	Категорія «фонд» представляє уречевлену форму грошової вартості засобів праці. Основні виробничі засоби переносять свою вартість на вартість виробленого продукту частинами, по мірі зносу.
І.Скворцов	Основні засоби - це уречевлена форма грошової вартості засобів праці, коли гроші вживаються як «грошова одиниця вимірювання» для визначення спожитої вартості товару – кількості праці, яка витрачена на їх виготовлення.	

Примітка: систематизовано автором на основі (Борисов, 1999; Бутинець, 2001; Загородній, Вознюк, 2005; Куттер, 2000; Лишценко, 2008; Мочерний, 2001; Осипов, 2005; Скворцов, 2003)

Аналізуючи табл. 1.1, доходимо до висновку, що основні засоби є основою виробництва із притаманними фізичними властивостями. З точки зору активів підприємства, основні засоби повинні приносити у результаті свого використання економічну вигоду. Основні засоби є об'єктом капітальних вкладень, що характеризує взаємозв'язок процесу інвестування та основних засобів. Основні виробничі засоби – матеріально-технічна база виробництва, яка забезпечує виробничий процес та займають близько 85-90% від загальної вартості основних засобів підприємства. Невиробничі основні засоби не беруть участь безпосередньо в процесі виробництва, складають менш вагому частку у загальній вартості основних засобів.

Від обсягу та технологічного стану виробничих основних засобів залежать рівень технічного озброєння праці та виробнича потужність підприємства. Невдала та неточна детермінація понять «основні засоби» та «основні фонди» призводить до розбіжностей у термінології та окресленні сутності цих понять, як вважають В. Сопко і В. Караєв (2006, с. 12).

Основні виробничі засоби – засоби праці, що безпосередньо беруть участь у виробництві із наявним матеріально-речовим аспектом та вартістю понад встановлений ліміт, що переносять її на вартість виготовленої продукції.

З. Манів та І. Луцький наголошують, що підприємство з моменту його створення володіє статутним капіталом (фондом), що складається з основних фондів та оборотних засобів (фондів). Оборотними фондами є сукупність предметів праці, що повністю переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції. Оперуючи поняттям основні виробничі засоби, характеризують їх як засоби праці, що беруть участь у багатьох виробничих циклах, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, а їхня вартість переходить на виготовлений товар у міру зносу (амортизації). Всі засоби, які беруть участь у виробничому процесі (машини, устаткування, технологічні лінії) створюють умови для його здійснення (виробничі споруди, гідротехнічні споруди – плотини, канали, водоймища) та служать для переміщення і збереження предметів та продуктів праці (складські приміщення, транспортні засоби), є виробничими основними фондами.

Економічна сутність і економічний матеріально – речовий зміст основних та оборотних фондів становлять цілісність, яка створює умови для здійснення технологічних процесів і роботи виробничого устаткування (2006, с. 132-133).

Варто зазначити, що у плановій економіці використовувався термін «основні фонди», під яким розуміли сукупність матеріально-речових цінностей довготривалого використання та до них відносили будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини, обладнання, транспортні засоби, інструменти, виробничий і господарський інвентар, робочу і продуктивну худобу та інші. Особливості економіки СРСР визначали характерні правила обліку для основних засобів. Термін «основні фонди» в СРСР був офіційно введений у Положенні про промислові трести 24 червня 1927 р. До нього в Росії, як правило, використовувалися терміни рухоме і нерухоме майно, хоча деякі підприємства і об'єднували їх в єдину статтю «Основний капітал» або «Основне майно». Основним капіталом основні засоби були названі в Декреті про трести від 10 квітня 1923 р. В даному декреті до основних засобів було віднесено «майно, яке не знищується цілком в одному акті виробництва» (Соколов, 2011).

В Україні до 2011 р. в податковому законодавстві використовувалося поняття “основні фонди”, яке було частково ліквідовано заміною на “основні засоби”. Під основними засобами розуміють і наявні засоби виробництва, і вартісне їх відображення в обліку.

Основні засоби у зарубіжній обліковій практиці розглядаються як довгострокові активи. Основні засоби - цінні предмети, такі як будівлі, транспортні засоби, землі та обладнання, що знаходяться у власності фізичної особи або корпорації задля одержання прибутку.

Платники податків, які розпочинають бізнес, часто мають проблеми з детермінацією. З точки зору бухгалтерського та податкового обліку важливо оцінити покупку - чи це основний капітал, обладнання чи звичайні витрати? Як це оцінити? Які критерії повинні відповідати певній категорії? Визначення сутності поняття активів підприємства щодо основних засобів повинна базуватися на критеріях, встановлених відповідними статутами та стандартами.

Щодо Міжнародних Стандартів бухгалтерського обліку, то активи – це ресурси, які контролюються підприємством, придбані у минулому, використання яких забезпечить економічну вигоду у майбутньому (Макеєва, 2002). Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), які розробляються Комітетом з міжнародних стандартів фінансової звітності (КМСФО), визнані у всьому світі ефективним інструментом для надання прозорості інформації про діяльність підприємств. Незалежно від фізичної форми основних засобів, інформація про активи компанії є ключовим компонентом точної фінансової звітності, оцінки бізнесу і ретельного фінансового аналізу.

Законодавчі аспекти терміну основні засоби в Україні розглянемо у табл.1.2.

Таблиця 1.2

Законодавчі аспекти детермінації основних засобів в Україні

Джерело	Формулювання	Коментарі
1	2	3
Податковий кодекс України (ПКУ)	Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).	За останні роки змін зазнала також класифікація основних засобів. Згідно зі ст. 145 ПКУ основні засоби поділено на шістьнадцять груп замість колишніх чотирьох з метою визначення розміру амортизаційних відрахувань. До цього був облік за групами, а не пооб'єктний облік. Такий облік за новими правилами Податкового кодексу наближений до бухгалтерського обліку основних засобів. Аналогічно бухгалтерському обліку, основні засоби зараховуються на баланс за первісною вартістю.

Продовження табл.1.2

1	2	3
МСБО 16 «Основні засоби»	Основні засоби – це матеріальні активи, якими підприємство володіє з метою їх використання в процесі виробництва, постачання товарів, здійснення послуг, надання в оренду, або для адміністративних цілей, й які, як передбачається, використовуватимуться за очікуванням, протягом більше одного періоду.	Стандарт варто застосовувати підприємством для обліку об'єктів основних засобів, що знаходяться в процесі будівництва або розробки та призначенні для отримання доходу в майбутньому.
П(С)БО 7 «Основні засоби»	Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство (установа) утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)	Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби», об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та вартість його може бути достовірно визначена.

Примітка: систематизовано автором на основі нормативно-правових актів України

Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів підтверджують, що керівництво підприємства самостійно на власний розсуд може розширювати класифікацію, розподіляючи об'єкти основних засобів за групами (підгрупами), зокрема на власні, орендовані, запасні, ті що перебувають в експлуатації, на консервації, в оренді; такі, що орендовані в інших суб'єктів ведення господарської діяльності або у фізичних осіб; такі, що перебувають на ремонті, модернізації, реконструкції, добудові або частковій ліквідації тощо (Стельмах, Пирог, 2016).

За ПКУ основні засоби та інші необоротні активи поділяються на групи:

- група 1 «земельні ділянки» (мінімально допустимі строки корисного використання не встановлені);

- група 2 «капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом» (мінімально допустимі строки корисного використання - 15 років);
- група 3 «будівлі» (мінімально допустимі строки корисного використання - 20 років), споруди (мінімально допустимі строки корисного використання - 15 років), передавальні пристрої (мінімально допустимі строки корисного використання - 10 років);
- група 4 «машини та обладнання» (мінімально допустимі строки корисного використання - 5 років);
- група 5 «транспортні засоби» (мінімально допустимі строки корисного використання - 5 років);
- група 6 «інструменти, прилади, інвентар (меблі)» (мінімально допустимі строки корисного використання - 4 роки);
- група 7 «тварини» (мінімально допустимі строки корисного використання - 6 років);
- група 8 «багаторічні насадження» (мінімально допустимі строки корисного використання - 10 років);
- група 9 «інші основні засоби» (мінімально допустимі строки корисного використання – 12 років);
- група 10 «бібліотечні засоби» (мінімально допустимі строки корисного використання не встановлені);
- група 11 «малоцінні необоротні матеріальні активи» (мінімально допустимі строки корисного використання не встановлені);
- група 12 «тимчасові (нетитульні) споруди» (мінімально допустимі строки корисного використання - 5 років);
- група 13 «природні ресурси» (мінімально допустимі строки корисного використання не встановлені);
- група 14 «інвентарна тара» (мінімально допустимі строки корисного використання – 6 років);
- група 15 «предмети прокату» (мінімально допустимі строки корисного використання – 5 років);

- група 16 «довгострокові біологічні активи» (мінімально допустимі строки корисного використання – 7 років).

Існує безліч пропозицій класифікації основних засобів, зокрема за характером участі у виробничо-господарській діяльності підприємства: робочі (операційні) активи, необхідні для продовження діяльності; інвестиційні активи; надлишкові активи (для використання у майбутньому). Вчені впевнені, що ця класифікація надасть достовірну інформацію про вартість основних засобів, внесених в статутний фонд та посприє збільшення амортизаційних нарахувань – одних з найважливіших джерел власних інвестицій (Очеретько, 2011).

Класифікацію основних засобів в залежності від використання, типу власності, вагомості, приналежності до виду економічної діяльності та участі у процесі виробництва подано на рис. 1.1.

Рис.1.1. Класифікація основних засобів підприємств

Примітка: системазовано та уточнено автором (виділено жирним) на основі (Бутинець, 2001; Загородній, Вознюк, 2005; Лишценко, 2008; Осипов, 2005; Скворцов, 2003)

Варто відмітити, що така класифікація підкреслює використання основних засобів у поділі їх на конструктивні та допоміжні. Конструктивними доцільно вважати ті основні засоби, що несуть найбільш функціональне навантаження у процесі створення продукту (будівлі, обладнання, верстати, транспортні засоби). Допоміжними основними засобами є ті, що несуть найменше навантаження у процесі виробництва (наприклад ремонтно-механічне обладнання та інструменти для обслуговування діяльності основних верстатів) (Стельмах, Симак, 2011).

Основні засоби можна поділити на активні та пасивні за їх участю у виробничому процесі. Активна частина основних засобів безпосередньо бере участь у виробництві. П. Гарасим, Г. Журавель та П. Хомин пропонують виділити класифікацію основних засобів за ознакою приналежності (власні, орендовані), використанням (діючі, недіючі) та функціональним призначенням (виробничі та невиробничі) (2007, с. 86).

Інформацію про характерні особливості інвестиційного потенціалу основних засобів представлено на рис. 1.2.

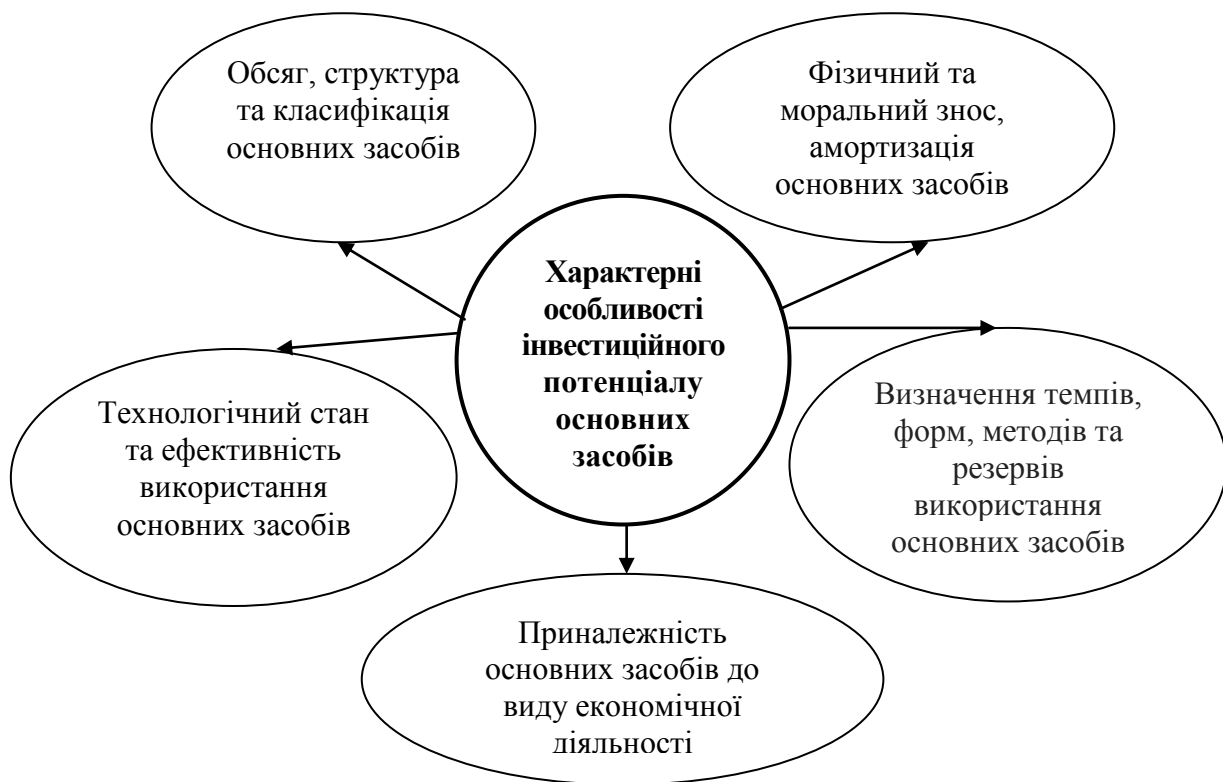

Рис.1.2. Характерні особливості інвестиційного потенціалу основних засобів

Примітка: системазовано та уточнено автором (виділено жирним) на основі (Бутинець, 2001; Загородній, Вознюк, 2005; Лишценко, 2008; Осипов, 2005; Скворцов, 2003)

Приналежність основних засобів до виду економічної діяльності означає пріоритетність функціонування підприємств за критеріями: внеску у валову додану вартість, споживання паливно-енергетичних ресурсів, екологічність, експортоорієнтованість, потенціал до імпортозаміщення.

Багато прикладів показують, що придбання нових автоматичних ліній та обладнання та сучасних томографів для сектору охорони здоров'я, а також використання ядерних технологій не дають позитивних результатів через брак знань, кваліфікації та навичок персоналу. Цей розрив зростає з кожним роком. Тому необхідно приділяти все більшу увагу зв'язку між основними засобами та інвестиціями в людський капітал, що вимагає гармонізації, особливо з огляду на те, що важливість людського чинника як продуктивної сили зростає значно і постійно (Стельмах, Пирог, 2016).

Пріоритетними напрямками для розвитку інвестиційного потенціалу є капітальні вкладення у:

- сільське господарство;
- машинобудування;
- транспорт та зв'язок;
- діяльність у сфері інформатизації.

Особливе місце має пріоритетність машинобудування із виробництва «екологічних» транспортних засобів (Стельмах, Бабінська, 2016).

Під час ведення господарської діяльності підприємці не можуть обійтись без автомобіля або обладнання. Більшість з цих компонентів можна перелічити та охарактеризувати. Основні засоби, однак, підлягають кількома умовам: вони будуть використовуватися для потреб підприємства, є готовими до експлуатації та ефективними, а їх корисне життя довше, ніж один рік.

Г. Кірейцев зазначає, що для ефективного управління із відтворенням основних засобів, необхідна не лише доступна інформація, але і дані про матеріально-речовий склад, корисні зовнішні функції, стан готовності до експлуатації і участі у виробничому процесі, тобто поінформованість про технологічні характеристики (1987, с.12).

Однією з характеристик інвестиційного потенціалу використання основних засобів є ефективність та технологічний стан функціонування, який вказує рівень та готовність до впровадження інвестицій і характеризується групою відповідних показників. Н. Бондар для характеристики стану і використання (ефективності використання) основних засобів підприємства застосовує чотири групи показників: показники технічного стану та руху основних засобів (коефіцієнти зносу, придатності, оновлення, вибуття); показники завантаження основних засобів (коефіцієнти екстенсивного, інтенсивного та інтегрального використання); показники технічного оснащення підприємства (фондоозброєність та енергоозброєність праці); показники ефективності використання основних засобів (фондовіддача, фондомісткість, рентабельність основних фондів) (2004, с. 89-90).

С. Покропивний використовує систему показників, що охоплює два аспекти: показники ефективності відтворення окремих видів засобів праці (фондовіддача, фондомісткість); показники ефективності використання основних засобів у цілому та окремих їх видів (сукупність коефіцієнтів оновлення, вибуття, спрацювання, інтенсивності використання та навантаження основних засобів) (2006, с. 115-116).

Варто зазначити вагомість коефіцієнту інтенсивного використання основних засобів, що визначається відношенням фактично виробленої кількості продукції за одну годину до годинної потужності обладнання. Коефіцієнт екстенсивного використання основних фондів характеризує ефективність використання робочого часу обладнання і показує відношення фактичного часу використання обладнання за добу до планового добового фонду роботи обладнання. Добутком коефіцієнтів інтенсивного та екстенсивного використання виступає інтегральний коефіцієнт використання основних засобів, що характеризує загальну величину використання обладнання за добу. Ці коефіцієнти також окреслюють екстенсивне та інтенсивне використання основних засобів.

Основні засоби мають характерні особливості: термін використання (не менше одного року); знос (утрата експлуатаційних якостей (фізичний знос) та втраті доцільності їх використання у зв'язку з появою більш модернізованих

основних засобів (моральний знос)); наявний механізм відшкодування вартості через амортизацію; забезпечують умови для господарської діяльності, виконують роль засобів праці (станки, механізми) (Андрійчук, 2002).

Доцільно навести приклад взаємозв'язку характерних особливостей інвестиційного потенціалу основних засобів та їх класифікації за ступенем вагомості на підприємстві ТзОВ «Компанія ВЕЕМ-Металавтопром», що подано на рис. 1.3.

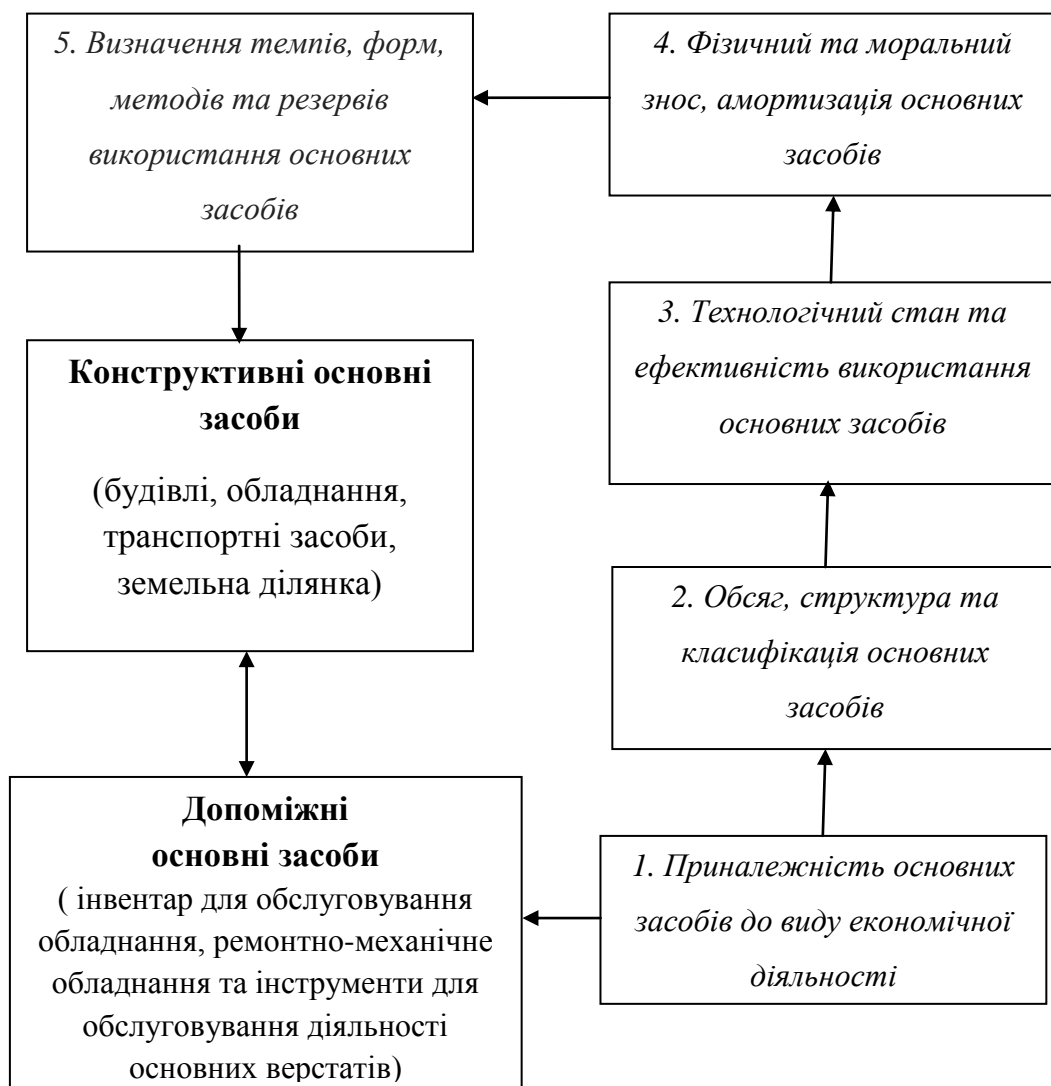

Рис. 1.3. Взаємозв'язок характерних особливостей інвестиційного потенціалу основних засобів та їх класифікації за ступенем вагомості на підприємстві ТзОВ «Компанія ВЕЕМ-Металавтопром»

Примітка: система зовано автором на основі (Бутинець, 2001; Загородній, Вознюк, 2005; Лишценко, 2008; Осипов, 2005; Скворцов, 2003)

Відповідно до наведеного вище взаємозв'язку, наголосимо, що конструктивні основні засоби характеризують найбільшою вагомістю у процесі господарської діяльності. Керівництво підприємства на власний розсуд розподіляє основні засоби по групах вагомості при формуванні фінансових планів (Стельмах, Пирог, 2016).

Позитивне значення показників технологічного стану та ефективності використання основних засобів розкриває інвестиційні можливості даного підприємства та окреслює наявний інвестиційний потенціал. Інвестиційний потенціал тісно залежить від стану та розвитку внутрішнього та зовнішнього інвестиційного середовища. Проте, багато прикладів показують, що придбання нової автоматичної лінії чи обладнання або використання технології, не дають жодних позитивних результатів через недостатніх знань, кваліфікацій і навичок персоналу. Зростає необхідність уваги до зв'язку між основними засобами та людським капіталом, інвестиційним потенціалом (Стельмах, Кузьмін, 2010).

Головними проблемами інвестування в Україні є законодавчі бар'єри та суперечності, низька активність функціонування інвестиційних фондів, неефективне функціонування вільних економічних зон, неефективний інвестиційний менеджмент підприємств. Способом часткового подолання цих проблем є формування ефективною та гнучкою стратегією інвестиційного розвитку, що враховуватиме основні ризики реалізації інвестиційного процесу.

У загальноприйнятій та широковикористованій класифікації основних засобів відбувається їх виокремлення на активну та пасивну частини:

- активна частина основних засобів – це, які безпосередньо задіяні у виробничому процесі товарів, послуг відповідного обсягу та якості згідно виробничої програми;

- пасивна частина основних засобів – ті, що створюють умови для здійснення процесу виробництва товарів, послуг.

До активної частини основних засобів відносять переважно робочі машини й устаткування, інструмент, вимірювальні та регулюючі прилади і пристрої,

обчислювальну техніку, деякі технічні споруди – гірничі виробки шахт, газові й нафтові свердловини, а до пасивної – будівлі, споруди тощо (Покропивний, 2006).

Однак, вважаємо, що на сьогоднішній день такий поділ основних засобів є застарілим під активізацією процесів розвитку нематеріального виробництва та під впливом індустріальної революції 4.0, що підтримується світовими машинобудівними гігантами. Традиційно вважається, що оптимізація структури основних засобів повинна відбуватися за допомогою максимально можливого збільшення у ній активної частини і, відповідно – зменшення пасивної (Осипов, 2005). З цим можна було б погодитися, але лише тоді, коли існуватиме чітка та обґрунтована методика поділу основних фондів на активні та пасивні. В такій класифікації виникає необхідність поділу за ознакою: «ступінь вагомості». Дотримання традиційного положення, що виробниче обладнання – то активні основні засоби, а виробничі будівлі – пасивні, загрозовано через можливість прийняття помилкових рішень:

- по-перше, заощадження на виробничих будівлях може спровокувати підвищені витрати на виробниче обладнання, яке у такій ситуації мало би бути, наприклад, стійкішим до руйнівних впливів навколишнього природного середовища;

- по-друге, у деяких видах економічної діяльності будівлі слід однозначно відносити до активної частини основних засобів, оскільки вони безпосередньо беруть участь у виробничому процесі (Очеретько, 2011).

Так, наприклад, архітектурно-будівельні рішення мають пріоритетне значення у збільшенні клієнтської бази у готельно-рестораній діяльності. Це означає, що не потрібно прагнути максимізувати частку активних основних засобів у їх структурі, але можна фіксувати структуру, яка відповідає оптимальному варіанту інвестицій та поділу на конструктивні та допоміжні (Стельмах, Кузьмін, 2010).

Узагальнюючи вище написане, варто відмітити, що реалізація інвестиційного процесу пов'язана із майбутніми ризиками та періодом окупності інвестиційного проекту. Інвестування – це процес цілеспрямованого вкладення

капіталу з метою одержання прибутку та соціального ефекту, мінімізації ризиків та терміну окупності проекту. Цілеспрямованість вкладення полягає у формуванні ефективної стратегії інвестиційного розвитку та сукупності конструктивних цілей.

Ефективність інвестування полягає у наявності сприятливого інвестиційного середовища та поступовому інвестиційному розвитку. Труднощі у детермінації понять «основні засоби» та «основні фонди» потребують подальших досліджень. У перспективі досліджень понять «основні засоби» та «основні фонди» варто враховувати, що відсутність єдиного вірного трактування призводить до неточностей класифікації. Тому потрібно приділити увагу особливостям їх детермінації та інвестування, як основі виробничого процесу.

1.2. Сутність та роль інвестиційного розвитку у модернізації основних засобів підприємства

Управління інвестиційною діяльністю в Україні потребує вивчення та аналізу основних аспектів інвестиційного розвитку при формуванні стратегії, як його складової. Функціонування машинобудівного підприємства в умовах конкуренції є ефективним при чітко визначеній науковій методології здійснення перспективного управління інвестиційною діяльністю, інструментом якого виступає інвестиційна стратегія із наявним інвестиційним потенціалом в умовах сприятливого інвестиційного клімату.

Незважаючи на значну кількість наукових праць та досягнення в теорії інвестування і практиці із її застосування, існує частина питань, які залишаються об'єктом незмінних дискусій, адже потребують визначення та детермінування змісту їх економічної природи. Економічні аспекти процесу інвестування, інвестиційного клімату, інвестиційного розвитку та потенціалу досліджують безліч вчених, зокрема: К. Еклунд, О. Пирог, О. Мельник, Т. Кужда, В. Гусєв, Т. Майорова, О. Товстенюк та Л. Ліпич.

Проте, до початку 90-х років минулого століття в Україні поняття інвестиції було не детерміновано. Частіше інвестиції визначали як капітальні вкладення, а також у ролі економічної категорії, що характеризувала будівельний комплекс. Інвестиції трактували в двох аспектах: як економічну категорію та як процес, пов'язаний з рухом грошових коштів (Майорова, 2003).

Вагомими є витрати на освіту й наукові дослідження, а також охорону здоров'я, тобто сукупні інвестиції в людський капітал, що також збільшує виробничий потенціал економіки (Еклунд, 1991).

Інвестування як процес ставить за мету досягнення соціально-економічного ефекту та високих показників розвитку в поточній діяльності підприємств. Умови, що формують інвестиційний клімат, представлено на рис. 1.4.

Сприятливий інвестиційний клімат сприяє об'єктивності та обґрунтованості реалізації інвестиційних проектів. Інвестиційний клімат варто розглядати через три субстанції: інвестиційний потенціал, інвестиційну привабливість та інвестиційну активність, які є взаємозалежними. Високий рівень інвестиційної активності є результатом інвестиційної привабливості (Пирог, 2010).

С. Коваленко вважає, інвестиційний клімат – це взаємозв'язок соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціо-культурних чинників, що зумовлюють привабливість і доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему (економіку країни, регіону, корпорації) (2012, с. 367).

А. Череп зазначає, що разом із умовами, що формують інвестиційний клімат при прийнятті рішення щодо інвестування інвестор враховує:

- розміщення об'єкта інвестування поблизу основних ринків;
- легкість доступу до сировини та робочої сили;
- наявність розвинутої транспортної інфраструктури;
- конкурентоспроможність товарів та послуг, які надаватиме об'єкт інвестування;
- забезпеченість об'єкта інженерними комунікаціями;
- наявність розвинутої системи сучасних видів зв'язку;

Рис. 1.4. Умови, що формують інвестиційний клімат

Примітка: розроблено автором

- знання ринків збуту;
- соціально-політичну стабільність в регіоні;
- наявність робочої сили, яка не потребує соціальної підготовки;
- сприятливість екологічної ситуації;
- готовність влади створювати прийнятні умови для іноземних інвесторів;
- відсутність бюрократичних бар'єрів на шляху інвесторів (2006, с. 34).

Загальну схему напрямків державного регулювання інвестиційної діяльності подано на рис. 1.5.

Рис. 1.5. Напрямки державного регулювання інвестиційної діяльності

Примітка: розроблено автором

Аналізуючи умови, варто відзначити, що активізація привабливості більшості вищенаведених критеріїв реалізується через втручання державних органів влади, що суттєво впливають на формування інвестиційного клімату в регіоні.

Управління інвестиційною діяльністю підприємства полягає у формуванні стратегії основою якої є інвестиційний розвиток в умовах сприятливого інвестиційного клімату. Вважаємо, інвестиційний розвиток – процесом поступового економічного зростання із реалізації етапів стратегії, включаючи інвестиційний потенціал та досягнення соціально-економічного ефекту від проектів в умовах сприятливого інвестиційного клімату.

Т. Кублікова підкреслює, що для забезпечування передбачуваності середовища, необхідно окреслити економічну модель розвитку, при цьому

повинна забезпечуватись правова захищеність, врахування об'єктивних інтересів основних сторін з приводу вироблення та прийняття державних рішень, які стосуються інвестиційного клімату (2012, с.91-94).

Інвестиційний розвиток – це досягнення економічного розвитку, що включає діяльність продукти інтелектуальної праці - знання, технології, науково-технічних розробки, організаційно-управлінських рішення тощо для їх комерціалізації і (або) досягнення соціально-економічного ефекту (Гусєв, 2011).

У цій концепції інвестиційного розвитку розглядається орієнтація на стійкий соціально-орієнтований економічний розвиток, досягнутий на засадах збалансованого розвитку економіки і людського потенціалу

Варто зазначити, що існують причини невизначеності інвестиційного розвитку, які формуються на основі інституційних чинників, витікають і з неефективного державного регулювання умов інвестиційного клімату (Фатьянова, 2011).

Інвестиційний розвиток здебільшого вчені характеризують, як поступовий розвиток підприємства, що включає інвестиційний потенціал, привабливість, активність в умовах сприятливого інвестиційного клімату.

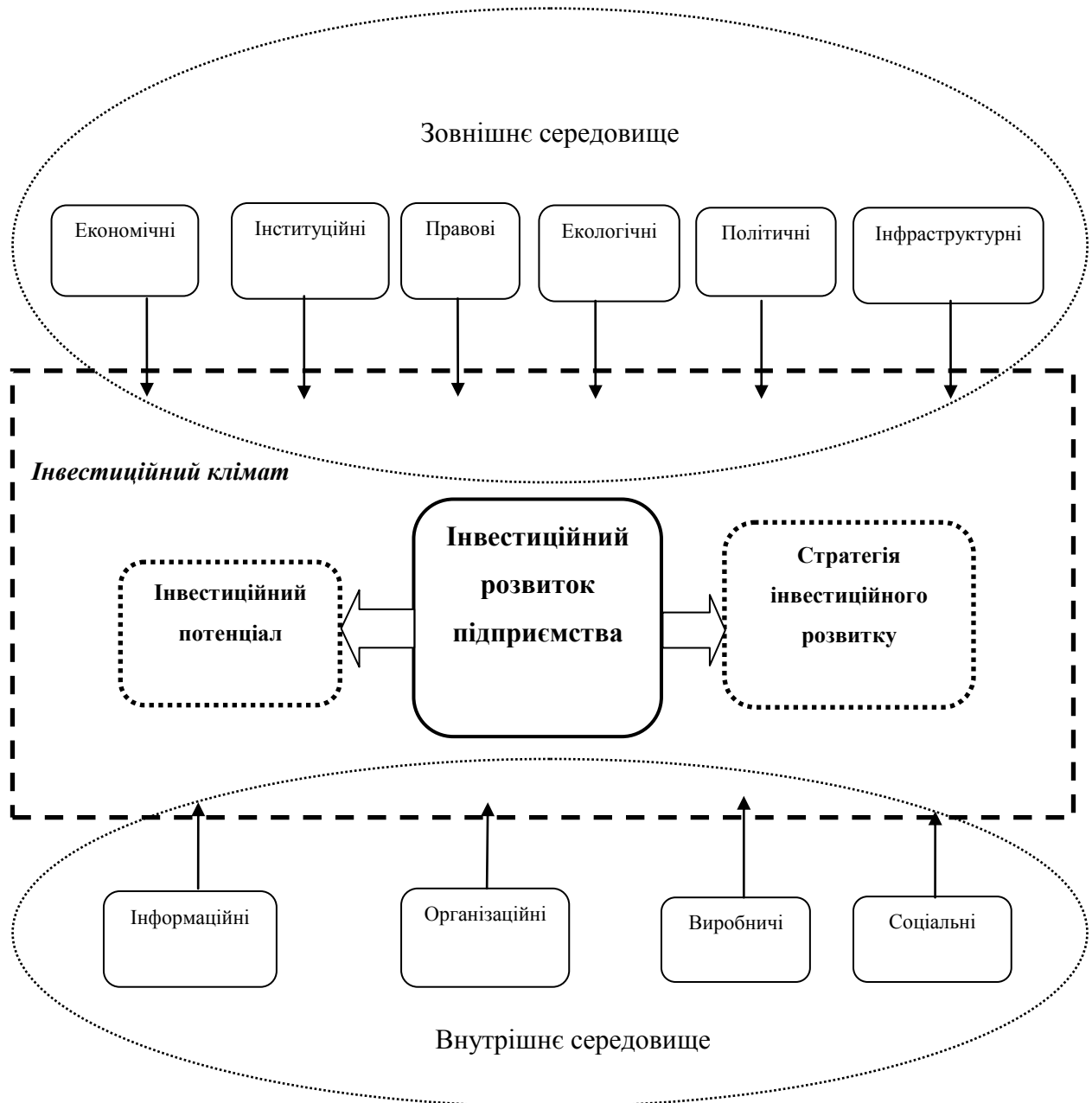
Існує три групи чинників, що перешкоджають інвестиційному розвитку підприємства:

- економічні (недостатня фінансова підтримка держави, нерозвиненість фінансового ринку, високий економічний ризик; низький платоспроможний попит на продукцію);

- виробничі (брак інформації, відсутність кваліфікованого управління інвестиційними процесами);

- правові (недосконалість інструментів правового регулювання інвестиційної діяльності) (Ігнатенко, 2001).

Складові та чинники впливу на інвестиційний розвиток подано на рис. 1.6.

- - зовнішнє та внутрішнє середовища;
- ▭ - інвестиційний клімат;
- ▭ - чинники;
- ▭ - складові.

Рис. 1.6. Складові та чинники впливу на інвестиційний розвиток машинобудівного підприємства

Примітка: розроблено автором

Сучасний етап соціально-економічного розвитку нашої держави потребує здійснення необхідної інвестиційної політики, від якої залежить стан виробництва, технічний рівень основних засобів, а це сприяє конкурентоспроможності підприємств, їх прибутковості. Дослідження аспектів успішної експлуатації та модернізації основних виробничих засобів є особливо актуальним на сучасному етапі розвитку економічної думки нашої країни.

Узагальнення результатів досліджень дало можливість визначити основні чинники, що стримують приплив інвестицій в Україну: економічні (низькі темпи реформування економічної системи, складна й негнучка податкова система), політико-правові (суперечності між виконавчими й законодавчими органами влади, недосконалість правової бази), організаційні (відсутність ефективної системи державного управління з використанням сучасних стилів і методів управління).

Варто зазначити, що соціальні чинники представлені через фактор виробництва «підприємницький хист» і водночас являються тим «кадровим потенціалом» який відноситься до внутрішнього середовища. Беручи до уваги кадровий потенціал, можна констатувати, що окрім здатності до певного способу мислення, навичок управління існує безліч альтернативних: захоплення мистецтвом, заняття спортом та активна громадська позиція.

Щодо організаційних чинників, то зосереджуючись на роботі фінансових та інвестиційних менеджерів варто уваги, те що кожен з них почав і продовжував керувати своїм бізнесом зовсім іншим знайомим до того способом. Деякі керівники ніколи не реалізовували інноваційну бізнес-модель, але зосереджувались на тактичній поведінці у бізнесі.

Наприклад, на пошуку найкращих альтернативних можливостей зосереджувались такі відомі лідери, як Дональд Трамп і Опра Вінфрі. У той час як менеджмент Д. Трампа цінувався на ринку його доступністю та відкритістю у веденні бізнесу. Спосіб ведення бізнесу О. Вінфрі був більш закритим.

Марк Цукерберг розробив систему, яка дозволяє людям у всьому світі спілкуватися та обмінюватися інформацією та емоціями з іншими.

Чинники внутрішнього і зовнішнього середовища повинні взаємодіяти між собою, не порушуючи певний баланс. Мова йде про досягнення сталого розвитку економіки.

Наведемо приклад реалізації економічних, правових чинників Всеукраїнською громадською організацією «Екологія та соціальний захист», що ставить за мету розвиток українського суспільства на засадах встановленої у світовому співтоваристві концепції програми «Сталий розвиток України». Дана громадська організація «Екологія та соціальний захист України» докладє зусиль для впровадження засад програми на всій території нашої держави. Щодо цієї програми суспільство розглядається як система трьох взаємопов'язаних складових концепцій: економічної, соціальної та екологічної. З цього витікає, що розвиток однієї з складових, без врахування стану інших, не може вважатися цілісним.

Адже, суспільний розвиток не може відбуватися за рахунок можливості майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Тобто, баланс (гармонійний та сталий розвиток) вимагає врахування наявного потенціалу для розвитку і забезпечення його збереження та поступового зростання. Цієї концепції дотримується безліч українських підприємств, зокрема розміщених на території Львівської області.

Таким чином, сукупність чинників впливу на інвестиційний розвиток машинобудівного підприємства - це сформовані і розвинені в результаті інвестиційної діяльності переваги, накопичені людиною, певний потенціал та запас мотивацій і здібностей, які цілеспрямовано використовуються в сфері економічної діяльності, сприяють зростанню продуктивності праці і завдяки цьому впливають на зростання доходів свого власника, прибутку підприємства та національного доходу.

Для вимірювання людського розвитку, моніторингу його динаміки розробляється система показників. Уперше багаторівнева система показників була розроблена ООН у 1990 році. Показник найвищого рівня - індекс людського розвитку, який дає узагальнюючу характеристику загального впливу на людський

потенціал найважливіших соціально-економічних процесів. Він заснований на трьох кількісно вимірюваних параметрах життя людини: рівень життя (дохід), отримання знань та тривалість життя.

Індекс людського розвитку розраховується як середньоарифметична величина трьох зазначених показників другого рівня. Показник рівня освіти є середньозваженим двох складових: писемності дорослого населення (вага - 2/3) та частки учнів і студентів у чисельності населення (вага - 1/3).

Показником стану здоров'я вибрано індекс тривалості життя. Він розраховується як очікувана тривалість життя при народженні. Третій рівень включає профільні показники, згруповані у відповідні блоки. Більшість із них є кількісними, але деякі не можна виміряти, наприклад, дотримання прав людини, демократичних свобод, соціальної рівності. Причина - відсутність надійної та співставної інформації. У таких випадках користуються даними про ратифікацію відповідних міжнародних угод. Отже, що індекс людського розвитку розраховується не з метою визначення абсолютних показників людського розвитку, а лише для ранжування країн на основі показників, обчислених за єдиною методикою. Чисельна величина індексу знаходиться у межах від 0 до 1.

Підвищення якості життя є важливою метою людей та громади. В останні роки ця мета стала особливо важливою для міст у контексті прогресуючої урбанізації в поєднанні з одночасним відтоком жителів до периферії столичних районів.

Науковці стверджують, що поширення традиційно використовуваних економічних та соціальних показників до індивідуальних оцінок життя та більш широкого використання географічних методів дослідження. Вони представляють теоретичні основи та нові методи випробування суб'єктивної якості життя, задоволення та оцінки якості міського простору. Обговорення стосується особливостей міського середовища, що впливають на різні форми діяльності жителів та їх сприйняття якості життя. Відповідно пропонуються можливі напрямки реалізації стратегії інвестиційного розвитку в управлінні містом,

просторовому плануванню та активізації, а також формулюють рекомендації для міст та промислових підприємств.

Економічна ефективність інвестиційного розвитку базується на сукупності аспектів, перелічених на рис.1.7.

Рис. 1.7. Основні аспекти інвестиційного розвитку підприємства

Примітка: розроблено автором

Узагальнюючи зазначене вище, інвестиційний розвиток - поступовий розвиток підприємства із реалізації етапів стратегії, включаючи потенціал та досягнення соціально-економічного ефекту від проектів, що реалізуються в умовах сприятливого інвестиційного клімату під впливом сукупності чинників (економічних, політичних, правових, виробничих, екологічних, інформаційних, організаційних, соціальних та ін.) (Стельмах,2017).

Відзначимо, варто обирати інвестиційні цілі, такі як:

- забезпечення сталості розвитку;
- реалізація ефективної стратегії розвитку;
- впровадження актуальних проєктів інвестиційної модернізації основних засобів;
- формування єдиного інвестиційного вектору на підприємстві;
- досягнення високих доходів або зростання підприємства із уникненням ризику.

Один з найпростіших способів знизити інвестиційний ризик полягає у диверсифікації, активізації інвестиційного менеджменту.

Прикладом ефективного інвестиційного менеджменту є компанії з розвитку бізнесу BDC (Business Development Companies), що були створені Конгресом в 1980 році, їх метою було стимулювати інвестиції в середніх ринкових компаній в США. BDCs беруть участь у торгах на фондових біржах, отримуючи інвестиційний дохід без сплати податку на прибуток корпорацій. Інвестор платить будь-які необхідні податки. У відповідь на «щедрість», вони зобов'язані інвестувати не менше 70 % активів заборгованості та акціонерного капіталу компаній США, а також щорічно розподіляють щонайменше 90 % свого доходу акціонерам (Stepleman, 2010).

В. Діба вважає, що інвестор, вкладаючи кошти у капітальні інвестиції в основні засоби, повинен керуватися певними принципами, основними з яких є:

- принцип вигоди (необхідно визначити, наскільки об'єкт основних засобів буде корисним);
- принцип заміщення (найбільша вартість об'єкта основних засобів не може перевищувати найменшу вартість, за якою можна придбати (створити) інший об'єкт з подібною вигодою);
- принцип очікування (дає можливість визначити поточну вартість майбутніх доходів та вигод, одержаних внаслідок використання об'єкта капітальних інвестицій) (2008, с. 29-30).

У табл. 1.3 подано динаміку капітальних інвестицій за видами активів у Львівській області.

Таблиця 1.3

Динаміка капітальних інвестицій за видами активів
у Львівській області за 2010-2017 рр., %

Види активів	Роки							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Інвестиції у матеріальні активи	98,8	98,9	99,0	98,5	98,7	97,6	98,6	98,9
Житлові будівлі	17,9	15,6	20,7	23,1	31,7	30,1	21,2	21,2
Нежитлові будівлі	21,9	18,1	19,4	18,9	17,9	15,7	19,0	19,0
Інженерні споруди	31,2	33,2	20,9	22,8	15,6	13,3	11,4	11,4
Машини, обладнання та інвентар	19,6	23,7	26,2	21,3	21,9	25,4	31,9	32,2
Транспортні засоби	5,4	6,2	9,0	7,5	7,2	8,1	11,2	11,2
Земля	1,1	0,5	0,4	0,4	0,6	1,8	0,7	0,7
Довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва	0,4	0,6	0,2	1,0	1,0	0,5	0,4	0,4
Інші матеріальні активи	1,3	1,0	2,2	3,5	2,8	2,7	2,8	2,8
Інвестиції у нематеріальні активи	1,2	1,1	1,0	1,5	1,3	2,4	1,4	1,1
Програмне забезпечення та бази даних	0,8	0,6	0,6	0,8	0,7	0,8	0,7	0,7
Права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо	0,4	0,2	0,4	0,5	0,3	0,4	0,4	0,4

Примітка: складено автором на основі (Головне управління статистики у Львівській області, 2018)

Можна констатувати вагоме збільшення частки капітальних інвестицій у 2011 р. за інженерними спорудами та машинами і обладнанням, проте станом на 2017 р. найбільшою є частка капітальних інвестицій машини, обладнання та інвентаря – 32,2%. Загалом, треба зазначити, що інвестиції в основні засоби є показником кількості інвестицій у країні чи регіоні, а також непрямим внеском у валовий внутрішній продукт (ВВП). Інвестиції в основний капітал (основні засоби), у тому числі витрати на нове будівництво, розширення, реконструкцію і технічне переозброєння діючих підприємств, придбання машин, обладнання, інструменту, виступають основою інвестиційного процесу.

У табл. 1.4 подано інформацію щодо капітальних інвестицій за джерелами фінансування.

Таблиця 1.4

Динаміка капітальних інвестицій за джерелами фінансування
у Львівській області за 2010-2017 рр., %

Вид джерела фінансування	Роки							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Коштів державного бюджету	16,6	12,4	20,1	2,5	1,3	3,3	3,4	3,5
Коштів місцевих бюджетів	3,0	2,0	1,8	3,0	2,3	5,7	7,1	7,0
Власних коштів підприємств та організацій	47,6	39,9	46,7	55,7	53,0	54,9	57,2	57,2
Кредитів банків та інших позик	11,1	28,5	10,2	15,3	12,7	6,5	10,4	10,4
Коштів іноземних інвесторів	2,4	1,6	0,6	2,6	2,0	1,7	2,4	2,4
Коштів населення на будівництво власних квартир	2,5	2,6	1,0	3,5	6,3	10,9	11,7	11,7
Коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	13,0	9,9	13,6	14,6	16,8	13,4	6,0	6,0
Інших джерел фінансування	3,8	3,1	6,0	2,8	5,6	3,6	1,8	1,8

Примітка: складено автором на основі (Головне управління статистики у Львівській області, 2018)

Основним джерелом капітальних інвестицій традиційно є власні кошти підприємств і організацій із тенденцією до зростання з 2012 р. - 46,7% до 57,2 % обсягу у 2016 р. Змінити цю тенденцію необхідно при встановленні чітких інвестиційних цілей та реалізації їх, спрямовуючи інвестиційний розвиток підприємств, спираючись на ті види економічної діяльності, що ведуть за собою економічне зростання країни. Зазначимо, що обсяги реалізованої машинобудівної

продукції за видами діяльності (КВЕД 2010) у 2011р. – 8,4% , поступово знижуються і у 2016 р. становлять 6,7%.

Визначальними аспектами у діяльності підприємства є наявність ефективного менеджменту та маркетингу, а отже ефективного супроводу інвестиційної діяльності, а також активних зовнішніх зв'язків підприємства, природних і соціальних умов, інфраструктури, кваліфікованих кадрів, належного стану та ефективного функціонування основних засобів, формування стратегії інвестиційного розвитку.

Спеціалізацією Львівської області є харчова промисловість (38 %), машинобудування (10 %), хімічна та нафтохімічна промисловість (7 %) та ряд інших напрямів активності. Львівська область є регіоном з високою інвестиційною привабливістю, адже за даними рейтингу «Європейських міст і регіонів майбутнього» «FDI Magazine» вона належить до ТОП-10 регіонів Східної Європи (Ілляшенко, 2003).

Проте, несприятливі умови інвестиційного розвитку та відсутність ефективної реалізації інвестиційної стратегії, як сукупності дій та методів реагування на зміни ринкової ситуації у Львівській області призвела до банкрутства низки промислових підприємств та безробіття. Можна навести приклад зареєстрованого у 2003 р. ЗАТ «Львівський автобусний завод». правонаступником ЗАТ «ЛАЗ» стало ЗАТ «Завод комунального транспорту», а соціальна сфера та загальні функції перейшли до ВАТ «ЛАЗ» (ВАТ «Пасавтопром»).

На сьогодні ВАТ «Пасавтопром» та ЗАТ «Завод комунального транспорту» визнані банкрутами. Зазначимо, у 2010 р. було визнано банкрутом «Дрогобицький долотний завод» і створено на його базі ТОВ «Універсальна бурова техніка», та підприємство працювало нестабільно, і з січня 2014 р. перебуває в режимі простою.

Основним джерелом капітальних інвестицій та інновацій Львівської області є власні кошти підприємств і організацій. Зауважимо, що фінансування витрат на здійснення технологічних інновацій Львівської області здебільшого за рахунок

власних коштів підприємств, на які припало 74,4% від загального обсягу залишається не змінним. Станом на 2015 р. інновації впроваджували 95,3% підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, з них інноваційні види продукції – 44,3%, нові технологічні процеси – 72,1% (Головне управління статистики у Львівській області, 2017).

У табл. 1.5 подано динаміку надходжень прямих іноземних інвестицій за видами їх здійснення у Львівську область за 2011-2017 рр.

Таблиця 1.5

Динаміка надходжень прямих іноземних інвестицій
за видами їх здійснення у Львівську область за 2011-2017 рр., %

Види надходжень	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Всього	100	100	100	100	100	100	100
Грошові внески	62,31	20,81	81,82	76,93	71,39	48,66	50,66
Внески у формі рухомого і нерухомого майна	8,22	2,02	17,79	23,01	25,78	25,08	23,08
Інші форми здійснення інвестицій	29,47	77,18	0,39	0,06	2,83	26,25	26,25

Примітка: складено автором на основі (Головне управління статистики у Львівській області, 2018)

Можна констатувати, що загальна сума надходжень прямих іноземних інвестицій, здійснюється у формі грошових внесків і у 2016 р. становить – 48,66 % від загальної суми. Окрім «недовіри», несприятливою умовою для інвесторів є наявність законодавчих бар'єрів. За внесеними змінами до Закону України від 25 березня 2005 р. № 2505-IV «Про державний бюджет на 2005 рік» було скасовано спеціальні режими, які діяли у спеціальних (вільних) економічних зонах (СЕЗ) і на територіях зі спеціальним режимом інвестиційної діяльності та технологічних парках, що негативно вплинуло на розвиток СЕЗ «Закарпаття» та залучення іноземних інвестицій (Головне управління статистики у Закарпатській області, 2017).

Відповідно розподіл надходжень прямих іноземних інвестицій за видами машинобудівної діяльності подано у табл. 1.6.

Таблиця 1.6

Динаміка прямих іноземних інвестицій за видами машинобудівної діяльності у Львівську область за 2011-2017 рр., %

Види машинобудівної діяльності	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Всього	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	0,10	0,12	0,11	6,08	6,65	0,05	0,07
Виробництво електричного устаткування	1,40	1,72	1,91	2,81	1,72	7	6,8
Виробництво машин та устаткування не віднесених до інших угруповань	15,42	21,18	19,80	16,24	13,63	13,66	13,66
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	83,09	76,99	78,18	74,87	78,00	79,28	79,28

Примітка: складено автором на основі (Головне управління статистики у Львівській області, 2018)

Динаміка прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності є зростаючою і свідчить, що виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів у 2017 р. – 79,28 % та становить вагомую частку у загальній структурі.

В умовах інвестиційного розвитку машинобудівних підприємств України поширеними є випадки коли інвестори відмовляються від реалізації інвестиційних проектів, внаслідок корумпованості та бюрократизованості інвестиційних процедур, що унеможливує ведення виробничо-господарської діяльності (Кузьмін, Ліпич, Мельник, Товстенюк, 2014).

Завдяки механізму стимулювання залучення інвестицій та створенню сприятливого інвестиційного клімату (середовища) на території Закарпатської області до 2005 року реалізовувалися інвестиційні проекти спільно з іноземними

корпораціями, зокрема «Phillips», «TDK Recording Media Europe SA», «JVC» на базі підприємств Закарпатської області - ПАТ «Мукачівський завод «Точприлад», ЗАТ «Берегівський радіозавод» та інших. Сьогодні основними виробниками машинобудівної продукції є ТОВ завод «Флекстронікс ТзОВ», ПАТ «Єврокар», ТОВ «Джейбіл Сьоркіт Юкрейн Лімітед», ТОВ «Ньюко Берегово», ПАТ «Мукачівський завод «Точприлад. Протягом декількох місяців 2015р. машинобудівними підприємствами Закарпатської області реалізовано продукції (товарів, послуг) на суму 2560,2 млн.грн., з них дві третини припало на підприємства з виробництва транспортних засобів (Головне управління статистики у Закарпатській області, 2017).

Відзначимо, що конкурентоспроможний інноваційний потенціал полягає у взаємодії таких економічних відносин за яких реалізовується активне інноваційне функціонування підприємств. Отже, повинно існувати таке середовище, що забезпечить підтримку учасників ринку, а це стає можливим завдяки участі держави у інвестиційно-інноваційних відносинах (Ілляшенко, 2003).

Свідченням ефективною міжнародною співпраці та наявного конкурентоспроможного інноваційного потенціалу є виготовлення у місті Львові спільним підприємством «Електронтранс», заснованим ПАТ «Концерн-Електрон» та «TransTec Vetschau GmbH» (Німеччина) низькопідлогового трамваю у 2013 р. Керівництво значної кількості машинобудівних підприємств Львівської області таких, як: ВАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів» ВАТ «Іскра», ТзОВ «Леоні Веарінг систем УА ГМБХ», ВАТ «Львівський інструментальний завод», ЗАТ НВО «Термоприлад», ЗАТ "Львівський завод «Автовантажувач», ВАТ "Дослідно-механічний завод «Карпати», ДП «Аргентум», ВАТ «Львівський завод фрезерних верстатів» із застосуванням стратегії інвестиційного розвитку, впровадженням інновацій дасть змогу забезпечити конкурентоспроможний інноваційний потенціал та високі показники у виробництві (Стельмах, Пирог 2016).

Варто відзначити, що у Львівській області за 2015 р. майже три чверті (72,7%) у загальному обсязі займала продукція переробної промисловості, то

вагомим є активне стимулювання машинобудування із урахуванням стратегії інвестиційного розвитку. З видів діяльності переробної промисловості найбільше реалізовано продукції підприємствами з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів 17,1 млрд.грн., з виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічної діяльності 4,8 млрд.грн., з виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції 4,3 млрд.грн. та машинобудування 4,1 млрд.грн (Головне управління статистики у Львівській області, 2017).

У «Стратегії розвитку Львівської області до 2015 року» зазначено, що на всіх колишніх державних підприємствах відновили свою діяльність науково-дослідні лабораторії, які для більшості підприємств є основним джерелом походження інновацій. Основними перешкодами для впровадження інновацій є нестача власних коштів підприємств та висока відсоткова ставка банківських кредитів в Україні. Проблемою для всіх підприємств є нестача кваліфікованої робочої сили, що частково пов'язано з низьким рівнем заробітної плати. Кваліфіковані кадри є невід'ємною частиною успішного функціонування підприємств.

Варто зазначити, що активізація інвестицій в область буде позитивно впливати на розвиток зовнішньоекономічних відносин Львівського регіону з країнами Європи, розширювати співпрацю з новими країнами та корпораціями.

Ключовим чинником у виборі Львівської області, як привабливого інвестиційного регіону, є наявність відносно «дешевої» робочої сили. І справді, з одного боку, менталітет працездатного населення, особливо в західних областях України, характеризується великим бажанням працювати, а з іншого - для іноземних інвесторів змогою зекономити кошти на оплату праці, порівняно із іншими країнами розташування виробництва. Як приклад, можна навести німецьке підприємство ТзОВ «Леоні Веарінг систем УА ГМБХ», яке розташоване у Стрию, де з моменту його відкриття працює уже 4 тис. осіб, що значно покращило рівень зайнятості Львівської обл. (Федоренко, 2004).

Відповідно, у разі збільшення іноземних інвестицій у Львівську обл. будуть створюватися нові робочі місця, що позитивно впливатиме на вирішення проблем зайнятості в регіоні. Проте основними проблемами, що стримують інвестиційну діяльність та збільшення обсягу інвестицій залишаються:

- деяке технологічне відставання більшості підприємств, що виробляють неконкурентоспроможну продукцію;
- відсутність антикризового управління підприємствами;
- проблеми інвестиційного та інноваційного менеджменту;
- надто висока питома вага майнових внесків;
- мізерна кількість інвестицій у виді інтелектуальної власності;
- відносно низька інноваційна діяльність підприємств міста;
- кредиторська та дебіторська заборгованість більшості підприємств.

Вважаємо, що в найближчий період особлива увага в управлінні підприємствами повинна приділятися:

- науково-технічному співробітництву між країнами;
- модернізації основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку;
- активізації інвестиційного розвитку;
- формуванню стратегії інвестиційного розвитку;
- реалізації проектів інвестиційної модернізації;
- залученню внутрішніх інвестицій, а саме роботі з банками, кредитними спілками, щодо видачі довгострокових кредитів;
- організації виставок товарів підприємств-товаровиробників міста як на місцевому, так і на міжрегіональному рівні;
- поглибленню контактів та розвитку вигідної співпраці Польщею, Угорщиною, Чехією та іншими державами;
- навчанню менеджерів та керівників проектів інвестиційного розвитку.

Ефективність науково-технічного співробітництва спирається на диверсифікацію міжнародних зв'язків. Невід'ємною складовою частиною науково-технічного співробітництва є трудові ресурси, що розкривають кваліфікованість і

потенціал населення загалом, а також важливим є інвестування у стратегічні галузі, що сприяють розвитку країни (Гунич, 2009).

Тому важливим для будь-якої держави є обрання пріоритетних напрямів державного фінансування, що забезпечили б розвиток міжнародного науково-технічного співробітництва.

Основною проблемою є побудова та формування науково-технічної політики – встановлення державних пріоритетів розвитку науки і техніки, адже ці пріоритети визначають напрями розвитку економіки, розвиток наукових досліджень та стан національного науково-технічного потенціалу. На основі пріоритетних напрямів розробляється система державних заходів, яку реалізують усіма іншими методами. Так, наприклад, пріоритети науково-технічного співробітництва формують державні науково-технічні програми, розробляється диференційована система податкових пільг і визначаються обсяги пільгових кредитів та ін. (Чабан, 2006).

Для науково-технічного прориву України є передумови, як матеріальні, інтелектуальні та виробничі ресурси, проте бракує фінансової підтримки цих проектів з боку іноземних інвесторів та власне держави (Варналій, Бабінова, Бойко-Бойчук, 2007).

Біль шість вітчизняних підприємств неспроможні виробляти високоякісну й конкурентоспроможну продукцію, адже їх розвиток відбувається екстенсивним шляхом, а постійне зростання цін на паливо-мастильні матеріали, недосконала кредитно-фінансова система і законодавча база призводять до неефективних показників виробництва у загальній структурі промисловості.

Механізм формування конкурентоспроможності підприємств повинен враховувати:

- координацію цілей, спрямування їх у єдине русло (урівноваження торгових обмежень країн-партнерів, оцінювання динаміки рівня виробничих потужностей, обґрунтування пріоритетних напрямів технологічного розвитку обраної галузі);

- структуризацію цілей через виявлення зв'язків між ними і за способами їх досягнення та коригування;
- розроблення прогнозів та визначення пріоритетних напрямів технічного прогресу в обраній галузі;
- захист інтелектуальної власності;
- кардинальне підвищення комерційної ефективності виробничо-господарської діяльності;
- раціональне використання ресурсів;
- пошук напрямів диверсифікації виробництва,
- посилення захисту навколишнього середовища.

Загострення ці проблеми зазнали у зв'язку з набуттям Україною членства у структурах СОТ (Світова організація торгівлі), коли наша держава стає учасником вже міжнародної конкурентної боротьби за ринок збуту продукції - постає потреба у зміні державної політики з антикризової на інвестиційно-інноваційну.

При дослідженні та аналізі суб'єктів підприємницької діяльності з іноземними інвестиціями, необхідно відзначити, що іноземні інвестиції вкладаються в основному у новостворені товариства з обмеженою відповідальністю, де засновниками або співзасновниками є нерезиденти інших країн. Незважаючи на певний прогрес у залученні іноземних інвестицій, необхідно зазначити, що їх обсяг ще вкрай недостатній порівняно з потребами економіки області. Це можна пояснити, зокрема, й незадовільним інвестиційним кліматом в Україні, що, в свою чергу, позначається на завданнях, які ставлять перед собою іноземні інвестори, працюючи в Україні. Мета переважної більшості інвесторів полягає у якнайшвидшому отриманні прибутку. Тому значна частка капіталів вкладається в торгівлю, сферу послуг та посередницьку діяльність. Нинішня структура залучених в область прямих іноземних інвестицій в розрізі галузей економіки на підставі наведених вище показників можна вважати задовільною, питома вага капіталу, вкладеного у підприємства торгівлі, за останній рік зросла на 3,3%. Така тенденція може з часом призвести до суттєвого погіршення зазначеної структури (Заярна, Мельник, 2011).

Наслідком переважного інвестування у невиробничу сферу може бути скорочення вітчизняного виробництва, вимивання обігових коштів підприємств. На основі аналізу інвестиційної діяльності в регіонах київським Інститутом реформ було розраховано рейтинг інвестиційної привабливості областей, згідно з яким Львівська область розташувалась на 7 місце серед 26 адміністративно-територіальних одиниць України. При цьому враховувались понад 80 показників, які характеризують економічний стан областей, рівень розвитку фінансової, ринкової, транспортної, телекомунікаційної, інформаційної інфраструктури, стан розвитку людських ресурсів, діяльність органів місцевої влади у сфері приватного підприємництва. Було показано існуючий зв'язок між значеннями загального рейтингу інвестиційної привабливості та обсягами прямих іноземних інвестицій.

Вважаємо, що доцільно у Львівській області активізувати заходи щодо створення сприятливого інвестиційного клімату, особливо для іноземних інвесторів та місцевих підприємців – інноваторів. Незважаючи на сучасну нестабільність у економічній, політичній сферах та складні соціальні чинники, Львівська область має потенційні можливості щодо залучення більшого обсягу іноземних інвестицій в найближчі роки, оскільки володіє достатніми ресурсами та робочою силою для того, щоб бути привабливою для іноземного інвестора, який вкладав би кошти у підприємства та рекреаційно-туристичні комплекси. Однак, для підвищення інвестиційної привабливості в стратегічній перспективі, в управлінні економічним розвитком Львівського регіону виникає потреба у внесенні певних змін та реформування на довгостроковий період.

Основними чинниками, на які інвестор повинен звертати увагу у виборі Львівської області для інвестування, є: значний ресурсний потенціал; дешева та готова до праці робоча сила; значна площа вільної території для розташування підприємств; сприятливе для інвестицій розташування області тощо (Заярна, Мельник, 2011).

Узагальнюючи зазначене вище, варто наголосити, що, ефективність інвестування полягає у наявності сприятливого інвестиційного клімату та поступовому інвестиційному розвитку, що забезпечується через державне

сприяння та ефективне залучення інвесторів. Підприємства за обставини структурних і функціональних змін завдяки інноваціям та активізації реалізації стратегії інвестиційного розвитку, як одному із способів вирішення проблем розвитку машинобудівних підприємств можуть досягти високих економічних показників, зокрема зростання прибутку та збільшення обсягу виробництва продукції.

Інвестиційний розвиток підприємств машинобудування України повинен базуватися на:

- активній участі держави задля підтримки сталості інвестиційного розвитку підприємств;
- визначенні пріоритетних видів економічної діяльності для зовнішнього і внутрішнього інвестування;
- обранні ефективної довготривалої стратегії економічного зростання (стратегії розвитку) підприємств (Варналій, Бабінова, Бойко-Бойчук, 2007);
- ефективному інвестиційному менеджменту;
- вивченню конкурентного середовища;
- підвищенню кваліфікації персоналу;
- ресурсозабезпеченості підприємства.

Інвестування, як процес, ставить за мету реалізацію певних цілей, завдяки ним можна підкреслити взаємозв'язок із основними засобами підприємства. Цілі інвестування: розширення і розвиток виробництва, нове будівництво; реконструкція та модернізація основних засобів, технічне переозброєння; дотримання принципу вигоди, заміщення, очікування; підвищення якості та забезпечення конкурентоспроможності продукції в умовах інвестиційного розвитку підприємства; досягнення соціально-економічного ефекту та повної реалізації стратегії інвестиційного розвитку. Головними особливостями детермінації та використання основних засобів є: інвестицій потенціал сфери застосування інвестицій, перспективність виду економічної діяльності, актуальність і своєчасність інвестування даної групи основних засобів, вагомість

інвестиційних цілей, здатність до ефективної реалізації стратегії інвестиційного розвитку.

Досягнення цілей інвестування на підприємстві не можливе без ефективної діяльності матеріально-речових факторів виробництва - основних засобів. Необхідність капітальних вкладень полягає у забезпеченні стабільного функціонування підприємства в майбутньому, стабілізації фінансового стану і максимізації прибутку, а отже процес інвестування – стає особливою умовою розвитку підприємства через реалізацію стратегії інвестиційного розвитку та ефективність використання основних засобів. Інвестиції в основний капітал є мірою капітальних витрат. Це стосується будь-якої інвестиції протягом періоду вимірювання фізичних активів, таких як інвестування в інфраструктуру нерухомості, машин, обладнання, що проводяться більш ніж один рік. Основні засоби, як речові фактори виробництва потребують постійного оновлення, тому процес інвестування має за мету реалізувати основні цілі та стратегію інвестиційного розвитку у розрізі інвестиційних проектів.

1.3. Взаємозв'язок інвестиційного процесу та модернізації основних засобів підприємства

Ефективність діяльності машинобудівного підприємства залежить від певних чинників. Останніми роками збільшилось значення речових факторів виробництва – основних засобів. Проблемою є їхнє збереження, переоснащення для подальшої роботи на підприємстві. Збільшення обсягу виробництва відбувається завдяки ефективному використанню основних засобів. Отже, проблема економічної ефективності стає на перший план у процесі вивчення і дослідження роботи підприємств.

У вітчизняній та іноземній літературі розглядають проблеми ефективної діяльності підприємств шляхом покращення використання основних засобів. З

одного боку – це модернізація, а з іншого – професійність обслуговуючого персоналу, залученого до виробництва.

Аналізуючи працю (Бойчик, 1998), з'ясовуємо, що показник «фондовіддачі» є одним із головних в аналізі діяльності підприємства, а його поступове збільшення є позитивним з позиції виробництва. С. Шкарабан оцінює зміну «фондоозброєності» залежно від зміни величини основних засобів і чисельності працівників (1995, с. 270). Показник «фондомісткості», маючи тенденцію до зменшення, є протилежним до показника «фондовіддачі».

До складу основних засобів промисловості входять і невиробничі засоби, до яких належать: житлові будинки, дитячі садки, школи, лікарні й інші об'єкти охорони здоров'я і культурнопобутового призначення, що перебувають у власності промислових підприємств і побічно впливають на процес виробництва. Ми розглядаємо тільки основні виробничі засоби. Основні виробничі засоби промисловості – це засоби праці, які беруть участь у багатьох виробничих циклах, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, а їхня сукупна вартість переноситься на виготовлену продукцію частинами в разі спрацювання (Мочерний, 2001). У практиці обліку і планування відтворення основних засобів промисловості використовують як грошові, так і натуральні показники, оскільки основні засоби у виробничому процесі виступають не тільки як носії вартості, але і як сукупність визначених засобів праці. Не виступають виробничими основними засобами засоби праці, які не залучені до виробництва і перебувають у стадії монтажу, а також демонтоване обладнання (Хлопчан, 1996).

Поліпшити використання основних засобів та виробничих потужностей на підприємствах можна завдяки: підвищенню використання виробничих потужностей і основних засобів у інтенсивності та підвищенню їх навантаження у екстенсивності (Вихруша, Харіва, 1999), дотриманню пропорційності і змінності у роботі основних засобів (обладнання), активно виконаному процесу контролювання, ремонту, модернізації та технічному обслуговуванні діючих основних засобів.

Орієнтація інвестицій на об'єкти (будівлі, транспортні засоби, обладнання), підкреслює зв'язок між інвестиціями та основними засобами. Модернізація, як поліпшення функціональних характеристик обладнання, враховуючи стимулюючі чинники, сприяє підвищенню якісних показників виробництва.

Останніми роками збільшилось значення матеріальних факторів виробництва – основних засобів. Збільшення обсягу виробництва відбувається завдяки ефективному використанню виробничих основних засобів. Економічна ефективність діяльності машинобудівного підприємства залежить від певних показників. Одним із основних є виробнича потужність основних засобів. Основною проблемою експлуатації основних засобів є збереження, переоснащення та успішна експлуатація для подальшої роботи на підприємстві. Вирішенню цієї проблеми сприятиме ширше вивчення та дослідження модернізації, як оновлення активної частини (виробничих) основних засобів та покращення якісних показників виробництва (продуктивності праці, покращення якості продукції, терміну експлуатації). Вважаючи, що ремонтні роботи можуть повністю відновити першочергові властивості та сприяти попередженню передчасного зношування, є змога стверджувати про підтримку основних засобів у стані успішної експлуатації. Сьогодні керівництво машинобудівних підприємств України практично не використовує систему планово-попереджувальних ремонтів, що негативно впливає на утримання, модернізацію та використання основних засобів. Отже, проблема ефективності функціонування основних засобів стає на перший план у процесі вивчення і дослідження роботи підприємств (Стельмах, Пирог, Кузьмін, 2015).

У вітчизняній та іноземній літературі розглядають проблеми ефективної діяльності підприємств шляхом покращення використання основних засобів. З одного боку – це модернізація, а з іншого – професійність обслуговуючого персоналу, залученого до виробництва. Питання ефективної діяльності підприємств, успішної експлуатації та модернізації основних засобів, досліджують у своїх працях безліч науковців: С. Мельник, О. Кравченко, Ч. Хорнгрен, Дж. Фостер, С. Датар, Р. Гранов, А. Гуменюк, П. Харіва, О.Кузьмін,

С. Дубініна, О. Макеєва. Підприємства, які мають у розпорядженні основні засоби, що не відповідають сучасним технологічним вимогам, повинні модернізувати їх і максимально ефективно використовувати, особливе значення це має за наявної ситуації в умовах соціально-економічних відносин, що характеризуються дефіцитом фінансів та інвестицій.

Розвиток національної економіки безпосередньо пов'язаний із відтворенням основних засобів – рушіїв виробництва, адже задоволення суспільних потреб вимагає реконструкції та технічного переозброєння існуючих чи введення в дію нових основних засобів в умовах стрімкого розвитку науки і техніки. Для досягнення цієї мети необхідні інвестиції. Інвестиції є основою для розвитку підприємств та всіх видів економічної діяльності. Об'єктами інвестування часто виступають будівлі, споруди, транспортні засоби, обладнання, в цьому і полягає взаємозв'язок між інвестиціями та основними засобами.

Взаємозв'язок форм зносу основних засобів та способів їх заміщення можна зображено на рис. 1.8.

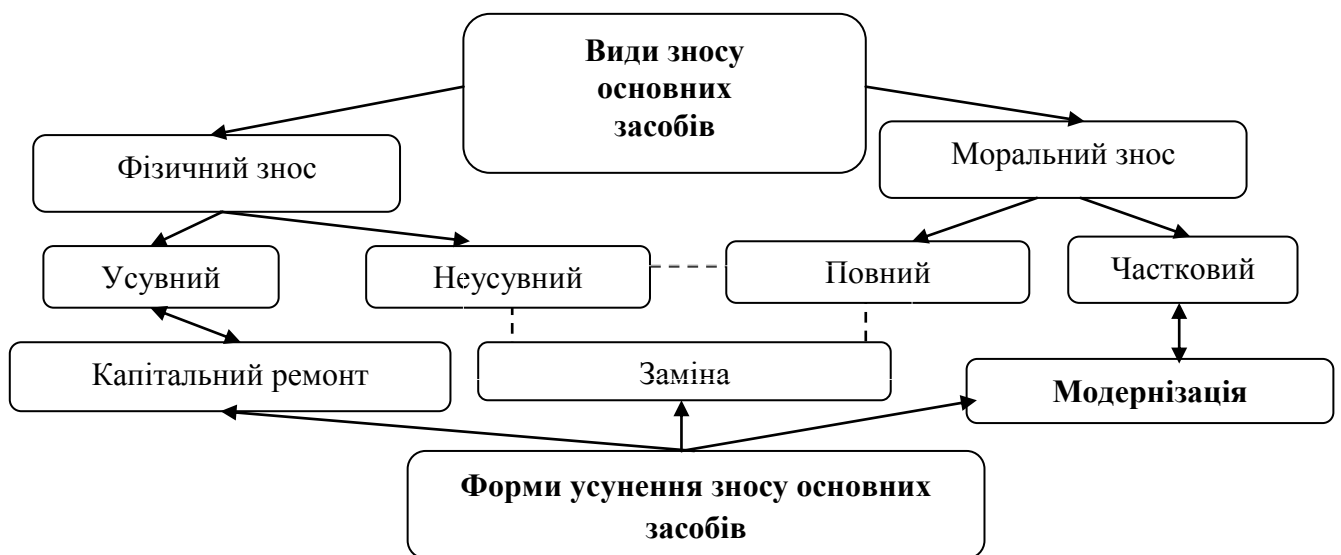

Рис. 1.8. Види та форми усунення зносу основних засобів

Примітка: розроблено автором

С. Мельник (2011, с. 194) характеризує поняття «експлуатація основних засобів», як процес корисного використання основних засобів у виробничій

діяльності підприємства протягом певного терміну та понесення витрат на їхній ремонт, модернізацію, добудову, заміну окремих частин та обслуговування.

О. Кравченко (2011, с. 29) вважає, що економічна природа основних засобів визначається тими конкретними умовами в яких вони експлуатуються, а також тим яким способом надійшли на підприємство: вироблені, придбані, отримані безоплатно, взяті в лізинг чи орендовані.

Моральний знос виникає внаслідок створення нового та прогресивнішого обладнання, але поліпшити експлуатацію діючого основного засобу можливо через модернізацію відповідних елементів конструкції (обладнання, машини, верстату). Модернізація охоплює якісні зміни активної частини основних засобів, адже стосується виробничих основних засобів. Поліпшення основних засобів – це не лише ремонт, реконструкція (добудова) та модернізація (дообладнання), адже у результаті змін функціональних особливостей має виникати позитивний економічний ефект (Stelmakh, Pyrog, 2016).

Модернізація - вдосконалення діючих машин і устаткування і приведення їх в стан, що відповідає сучасному технічному і економічному рівню шляхом конструктивних змін, заміни, зміцнення вузлів і деталей, установки пристосувань і приладів для механізації і автоматизації виробництва. Модернізація виробляється у випадках покращення якісних показників виробництва (зниження витрат виробництва, поліпшення умов праці, підвищення якості продукції) (Осипов, 2005).

С. Мочерний (2001) трактує сутність поняття модернізації, як процес часткового оновлення, заміни застарілого устаткування (машин, механізмів, обладнання, приладів та ін.), технології виробництва, технічне й технологічне переоснащення промислових і сільськогосподарських підприємств.

Модернізація, як наслідок часткового морального зносу стосується обладнання (машин, устаткування, верстатів), реконструкція - підприємства загалом або його виробничих підрозділів (цехів, дільниць), а ремонтний процес - кожного окремого об'єкта чи його складової. Існує взаємозв'язок між видами зносу виробничих основних засобів та формами їх усунення.

Проте, модернізація ніколи не буває оновленням лише технологічних рішень, адже це завжди вибір тих чи інших змін у сфері суспільних відносин з боку еліти країни. Модернізація, як напрямок конструктивних змін ведення економічної політики на державному рівні чи як технологічне рішення? Вважаємо, що технологічне підґрунтя модернізації і є ключем у трактуванні цього поняття, можливої консолідації із стратегією інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства сприятиме успішній експлуатації основних засобів та соціально-економічному ефекту (Дубінін, 2010).

Поліпшити використання основних засобів та виробничих потужностей на підприємствах можна завдяки: підвищенню використання виробничих потужностей і основних засобів у інтенсивності та підвищенню їх навантаження у екстенсивності, дотриманню пропорційності і змінності у роботі основних засобів (обладнання), активно виконаному процесу контролювання, ремонту, модернізації та технічному обслуговуванні діючих основних засобів (Харіва, 2000).

На рис. 1.9. зображено способи поліпшень функціонування основних засобів:

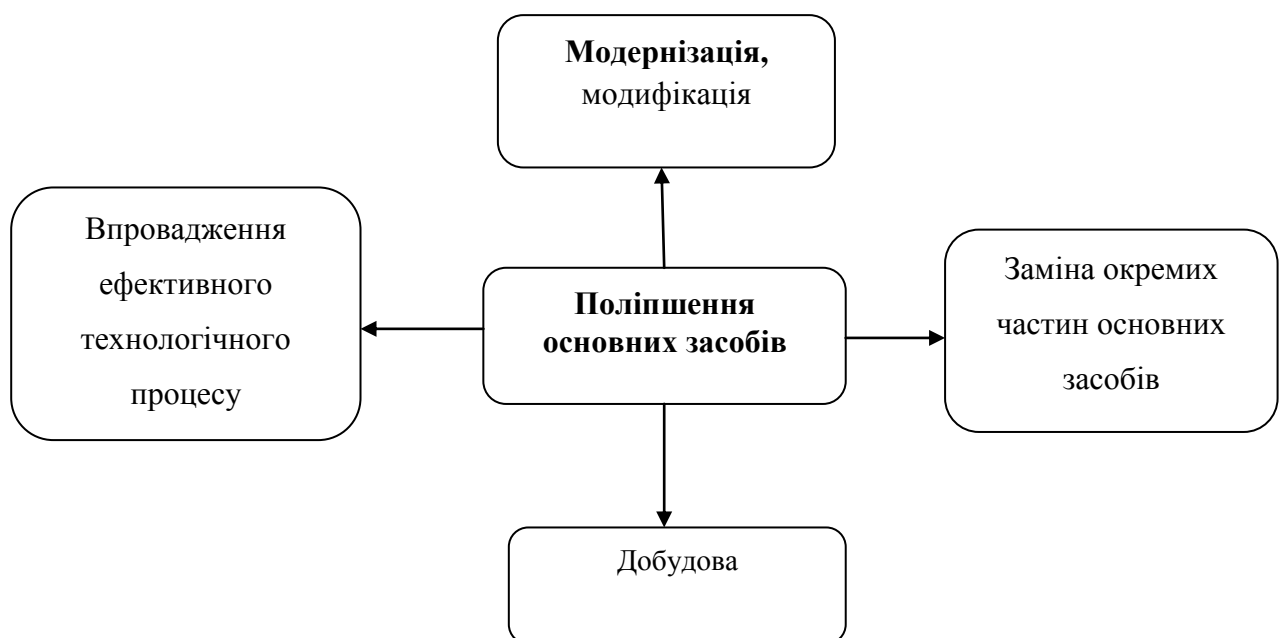

Рис. 1.9. Способи поліпшення функціонування основних засобів

Примітка: розроблено автором

Добудова, заміна окремих частин основних засобів, модернізація, модифікація, впровадження ефективного технологічного процесу - це розширення окремих будівель і споруд, технічне переобладнання інших об'єктів, запровадження нової техніки й технології, механізація та автоматизація виробництва, які, окремо або в сукупності, збільшують первісну вартість об'єкта основних засобів. На проведення цих робіт обов'язковими є також наявність проектно-кошторисної документації та відповідних дозволів органів державного контролю й нагляду. Вважаємо, що однією з головних умов розвитку видів економічної діяльності є інвестування в основний капітал, до якого належать основні засоби, нематеріальні активи та фінансові інвестиції. Розвиток національної економіки безпосередньо пов'язаний із відтворенням основних засобів – рушіїв виробництва, тому що задоволення суспільних потреб вимагає реконструкції та технічного переозброєння існуючих чи введення в дію нових основних засобів в умовах економічної кризи та стрімкого розвитку науки і техніки. Для досягнення цієї мети необхідні інвестиції. Важливо наголосити, що експлуатація машин, устаткування та верстатів є ефективною у тому випадку, коли на підприємстві ведеться успішна політика (система планово-попереджуваних ремонтів) із усунення зносу та поліпшення основних засобів (Stelmakh, Pyrog, 2016).

Відповідно зазначимо, що інвестиції є основою для розвитку підприємств. Якщо брати до уваги первинний зміст інвестицій, який полягає у вилученні економічних благ із поточного споживання і використання їх як ресурсів для збільшення можливостей створення благ у майбутньому, то під інвестиціями слід розуміти довготермінове вкладення коштів у ресурси, які використовуються протягом тривалого періоду часу (Денисенко, 2003). Інвестиції, відповідно до термінології австрійської школи політичної економіки, представляють блага вищих порядків. За сучасною термінологією блага нижчого порядку – це продукція безпосереднього споживання, а вищого – основні виробничі засоби: другого порядку – для виробництва благ першого порядку; блага третього порядку – для виробництва благ другого порядку тощо (Пирог, 2010).

Сучасний етап соціально-економічного розвитку нашої держави потребує здійснення необхідної інвестиційної політики, від якої залежить стан виробництва, технічний рівень основних засобів підприємств, галузей економіки тощо. А це, у свою чергу, дозволить забезпечити конкурентоспроможність підприємств, їх прибутковість. Тому дослідження взаємозв'язку основних засобів та аспектів інвестиційної діяльності є особливо актуальним на сучасному етапі розвитку економічної думки нашої країни.

Облік витрат, пов'язаних з ремонтом та поліпшенням основних засобів, врегульовано Розділом 6 «Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів», П(С)БО 7 «Основні засоби», а також Податковим Кодексом України (ПКУ).

Модернізація від ремонту відрізняється тим, що, в її результаті поліпшуються (підвищуються) спочатку прийняті нормативні показники функціонування (строк корисного використання, потужність, якість тощо) об'єктів основних засобів та витрати на модернізацію відносяться на збільшення вартості основних засобів (тобто вони не можуть відноситися на собівартість продукції).

Вагома відмінність між ремонтом та іншими видами відновлення об'єктів основних засобів полягає в тому, що всі види ремонту відносяться до поточних витрат, а реконструкція та модернізація - до капітальних.

Правильний облік витрат, понесених на основні засоби, суттєво впливає на сплату податків. Витрати на реконструкцію компонентів активів визнаються безпосередньо у вартості доходу, тоді як витрати на поліпшення пояснюються лише амортизацією.

Чіткого визначення понять модернізації, ремонту й інших видів удосконалення роботи основних засобів у законодавстві немає. Проте, деякі нормативні документи визначають такі поняття. П(С)БО 7 «Основні засоби» та Розділом 6 «Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів» поняття модернізації означає поліпшення технічних параметрів устаткування з метою збільшення строку корисної експлуатації або виробничої потужності.

Податковим законодавством поліпшення представлено через поточний та капітальний ремонт, реконструкцію, модернізацію, технічне переозброєння та інші види робіт, що сприяють успішній експлуатації основних засобів.

Згідно ПКУ первісна вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних із ремонтом та поліпшенням об'єктів основних засобів (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція), що приводить до зростання майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єктів у сумі, що перевищує 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів, що підлягають амортизації, на початок звітного податкового року з віднесенням суми поліпшення на об'єкт основного засобу, щодо якого здійснюється ремонт та поліпшення. Відповідно витрати на ремонт та поліпшення основних засобів у вказаному розмірі підлягають амортизації в силу пункту 144.1 статті 144 ПКУ. Сума ж витрат, що пов'язана з ремонтом та поліпшенням об'єктів основних засобів, у тому числі орендованих або отриманих у концесію чи створених (збудованих) концесіонером у розмірі, що не перевищує 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів на початок звітного року, відноситься платником податку до складу витрат. При цьому податковий облік витрат, що здійснюються для ремонту та поліпшення об'єктів, залежить від напряму використання основних засобів:

- включається до собівартості реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, якщо основний засіб використовується в операційній діяльності (підпункт 138.8.5 пункту 138.5 статті 138 ПКУ);

- включається до складу інших витрат (пункт 138.12 статті 138 ПКУ).

У Положенні № 102, яким надано визначення понять щодо ремонту автомобільних транспортних засобів, як комплексу операцій з відновлення справності або функціонування виробів та відновлення ресурсів виробів або їх складових, подано трактування і інших понять. Зокрема, поточний ремонт – ремонт, який виконується для забезпечення або відновлення функціонування виробу і полягає в заміні та (або) відновленні окремих частин. Капітальний ремонт – ремонт, який виконується для відновлення справності та повного або

близького до повного відновлення ресурсу виробу із заміною чи відновленням будь-яких частин, у тому числі базових. Технічне обслуговування – комплекс операцій або операція з підтримки функціонування або справності виробу при використанні за призначенням, зберіганні й транспортуванні. Від понять ремонту і модернізації слід відрізнити поняття технічного обслуговування об'єктів основних засобів. Після проведення технічного обслуговування стан об'єкта не поліпшується порівняно з попереднім, ці заходи спрямовано лише на недопущення понаднормативного старіння або псування об'єкта при подальшій експлуатації (зберіганні, переміщенні тощо).

Витрати на модернізацію, модифікацію, реконструкцію, дообладнання, добудову можуть або капіталізуватися, тобто збільшувати вартість основних засобів, або списуватися на витрати звітного періоду. Принципи капіталізації чи віднесення до поточних витрат, пов'язаних з основними засобами, перш за все залежать від того, коли були понесені ці витрати (Horngren, Foster, Datar, 2000).

Отже, законодавством врегульовано, що сума витрат, пов'язана з ремонтом та поліпшенням об'єктів основних засобів у розмірі, що не перевищує 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів на початок звітного року, відноситься до витрат, а витрати, що перевищують 10 відсотків, відносяться на конкретний об'єкт основних засобів, щодо якого здійснювався ремонт та поліпшення.

У разі відсутності основних засобів у платника податку станом на початок звітного податкового року 10-відсотковий ремонтний ліміт має нульове значення. Відповідно, якщо у такого платника податку після 1 січня цього року з'явилися основні засоби, які він протягом року ремонтуватиме та (або) поліпшуватиме, то понесені на ці заходи витрати не включаються до складу витрат (вважаються понадлімітними), проте на їх суму збільшується первісна вартість об'єктів основних засобів, щодо яких проводилися ремонти та поліпшення. Слід зауважити, що платник податку має право вартість ремонту і поліпшення у повній сумі віднести на об'єкт основного засобу, щодо якого здійснюються ремонт і

поліпшення, навіть якщо суму 10-відсоткового обмеження ще не вичерпано (Вісник Міністерства доходів і зборів України, 2017).

Витрати на ремонт можуть бути визнані капітальними інвестиціями, якщо ціна придбання активу вже відображає зобов'язання (необхідність) підприємства здійснити в майбутньому витрати для приведення активу (основного засобу) до стану, в якому він придатний для використання (успішної експлуатації) (Очеретько, 2011).

Наприклад, у разі придбання будівлі, яка потребує ремонту, витрати на ремонт приймаються на збільшення первісної вартості цієї будівлі до суми, яка може бути відшкодована від використання будівлі в майбутньому. Зокрема, внаслідок виконаних робіт з поліпшення об'єктів основних засобів зріс очікуваний термін корисного використання об'єкта, якість продукції (робіт, послуг), яка виробляється (надається) цим об'єктом. Проведено модернізацію об'єкта основних засобів з метою подовження терміну його корисної експлуатації, замінено окремі частини устаткування для підвищення якості продукції (робіт, послуг). Заміна такого компонента у цьому випадку відображається капітальними інвестиціями в придбання нового об'єкта основних засобів і списанням заміненого об'єкта.

Витрати на ремонт у бухгалтерському обліку відображаються за дебетом рахунку 23 «Виробництво», або класу 9 «Витрати діяльності» та кредитом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (якщо роботи виконує підрядник). Поліпшення об'єкта основних засобів у міру їх здійснення списуються за дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції» та кредитом рахунків 13 «Знос (амортизація) необоротних активів»; 20 «Виробничі запаси»; 22 «Малоцінні швидкозношувані предмети»; 65 «Розрахунки за страхуванням»; 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» тощо (якщо роботи здійснюються господарським способом). За умови виконання поліпшення підрядником такі витрати відносять на кредит рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (2004, с. 10-13).

Зазначимо, що капіталовкладення – це кошти в сукупності витрат на створення нових, розширення, реконструкцію, технічне переоснащення діючих

підприємств та оновлення основних засобів, впровадження нової техніки у виробничих галузях народного господарства, будівництво об'єктів усіх галузей соціальної сфери та виконання проектних і геолого-розвідувальних робіт (Хачатуров, 1989).

Основними функціями капіталовкладень є:

- забезпечення приросту нових основних засобів,
- покриття витрат на основні засоби, що експлуатуються на підприємстві;
- створення необхідного резерву для безперервності будівництва об'єктів на майбутній період.

Відповідно, модернізація полягає у порівняно не значних змінах конструкції, а також у відносно незначній зміні матеріалів і методів обробки, але із покращенням якісних показників виробництва та удосконаленням робочих механізмів, машин та іншого обладнання і здійснюється за допомогою капіталовкладень.

Під час визначення складу витрат за видами поліпшень основних засобів необхідно керуватися чинними державними нормативними документами.

Зазначимо, що в результаті модернізації поліпшуються (підвищуються) спочатку прийняті нормативні показники функціонування (строк корисного використання, потужність, якість тощо) об'єктів основних засобів. Вагома різниця між ремонтом та модернізацією полягає в тому, що всі види ремонту відносяться до поточних витрат, а реконструкція та модернізація - до капітальних, а це є особливостями відображення в бухгалтерському обліку витрат.

Витрати на ремонт можуть бути визнані капітальними інвестиціями, якщо ціна придбання активу вже відображає зобов'язання (необхідність) підприємства здійснити в майбутньому витрати для приведення активу до стану, в якому він придатний для використання (Очеретько, 2011). Наприклад, у разі придбання будівлі, яка потребує ремонту, витрати на ремонт приймаються на збільшення первісної вартості цієї будівлі до суми, яка може бути відшкодована від використання будівлі в майбутньому.

Водночас, заміну окремих важливих складових основних засобів (елементів верстату) може бути відображено як заміну об'єкта основних засобів, якщо термін корисного використання такої частини відрізняється від терміну корисного використання основних засобів, до яких належить цей компонент (Харів, 2000). Заміна такої складової відображається капітальними інвестиціями в придбання нового об'єкта основних засобів і списанням заміненого об'єкта. Цей випадок стосується інших поліпшень основних засобів – модернізації, модифікації, добудови, реконструкції.

Оформлення закінчених робіт з ремонту і поліпшення основних засобів (модернізації, добудови, реконструкції тощо) оформляється Актом приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів (типова форма № ОЗ-2). Форму цього акту затверджено наказом Мінстату України «Про затвердження типових форм первинного обліку» від 29.12.95 р. № 352.

Акт, завізований працівником відділу, що уповноважений на приймання основних засобів – головний технолог (механік) та робітник, який виконував ремонт, реконструкцію та модернізацію, передають до бухгалтерії підприємства.

Акт візується головним бухгалтером та затверджується керівником підприємства. Якщо ремонт, реконструкцію або модернізацію виконує стороннє підприємство, відповідний акт складають у двох примірниках (примірник передають підприємству, що виконує ремонт, реконструкцію, модернізацію). Цей акт застосовують для оформлення приймання закінчених робіт як з капітального, так і поточного ремонту. Рішення керівника про подальшу долю ремонтних витрат доцільно зазначати безпосередньо в акті, тоді окремий наказ (розпорядження) не оформляється.

Технічні паспорти, інвентарні картки або інші реєстри аналітичного обліку відповідних об'єктів основних засобів містять дані про змінені техніко-економічні характеристики (вартість, потужність, площа тощо) в результаті їх поліпшення (Вовчак, 2007).

Проведення як підрядним, так і господарським способом капітального та поточного ремонту будівель і споруд наказом Держкомстату України,

Держкомбуду України «Про затвердження типових форм первинних документів з обліку в будівництві» від 21.06.2002 р. № 237/5 передбачено складання Довідки про вартість виконаних підрядних робіт (типова форма № КБ-3). При виконанні робіт з поточного ремонту господарським способом складання зазначеної форми не є обов'язковою.

Відповідні роботи з капітального ремонту будівель і споруд підрядним чи господарським способом виконуються з залученням бюджетних коштів або коштів підприємств, установ та організацій державної форми власності, разом зі складанням довідки складається акт приймання виконаних підрядних робіт (типова форма № КБ-2в). При виконанні робіт з поточного ремонту господарським способом складання зазначеної форми також не є обов'язковою.

Узагальнюючи вище зазначене, вважаємо, що інвестиційна модернізація – оновлення активної частини основних засобів із подальшим підвищенням ефективності їх використання, збільшення виробничої потужності та продовження терміну корисної експлуатації відповідно сучасних технологічних умов реалізації інвестиційних проектів.

Сучасні наслідки глобалізаційних процесів, такі як можливість активної участі в обговоренні режимів регулювання міжнародних економічних відносин, скорочення витрат на здійснення зовнішньоекономічних операцій сприяють підвищенню цінової конкурентоспроможності українських виробників та стимулюванню інвестиційного розвитку.

Активізація інвестиційного розвитку пов'язана із підвищенням ефективності використання основних засобів, модернізацією. Успішне функціонування машинобудівного підприємства залежить від забезпеченості та стану основних засобів, проблемою є стимулювання їх ефективної експлуатації із досягненням цілей інвестиційного розвитку (підвищення прибутку, реалізації інвестиційних проектів).

В умовах зростаючої конкурентної боротьби на ринку ефективність господарської діяльності машинобудівного підприємства залежить від його конкурентоспроможності, впровадженого комплексу конкурентних переваг та, як

наслідок, задоволення потреб споживачів. При цьому, в умовах ринкової економіки найважливішим чинником забезпечення ефективного господарювання та конкурентоспроможності виступає інвестиційна політика машинобудівних підприємств. Слід враховувати, що на ринку машинобудівної продукції висуваються високі вимоги до якості продукції, що обумовлено рівнем розвитку високотехнологічних виробництв. Отже, стратегічно важливо для стабільного розвитку машинобудівних підприємств розробити та впроваджувати ефективну інвестиційну політику й реалізовувати оптимальну стратегію інвестиційного розвитку.

Враховуючи вплив економічної кризи, в 2008 р. спостерігалось погіршення основних показників інвестиційної безпеки: річний обсяг прямих іноземних інвестицій на 1 особу у 2008 р. зменшився з 170 дол. США у 2007 р. до 134 дол. США у 2008р., річний обсяг прямих іноземних інвестицій по відношенню до ВВП у 2008 р. становив 3,4%, тоді як у 2007 р. – 5,6% . Внаслідок фінансової кризи погіршилися фінансові результати підприємств: у 2008 р. проти 2007 р. прибутки підприємств скоротилися на 12,7%, збитки зросли у 2,7 рази (130, 2017).

Відзначимо, що основними причинами, що стримують приплив інвестицій в Україну й не дозволяють досягти більш високих показників є:

- економічні (низькі темпи реформування економічної системи, складна й негнучка податкова система),
- політичні й правові (суперечності між виконавчими й законодавчими органами влади, недосконалість правової бази),
- організаційні (відсутність ефективної системи організації державного управління економічними процесами з використанням сучасних стилів і методів управління).

Узагальнимо зазначене вище, проведені дослідження дають змогу стверджувати, що реальні інвестиції є основним джерелом ефективного розширеного оновлення основних засобів і переходу виробництва до рівня високотехнологічного розвитку.

Збільшення обсягів і удосконалення структури інвестицій в основний капітал є вирішальними із найважливіших завдань економічної політики. Процес інвестування в даний час повинен бути орієнтований на першочергове задоволення потреб у розвитку тих видів економічної діяльності, що доповнюють і обслуговують основне виробництво. В майбутньому слід приділяти особливу увагу проблемам вивчення і дослідження поліпшення основних засобів, адже вони є матеріальною основою процесу виробництва. Варто активніше використовувати нові джерела зовнішнього фінансування інвестицій: банківське інвестування, іноземне інвестування, інвестування за рахунок операцій на фондовому ринку. Без цього неможливо здійснити структурну перебудову вітчизняної економіки та виконати стратегічні завдання високотехнологічного прориву.

Висновки за розділом 1

1. У ході дослідження встановлено відмінності у дермінуванні понять «основні засоби» та «основні фонди». Капітал за характером кругообігу поділяється на основний і оборотній. Основний капітал – частина постійного капіталу, що складається із вартості засобів праці. Зроблено висновок про те, що основні засоби розглядаються з точки зору відношення до засобів виробництва. Предметами праці є оборотні засоби, а засобами праці - основні засоби. Категорія «фонд» представляє уречевлену форму грошової вартості засобів праці. Основні виробничі засоби переносять свою вартість на вартість виробленого продукту частинами, по мірі зносу.

В основі детермінації поняття основних засобів вагомість категорії «активів». Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» активими є ресурси, отримані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до збільшення економічних вигод у майбутньому». Основні засоби – активи підприємства, що

використовуються матеріальному та нематеріальному виробництвах (виготовленні товарів, наданні послуг) із можливоим строком експлуатації більше одного року. Основні виробничі засоби – засоби праці, що безпосередньо беруть участь у виробництві із наявним метеріально-речовим аспектом та вартістю понад встановлений ліміт, що переносять її на вартість виготовленої продукції.

2. Доповнено класифікацію основних засобів, яка є актуальною у формуванні фінансової звітності підприємства і підкреслює використання основних засобів у поділі їх на конструктивні та допоміжні. Конструктивними доцільно вважати ті основні засоби, що несуть найбільш функціональне навантаження у процесі створення продукту (будівлі, обладнання, верстати, транспортні засоби). Допоміжними основними засобами є ті, що несуть найменше навантаження у процесі виробництва (наприклад ремонтно-механічне обладнання та інструменти для обслуговування діяльності основних верстатів).

3. Визначено умови, що формують інвестиційний клімат. Зроблено висновок про те, що до умов зовнішнього середовища відносяться: політична ситуація; рівень економічного розвитку; корупція; створення пільгових умов для інвесторів; вдосконалення законодавства; виробничі потужності; зовнішньоекономічна діяльність; розвиток інфраструктури. Умовами внутрішнього середовища є: інвестиційний потенціал підприємства; інвестиційна привабливість; інвестиційна активність; інвестиційний розвиток; втручання владних структур у бізнес; технологічна база; показники фінансового стану підприємства; кваліфікація персоналу, трудомісткість і продуктивність праці; фондомісткість і фондovіддача, матеріаломісткість.

4. Розглянуто ключові особливості напрямків державного регулювання інвестиційної діяльності та встановлено, що активізація привабливості більшості умов реалізується через втручання державних органів влади, що суттєво впливають на формування інвестиційного клімату в регіоні. Управління інвестиційною діяльністю підприємства полягає у формуванні стратегії основою якої є інвестиційний розвиток в умовах сприятливого інвестиційного клімату.

5. У ході дослідження проаналізовано складові та чинники впливу на інвестиційний розвиток машинобудівного підприємства. Зроблено висновок про те, інвестиційний розвиток - поступовий розвиток підприємства із реалізації етапів стратегії, включаючи потенціал та досягнення соціально-економічного ефекту від проектів, що реалізуються в умовах сприятливого інвестиційного клімату під впливом сукупності чинників (економічних, політичних, правових, виробничих, екологічних, інформаційних, організаційних, соціальних та ін.).

6. Розглянуто взаємозв'язок основних фондів та інвестицій. Орієнтація інвестицій на об'єкти (будівлі, транспортні засоби, обладнання), підкреслює зв'язок між інвестиціями та основними засобами.

7. За результатами виконання роботи здійснено теоретичне обґрунтування сутності поняття «інвестиційна модернізація», під яким доцільно розуміти оновлення активної частини основних засобів із подальшим підвищенням ефективності їх використання, збільшення виробничої потужності та продовження терміну корисної експлуатації відповідно сучасних технологічних умов реалізації інвестиційних проектів.

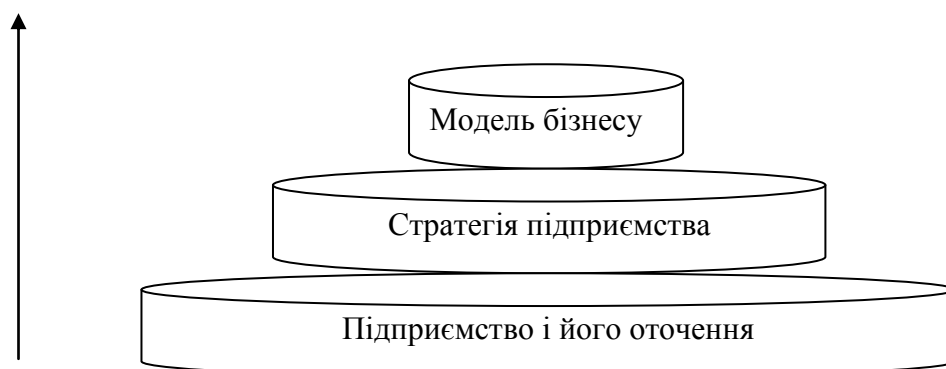
Результати дослідження за розділом 1 відображені у наступних публікаціях: (Стельмах, Кузьмін, 2010b; Стельмах, Симак, 2010c; Стельмах, Симак, 2011a; Стельмах, Терлецька, 2015c; Стельмах, Бабінська, 2015e; Стельмах, 2015f; Стельмах, 2016a; Стельмах, Пирог, 2016b; Стельмах, 2017a).

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА ІНВЕСТИВАННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Чинники інвестиційної модернізації основних засобів та розвиток підприємства

У економічній літературі на сьогодні немає чіткого пояснення поняття «бізнес-модель», але за своєю суттю це відображення всіх елементів, об'єктів (сутності), процесів, правил виконання операцій, реалізація існуючої стратегії інвестиційного розвитку, а також критеріїв оцінки ефективності функціонування підприємства. Одним із прикладів може бути бізнес-модель із рівнем абстракції зображена на рис. 2.1.

Рівень абстракції

Рис. 2.1. Бізнес-модель із рівнем абстракції, що зростає

Примітка: систематизовано автором на основі (Currie, 2004)

Беручи до уваги основні аспекти дана бізнес-модель може бути визначена за шістьма ключовими атрибутами (Currie, 2004).

- детермінування;
- систематики;

- компонентів;
- інструментів;
- змін;
- оцінок.

Атрибут відноситься до набору елементів, які складають бізнес-модель. Систематика – мета, для якої створена бізнес-модель. Серед груп, з них можна виділити моделі, що відносяться до сукупності компонентів: цін і витрат, досвіду, ділових каналів, інновацій, тощо. Компоненти є складовими для формування системи бізнес-моделі. Рівень абстракції представляє собою сукупність непередбачуваних подій, певні ризики економіко-політичного життя.

Спрямованість інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств характеризується використанням ефективної бізнес-моделі, стратегії розвитку та врахування аспектів поліпшень основних засобів, зокрема дослідження чинників інвестиційної модернізації машинобудівних підприємств. Функціонування машинобудівного підприємства пов'язано із реалізацією інвестиційних проектів, що окреслює вагомість спрямованості інвестиційної діяльності.

Так, місцеве самоврядування стикається з величезним викликом щодо раціонального використання сил, притаманних місцевим екологічним ресурсам, людському капіталу та економічному капіталу. Тому його дії не можуть ґрунтуватися на випадкових рішеннях, прийнятих на постійній основі. Це потребує ретельного планування та організування, використовуючи тактичну поведінку. Стратегія - це інструмент, який дозволяє місцевим органам влади та місцевій громаді реалізовувати принципи сталого розвитку в певній галузі. Раціонально розроблена, впроваджена та контрольована як частина міжнародного партнерства - допомагає поліпшити якість життя.

Відповідно до цього для реалізації ефективної стратегії інвестиційного розвитку менеджерам та фінансистам варто зосередитись на:

- можливостях планування майбутньої діяльності в перспективі десятиліття;
- загальному іміджі компанії при розгляді конкретних сфер діяльності, пов'язаних одна з одною,

- диверсифікації інтересів місцевої громади, в тому числі шляхом створення партнерських структур та міцного соціального лобі;
- здатності постійно оцінювати прогрес та виправляти помилки членів місцевої громади,
- перспективах реалістичної оцінки сильних і слабких сторін, а також загрозах для розвитку певного підприємства,
- ефективне управління місцевими ресурсами (навколишнє середовище, люди, інфраструктура та фінансові ресурси),
- визначення правил поведінки та забезпечення безперервності та довговічності дій місцевої влади, незалежно від змінних політичних угод, надання жителям та підприємствам почуття стабільності.

Іншим прикладом бізнес-моделі є модель на основі особливостей виду економічної діяльності, позиції підприємства, ресурсів та управління витратами, як показано на рис. 2.2.

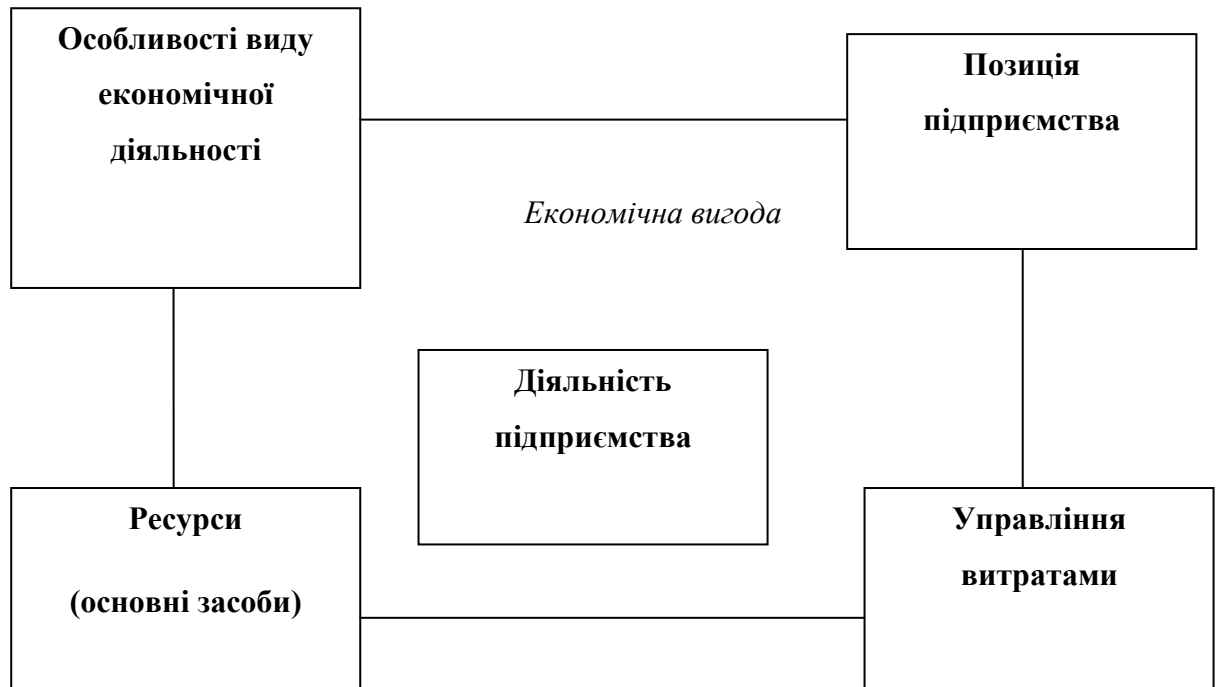

Рис. 2.2. Бізнес-модель орієнтована на економічну вигоду

Примітка: систематизовано автором на основі (Afuah, 2004)

Бізнес-модель, відповідно заснована на чотирьох компонентах: ресурси, вартісні чинники і особливості виду економічної діяльності (ринкові позиції). Сутність полягає у способі одержання (економічної вигоди) зиску та позитивних результатів діяльності організації. Всі чотири елементи, зазначеної моделі рекомендовані для подальшого використання в рамках деякої загальної ринкової стратегії організації чи підприємства.

Організація ресурсів сприяє їх диференціації і створенню нових сегментів ринку. Управління витратами дозволяє конкурувати з ціновим лідером (використання стратегії вартості).

Водночас на підприємствах машинобудування застосовують бізнес-моделі, що вдало характеризують сильні і слабкі сторони обраної стратегії інвестиційного розвитку через рівень абстракції, що зростає. Умовою бізнес-моделі є наявна системність, яка заснована на функціонуванні стратегії організації, що призводить до узагальнення відносин і заходів визначених у конкурентному середовищі підприємства.

Сукупність дій, здійснюваних на підприємстві, шляхи їх реалізації і час їх виконання для того, щоб запропонувати своїм клієнтам бажані переваги та прибуток. Позицією керівництва даної бізнес-моделі є пошук ринкової ніші, зручної завдяки своїм бізнес-цілям, а це відповідно базується на стратегії блакитного океану і ці компоненти сприяють конкурентним перевагам (Afuah, 2004).

Погоджуючись з вище написаним, при подальшому аналізуванні впливу чинників інвестиційної модернізації основних засобів на розвиток підприємства варто зосередитись на підпорядкуванню стратегії розвитку відповідно до обраної бізнес-моделі підприємства.

У системі стратегій різного типу, що їх розробляє підприємство на певний проміжок часу загальні конкурентні стратегії посідають перше місце. Відповідно, загально конкурентні стратегії можна відобразити у вигляді графічній формі (рис. 2.3) (Портрер, 2001).

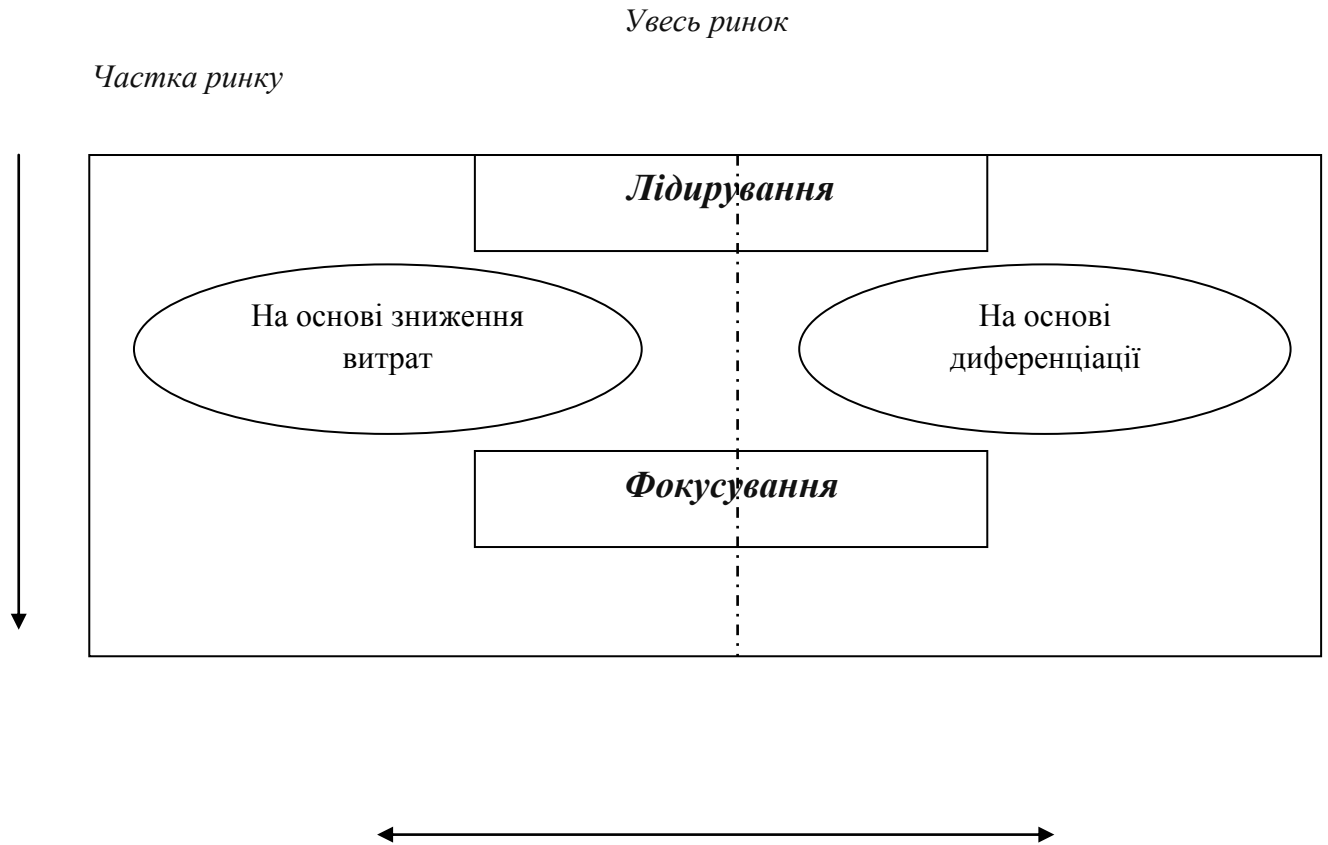

Рис. 2.3. Загальні конкурентні стратегії М. Портера
Примітка: систематизовано автором на основі (Портер, 2001)

Стратегія лідирування за рахунок зниження витрат – одна із загальних конкурентних стратегій, що полягає в орієнтації на зайняття позицій лідера на великому сегменті ринку за рахунок економії на витратах при виготовленні масової продукції. Стратегія диференціації – ґрунтується на постачанні на ринок товару із унікальними властивостями. Унікальними властивостями можуть бути: висока якість продукції; розгалужена система філіалів для надання послуг; принципова новизна продукції; імідж фірми тощо. Стратегія фокусування – одна із загальних конкурентних стратегій, спрямована на підвищення спеціалізації та концентрації діяльності підприємства, з урахуванням вимог певного сегменту без орієнтації на весь ринок (Стельмах, 2017).

Дещо відмінне трактування концепції базових стратегій конкуренції запропонував Г. Азоев, адже доповнює класифікацію М. Портера ще двома

стратегіями - стратегією впровадження нововведень і стратегією негайного реагування на потреби ринку. Стратегією впровадження нововведень він називає таку стратегію, при використанні якої компанія зосереджує свої зусилля на пошуку принципово нових ефективних технологій, проектуванні необхідних, але невідомих досі видів продукції, методів організації виробництва, прийомів стимулювання збуту (Азоев, 2002).

Провідною метою застосування такої стратегії є знаходження ще не освоєні конкурентами ніші ринку і заняття там лідируючого або монопольного становища. Успішна реалізація такої стратегії сприяє не лише доступу до надприбутків, але і надійному захисту від появи товарів-субститутів і входження в даний сегмент ринку конкурентів. На відміну від трьох базових концепцій, запропонованих М. Портером, стратегія впровадження нововведень не спроможна захистити компанію відразу від усіх п'яти конкурентних сил ринку.

На підставі ефективно реалізації стратегії інвестиційного розвитку окрім врахування аспектів наявності нововведень та негайного реагування на потреби ринку, можемо стверджувати, що доцільно враховувати різноманітні ризики.

Ризики з якими може стикнутися керівництво машинобудівного підприємства при обранні відповідної стратегії інвестиційного розвитку:

1) ризик «технологічного прориву» на основі винаходу поза межами системи контролю лідера зводить нанівець попередні інвестиції модернізації підприємства в удосконалення звичних виробничих процесів, основних засобів і виграш в ефективності;

2) ризик зменшення еластичності за ціною на основі зростання вимог до якості продукції та інших нецінових чинників;

3) поява продукції з іншими, більш привабливими якостями для задоволення тих самих потреб;

4) насичення ринку продукцією іноземних виробників в разі зміни потреб.

5) високі ціни, які відбивають додаткові витрати на диференціацію продукту, можуть згодом перестати ототожнюватися споживачем з додатковими перевагами у споживанні. Покупець може відмовитися від товару з високою

ціною на користь нижчих цін менш відомих торгових марок (реалізуючи потребу в ощадливості);

б) конкуренти здатні імітувати продукти лідера, наприклад у диференціації галузі до такого ступеня, при якому споживач не помічає переходу від одного виробника до іншого, до того ж імітація можлива з меншими витратами, ніж виробництво основного продукту, що є об'єктом імітації;

7) поява продуктів, що кардинально (виходячи за можливі межі диференціації) відрізняються від базового продукту для задоволення тих самих потреб, створює бар'єри для нових невідомих покупцям фірм, оскільки, як зазначалося, покупці виявляють прихильність до відомих марок, а наявність надто обмеженої системи розподілу робить вхід у галузь майже неможливим;

8) недосконалість інвестиційного менеджменту;

9) реалізація стратегії інвестиційного розвитку за рахунок власних коштів;

10) низька кваліфікація персоналу у реалізації інвестиційних проектів модернізації (Шершньова, 2004).

Аналізуючи вище перелічені ризики, з якими може стикнутися керівництво машинобудівного підприємства, варто перелічити основні:

- нерівномірність інвестиційного розвитку;
- не дотримання принципів формування ефективної стратегії розвитку;
- впровадження неактуальних проектів інвестиційної модернізації основних засобів;
- розбіжності інвестиційного менеджменту у формування єдиного вектору реалізації проектів на підприємстві;
- негативні результати функціонування підприємства.

Проаналізувавши різноманітні авторські позиції (Покропивний, 2000; Шарп 1999; Денисенко, 2003) під реалізацією стратегії інвестиційного розвитку варто розуміти системний та комплексний підхід, що включає в себе характеристики інвестиційних проектів модернізації, чинники зовнішнього та внутрішнього середовища, вхідні та вихідні елементи, позицію стратегії відносно пріоритетів розвитку та ефективність функціонування підприємства, який зазнає змін

відповідно до умов конкурентного середовища. Положення стратегії інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства подано на рис. 2.4.

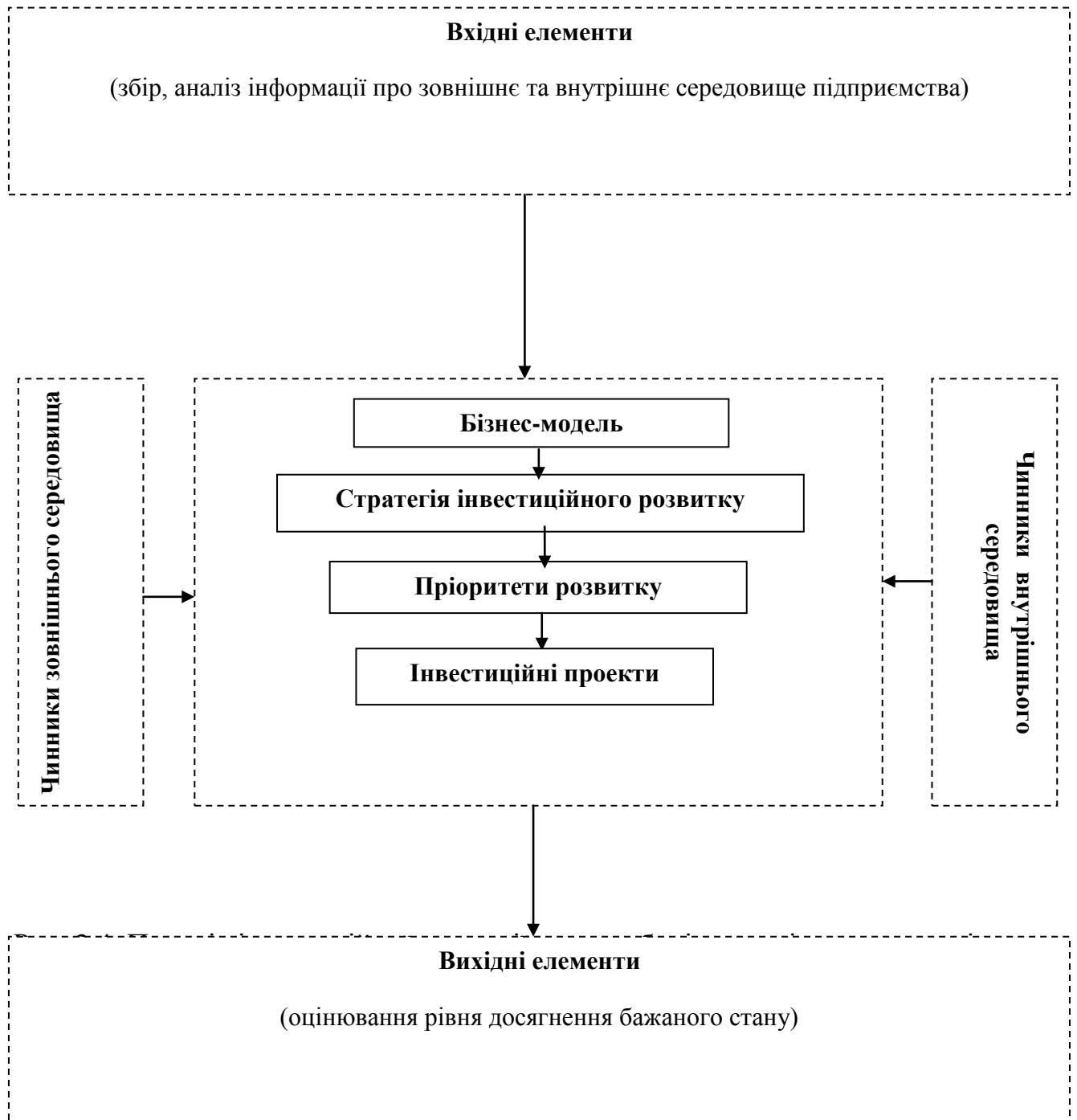

Рис. 2.4. Положення інвестиційної стратегії машинобудівного підприємства

Примітка: розроблено автором

Пріоритетом розвитку машинобудівного підприємства може бути наприклад, досягнення соціально-економічного ефекту, модернізація основних засобів, збільшення прибутку. Стратегія інвестиційного розвитку в такому

випадку по своїй суті є комплексом заходів та методів досягнення обраних пріоритетів через реалізацію інвестиційних проектів модернізації, враховуючи вплив чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ. Повинна існувати взаємодія між структурними елементами, що забезпечують формування стратегії інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства: виробництво, фінансовий стан, управління, технологія, ресурси, маркетинг, інновації, логістика. Відповідно, варто дослідити чинники зовнішнього і внутрішнього середовища машинобудівних підприємств Львівщини оскільки, можна загально виділити основні стратегічні пріоритети розвитку:

- зростання масштабів випуску продукції п'ятого і шостого технологічних укладів (електронна промисловість, обчислювальна, програмне забезпечення, телекомунікації, виробництво і переробка газу, інформаційні послуги, біотехнології, нанотехнології, фотоніка, оптоелектроніка, аерокосмічна промисловість, нетрадиційні джерела енергії);

- поліпшення основних засобів (зокрема інвестиційна модернізація), підвищення ефективності їх використання і виробничого потенціалу в цілому;

- підвищення конкурентоспроможності та якості продукції;

- зростання масштабів та підвищення ефективності інвестиційної діяльності (Пирог 2011; Кривецький 2014).

На основі аналізу літературних джерел (Богатирьов, 2006; Беседин, Беляев, 2004; Демченко, 2010; Пересада, 1998; Гребенюк, 2012; Івахненко, 2010; Томарева, 2016), експертної інформації щодо функціонування машинобудівних підприємств Львівської області визначено чинники інвестиційної модернізації, що дозволило класифікувати їх залежно від впливу. Зовнішнє середовище підприємства здебільшого представляють (Богатирьов, 2006; Беседин, Беляев, 2004; Демченко, 2010) у формі ієрархії, на першому рівні якої мезо-, а на другому - макрочинники.

Чинники класифікуються поділом їх за групами залежно від загальних ознак, що дає можливість точніше оцінити місце та роль кожного чинника (Богатирьов, 2006). Чинники мезорівня безпосередньо впливають на фінансову

стабільність. Чинниками вважаються рушійні сили розвитку процесів, явищ, які відбуваються на підприємстві (рис.2.5).

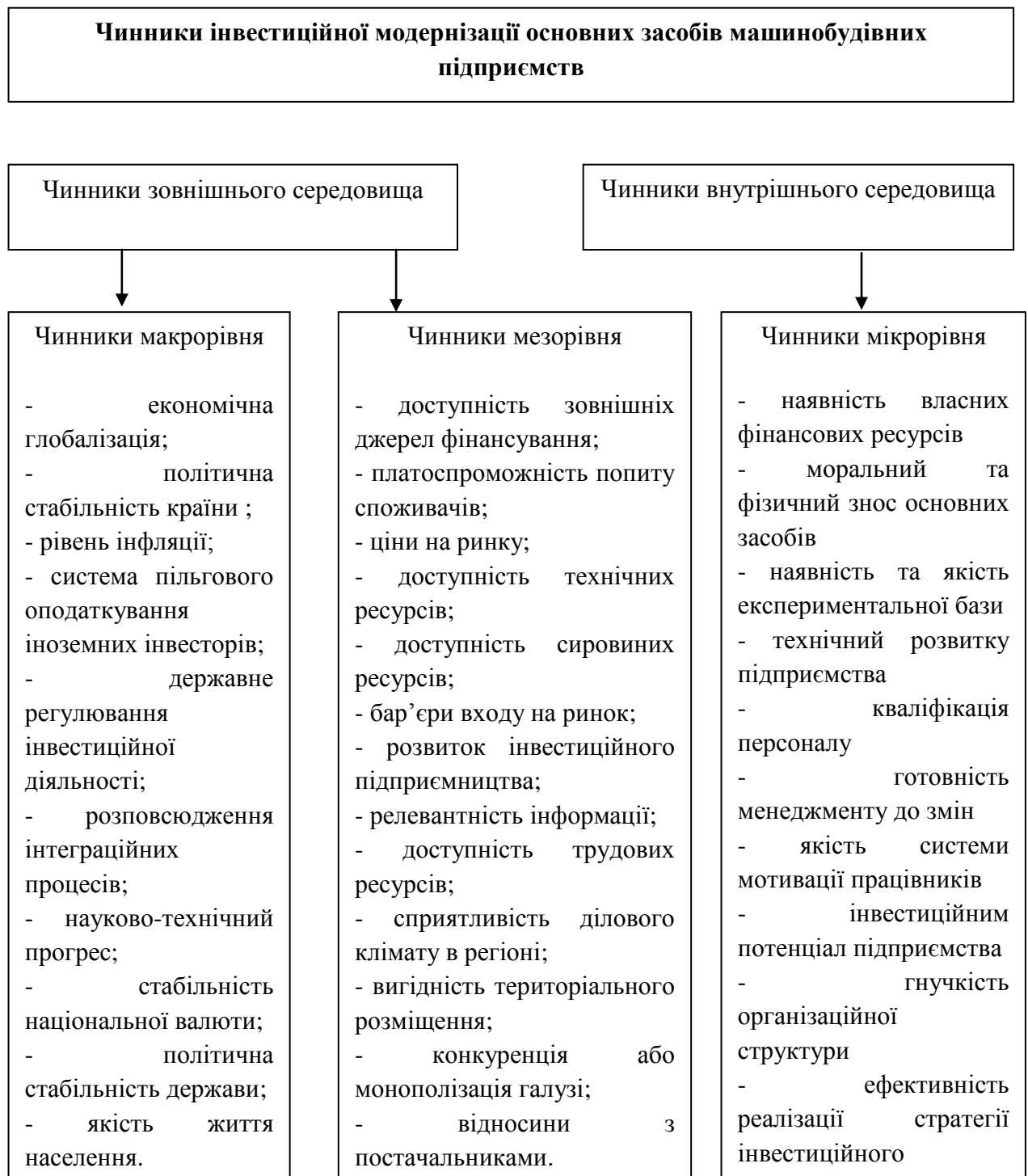

Рис. 2.5. Чинники інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівних підприємств

Примітка: систематизовано автором на основі (Богатирьов, 2006; Беседин, Беляев, 2004; Демченко, 2010; Пересада, 1998; Гребенюк, 2012; Івахненко, 2010; Томарева, 2016)

Сукупність перелічених чинників можна подати у вигляді класифікації зображеної на рис. 2.6.

Активізації економічно-правових чинників посприяло розроблення і прийняття «Інвестиційної реформи України», основною метою якої визначено: активне залучення прямих іноземних інвестицій в економіку держави; формування позитивного інвестиційного іміджу України у світі і позиціонування як фінансового, політичного та бізнес-центру Східної Європи (Кузьмін, Ліпич, Мельник, Товстенюк, 2014).

Ринкові чинники відображають ситуацію на ринку функціонування машинобудівних підприємств, технологічні - конкретні можливості та переваги, а управлінсько-інформаційні гнучкість у реалізації поставлених завдань менеджментом.

Щодо чинників людського потенціалу вони частково пов'язані з концепцією «людського розвитку» (Human Development), що набула визнання завдяки теоретичним розробкам індійського вченого, лауреата Нобелівської премії з економіки у 1998 р. А. Сена, який використовував підхід «з точки зору можливостей» (capability approach) і обґрунтував положення яке трактує процес розвитку, як не лише зростанням матеріального або економічного добробуту, а і розширенням можливостей людини, що передбачають свободу вибору (2004, с. 235).

Ресурсні чинники машинобудівного підприємства характеризують сукупність ресурсів, ресурсний потенціал, що є в розпорядженні підприємства, а також спроможність працівників і менеджерів використовувати їх з метою виробництва товарів (послуг) та отримання максимального прибутку (Избембетова, 2005).

Стратегічні чинники характеризують:

- інвестиційний вектор машинобудівного підприємства,
- спроможність реалізації інвестиційних проектів,
- інвестиційний розвиток машинобудівного підприємства.

Рис. 2.6. Класифікація чинників інвестиційної модернізації машинобудівних підприємств

Примітка: розроблено автором

У ході проведеного дослідження визначено, що основними чинниками інвестиційної модернізації є технологічні, управлінсько-інформаційні, ресурсні, які слід розглядати з урахуванням чинників стимулювання модернізації основних засобів, потенціалу підприємства, видів економічної діяльності, регіонів і країни в цілому.

Розглянуті чинники інвестиційної модернізації машинобудівних підприємств дозволять розробити оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника економічної ефективності модернізації, спрямувати його на нейтралізацію існуючих проблем підприємства, створити і підтримувати належний рівень конкурентних переваг об'єкта дослідження, а також визначити стратегічні, поточні та оперативні заходи управління стратегією інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства.

Так, за результатами проведених досліджень, спрямованість інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств повинна включати:

- обрання відповідної бізнес-моделі;
- стратегію інвестиційного розвитку;
- сукупність пріоритетів розвитку;
- реалізацію інвестиційних проектів;
- вплив чинників інвестиційної модернізації.

Вагомим у формуванні конкурентоспроможності при реалізації стратегії інвестиційного розвитку є пріоритет модернізації основних засобів машинобудівного підприємства. Інвестиційна модернізація сприяє ефективності експлуатації основних засобів. Здатність модернізувати діюче обладнання є ключовим елементом ефективності функціонування машинобудівного підприємства, попри ризик технологічного прориву.

Важливим для машинобудівних підприємств, крім дослідження чинників інвестиційної модернізації є розроблення оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника економічної ефективності модернізації та оцінювання ефективності інвестиційної діяльності і реалізації відповідних інвестиційних проектів.

2.2. Оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника економічної ефективності модернізації

Негативна становище українського машинобудування полягає в застарілих виробничих потужностях та використанні ресурсозатратних технологій. На підставі опрацьованих джерел (Амоша , Булеєв, Шевцова, 2007; Амоша, Іванов, Хижняк, Прокопенко, 2004; Денисенко, Михайлова, Грищенко, Гречан, 2008; Іщук, 2006; Туровец, Родионов, Бухалков, 2011) переважна частина машинобудівних підприємств потребує оновлення техніко-технологічної бази у напрямках: реконструкція, тобто переоснащення об'єктів допоміжного виробництва та обслуговування об'єктів, нове будівництво відповідно до світових стандартів виробничих, складських, адміністративних приміщень, розширення виробничих площ з добудовуванням приміщень, споруд, устаткування, пошуки нових шляхів поліпшень, модернізація основних засобів.

Погіршення роботи обладнання є однією з причин інвестиційній модернізації, і виявляється через надмірні операційні витрати та підвищення витрати на технічне обслуговування. Однак, встановлено, що іноземні підприємства (ймовірно, більшість) мають звичку підтримувати старе обладнання в експлуатації, навіть при неуспішності функціонування. Витрати на технічне обслуговування в цілому багато в чому перевершують значення інвестицій (Casarotto Filho , Pires, 2001).

Отже, конкурентоспроможність між підприємствами вимагає постійних інвестицій в активи, що робить необхідним створити диференціали, які її гарантуватимуть. Деякі автори стверджують, що багато підприємств використовуючи ресурси, шукають способи поліпшення операційної ефективності такі як: завоювання довіри інвесторів, лояльність до клієнтів, а також створення більш конкурентної позиції, прагнучи інвестувати у високі технології і наявне обладнання, максимальне використання матеріальних і нематеріальних ресурсів (Buiar, Hatakeyama, 2011).

Життєвий цикл основних виробничих засобів зображено на рис. 2.7.

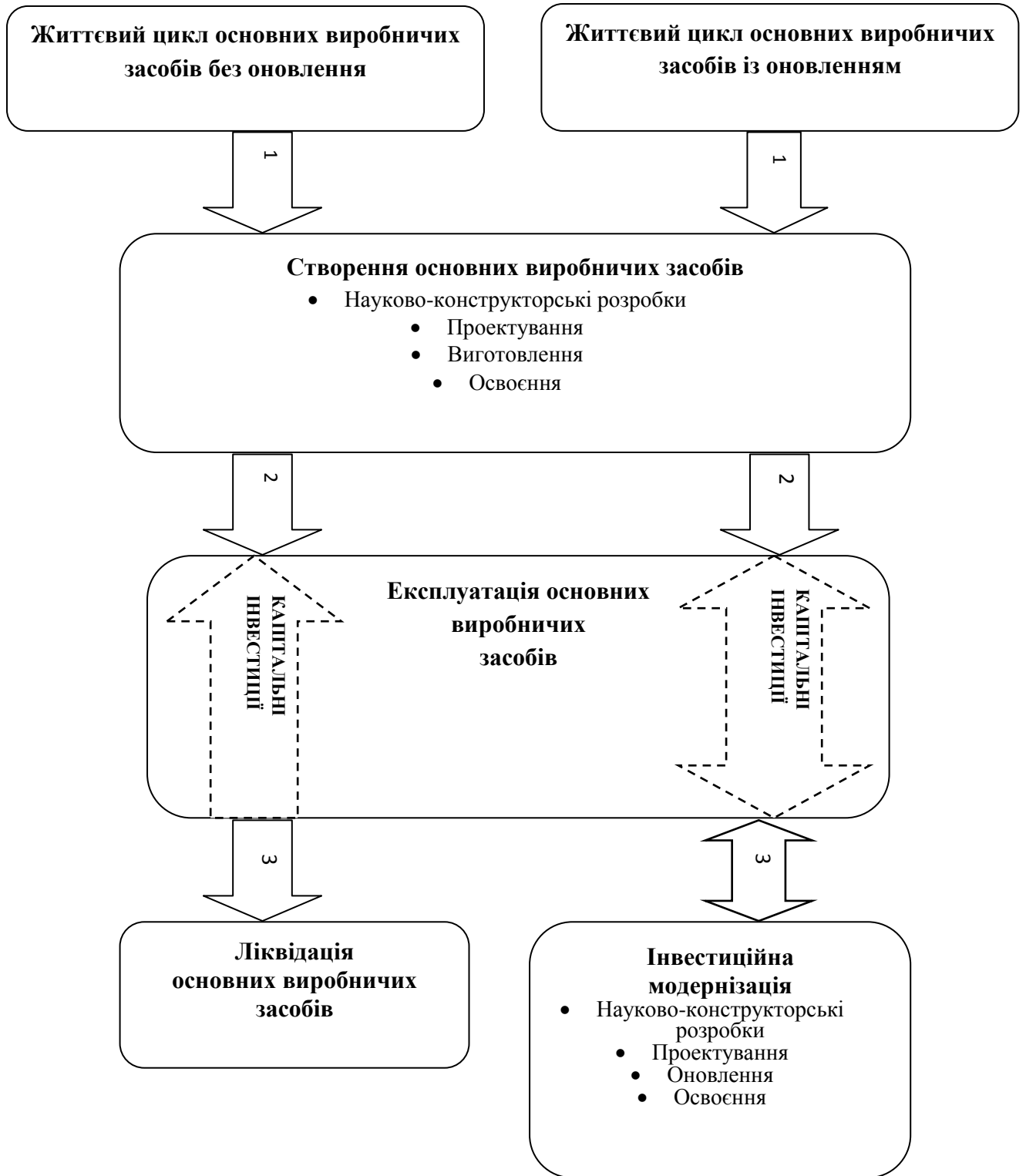

Рис. 2.7. Життєвий цикл основних виробничих засобів

Примітка: систематизовано автором на основі (Макеєва, 2002)

О. Макеєва (2002, с. 229-232) характеризує життєвий цикл основних засобів, як період від початку здійснення капітальних інвестицій в об'єкт до його ліквідації і наводить його стадії: здійснення капітальних інвестицій, продуктивне використання, відновлення та поліпшення якісних характеристик об'єкту, вибуття основного засобу. Водночас, стадія «Відновлення та поліпшення якісних характеристик об'єкту» потребує ширшого вивчення із уточненням етапів. Стадія «Відтворення основних виробничих засобів» складається із етапів: науково-конструкторської розробки, проектування, оновлення основного виробничого засобу (інвестиційній модернізації) та освоєння.

Згідно з життєвим циклом основних засобів стадія «інвестиційна модернізація» включає науково-конструкторські розробки, спираючись на ефективне проектування та оновлення обладнання чи верстатів.

Основні засоби беруть участь у всіх етапах життєвого циклу продукту від початку до кінця (ліквідація). Основні засоби зазнають фізичного та морального зносу в результаті використання, технологічних змін і внаслідок технічного прогресу. При формуванні бізнес-планів, обираючи спрощенні податкові рішення, які характеризуються простим методом розрахунку, відносно амортизації та статистичної інформації (відповідних щоквартальних звітів) вагомо для створення надійної фінансової інформації – річної звітності. У цій ситуації важливо проаналізувати знос основних засобів на окремих етапах життєвого циклу продукту, використовуючи обчислення життєвого циклу, оскільки тоді є змога визначити економічну вигоду основних засобів та їх фактичне споживання .

Значна частка вітчизняних компаній на початку дев'яностих років була ліквідована внаслідок запровадження принципів вільного ринку та розвитку підприємництва. Більшість цих компаній зосередили свою продукцію на процесі постачання для потреб ринку запасних частин, формулюючи «вторинний ринок». Деякі з них зуміли задовольнити більш високі вимоги від одержувачів, які також є виробниками вищої ланки. Введення в ланцюжок поставок автомобільних компаній дозволило невеликим компаніям запуснути великомасштабне

виробництво. Однак, це вимагало відповідних капіталовкладень в технологічні лінії та обладнання, які більшість з них не могли реалізувати.

Дослідження показали, що враховуючи сукупність зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на машинобудівне підприємство можна виокремити чинники які сприяють інвестиційній модернізації основних виробничих засобів (машин, устаткування, верстатів). Сукупність чинників, що стимулюють інвестиційну модернізацію машинобудівних підприємств представлено на рис. 2.8.

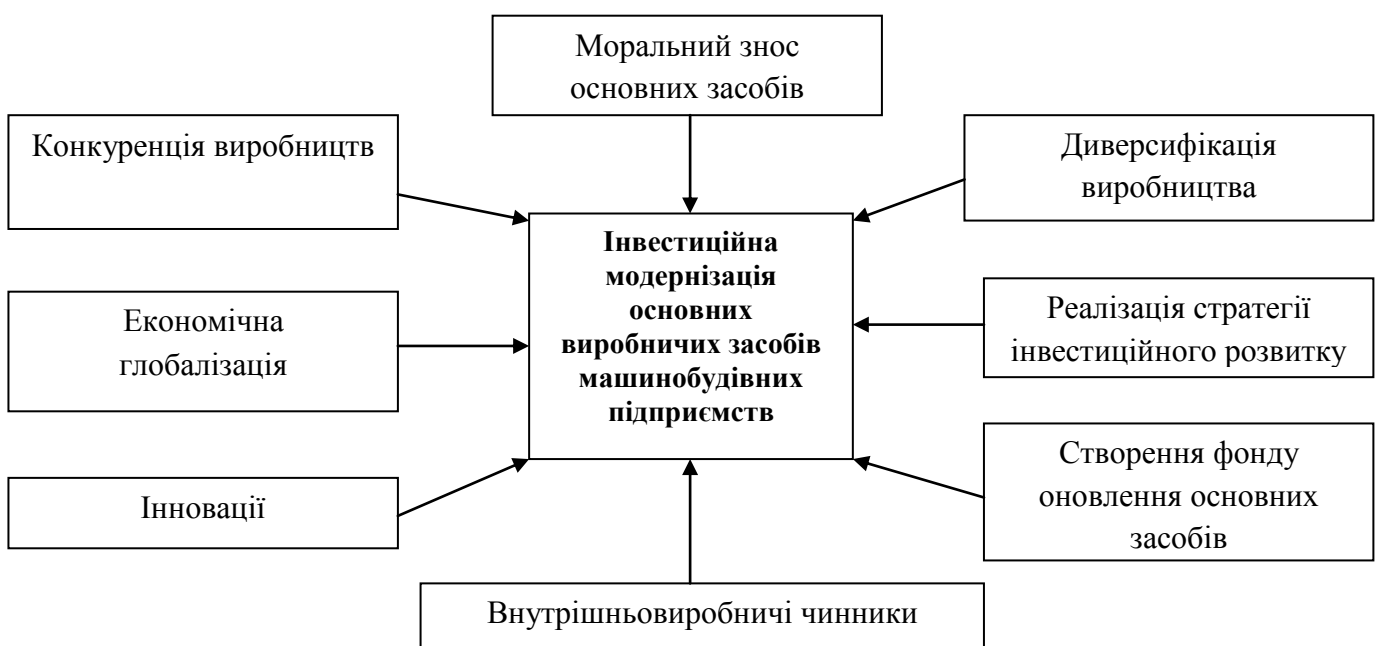

Рис. 2.8. Чинники, що стимулюють інвестиційну модернізацію машинобудівних підприємств

Примітка: систематизовано автором на основі (Білорус, Лук'яненко, 1998; Кузьмін, Дрималовська, Стельмах, 2015; Вихруц, Харіва, 1999)

Вважаючи, що відтворення основних виробничих засобів сприяє їх подальшій експлуатації, інвестиційна модернізація, як удосконалення функціональних особливостей обладнання дає змогу одержати вагомні результати у виробництві. Чинники, що сприяють інвестиційній модернізації виробничих основних засобів мають різний характер. Зокрема, керівництво підприємства на

власний розсуд, задля успішного функціонування та подальшої експлуатації основних засобів впроваджує систему технологічних оглядів, ремонтів і інвестиційній модернізації, що відповідає сучасним потребам постіндустріалізації.

Варто відмітити, що технічне переозброєння машинобудівного підприємства означає здійснення відповідно до функціонування та розвитку (без розширення існуючих виробничих площ) комплексу заходів, що передбачають підвищення до сучасних вимог технічного рівня окремих ділянок виробництва за рахунок впровадження нової техніки і технології, механізації та автоматизації виробничих процесів, інвестиційній модернізації й заміни фізично спрацьованого та технічно застарілого устаткування, що може бути представлено як реалізацію стратегії інвестиційного розвитку. Чинник економічної глобалізації є всеохоплюючим щодо інтелектуально-інформаційних ресурсів, інновацій, конкуренції, що набувають вагомості сьогодні (Стельмах, 2017).

Вчені характеризують якісні ознаки економічної глобалізації як такі, що відбивають процеси транснаціоналізації, регіоналізації та глобальної інституалізації, де рушійними силами є принципові науково-технологічні зрушення на основі всеосяжної інформатизації. Розвиток економіки залежить від факторів обмеження сировинно-матеріальних ресурсів, то інтелектуально-інформаційні ресурси не мають абсолютних кількісних обмежень і здатні до мультиплікації, «тиражування» і саморозвитку (Білорус, Лук'яненко, 1998).

Реалізація стратегії інвестиційного розвитку пов'язана із диверсифікацією виробництва та створенням фонду оновлення основних засобів.

Питанню оцінювання ефективності інвестування та модернізації основних засобів присвячено велику кількість наукових праць, базовими серед яких є праці вітчизняних та закордонних науковців, таких як: В. Складенко, В. Прудніков, С. Покропивний, Г. Кіндрацька, М. Білик, І. Яремко, А. Загородній, С. Гече. Проте, при реалізації інвестиційних проектів набуває вагомості обрання оцінювання інвестиційної діяльності машинобудівного підприємства та обчислення показника економічної ефективності інвестиційній модернізації (рис.2.9.).

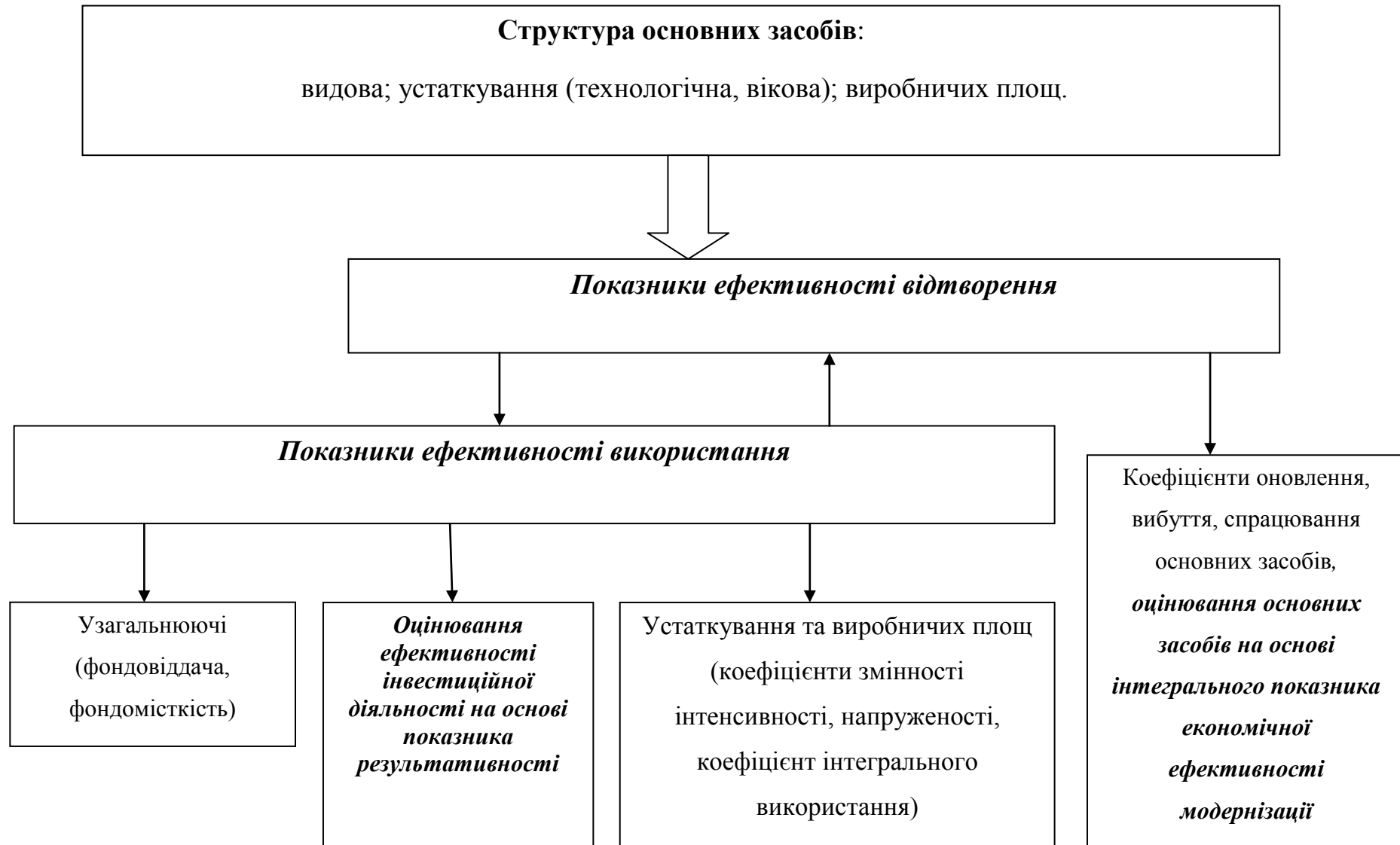

Рис. 2.9. Система показників економічної ефективності використання основних засобів машинобудівних підприємств

Примітка: розроблено автором

Відповідно до зазначеного вище, науково-методичні підходи до оцінювання структури основних засобів полягають в обчисленні показників, що характеризують технічний стан, узагальнюючі та часткові аспекти функціонування підприємства.

У вітчизняній та іноземній літературі розглядають проблеми ефективної діяльності підприємств шляхом покращення використання основних засобів. З одного боку – це інвестиційна модернізація, а з іншого – професійність обслуговуючого персоналу, залученого до виробництва. Досліджуючи основні засоби, доцільно приділити особливу увагу таким узагальнюючим показникам, як «фондовіддача», «фондомісткість» та «фондоозброєність», що характеризують ефективність задіяних основних засобів.

Узагальнюючий показник «фондовіддачі» є одним із головних в аналізі діяльності підприємства, а його поступове збільшення є позитивним з позиції виробництва.

До складу основних засобів промисловості входять і невиробничі засоби, до яких належать: житлові будинки, дитячі садки, школи, лікарні й інші об'єкти охорони здоров'я і культурно-побутового призначення, що перебувають у власності промислових підприємств і побічно впливають на процес виробництва. У практиці обліку і планування відтворення основних засобів промисловості використовують як грошові, так і натуральні показники, оскільки основні засоби у виробничому процесі виступають не тільки як носії вартості, але і як сукупність визначених засобів праці. Не виступають виробничими засоби праці, які не залучені до виробництва і перебувають у стадії монтажу, а також демонтоване обладнання.

В. Андрійчук оцінює поняття «фондовіддача» як відношення вартості виробленої продукції до первісної середньорічної вартості основних виробничих засобів (2002, с. 150).

Фондовіддача відображає ефективність вкладення коштів підприємства: загальна віддача від використання кожної гривні, витраченої на основні виробничі засоби (Покропивний, 2006). Збільшення фондовіддачі вказує на те, що це

підприємство розвивається. Фондомісткість продукції – величина, обернена фондівдачі. Вона показує частку вартості основних засобів, що припадає на кожну гривню продукції, що випускається. Якщо фондівдача повинна мати тенденцію до збільшення, то фондомісткість – до зниження.

За допомогою цих показників ми оцінюємо відношення загального обсягу товарної, валової чи реалізованої продукції до середньорічної вартості основних виробничих засобів.

Фондоозброєність характеризує ступінь технічної оснащеності праці і визначають як співвідношення вартості основних засобів до чисельності працівників.

Показник «фондомісткості», маючи тенденцію до зменшення є протилежним до показника «фондівдачі». Існує така залежність: чим вища у складі основних засобів питома вага машин, устаткування й інших елементів активної частини основних засобів, тим більше продукції буде вироблено на кожну вартісну одиницю основних засобів (Склярєнко, Прудников, 2009). Різноманітність виробничої структури основних засобів у різних галузях промисловості є результатом техніко-економічних особливостей цих галузей. Найбільш висока питома вага активних елементів основних засобів – на підприємствах із високим рівнем технічної оснащеності праці, де виробничі процеси механізовані й автоматизовані і широко використовують хімічні методи оброблення. При зниженні вартості будівництва, наприклад, виробничих будинків, можна зменшити частку пасивних елементів основних засобів і цим самим підвищити ефективність витрат, вкладених в основні засоби підприємства (Хрущ, 2008). Таким чином, відображається взаємна вигода і зацікавленість між бізнесом і суспільством, що проявляється в зростанні питомої ваги машин і устаткування (активної частини основних засобів), та в зниженні питомої ваги, насамперед, будинків і господарського інвентарю, без збитку для ефективного функціонування виробничого процесу. Найбільшу частку займають будівлі та споруди, машини та устаткування, що виступають головним вираженням основних засобів на підприємствах нашої країни (Стельмах, Симаєк, 2010).

Пріоритетними методами підвищення ефективності господарювання підприємств є реконструкція та підвищення кваліфікації працівників, що проявляється в сумлінному та професійному виконанні виробничих обов'язків. Важливим для виробничого процесу є системна діагностика стану основних засобів працівниками підприємства, оскільки активна частина основних засобів (машини, устаткування, будівлі) знаходиться під впливом як фізичного зносу, так й морального. Вважаємо, що системна діагностика має полягати у щоденному догляді обладнання і устаткування.

Велике значення має показник рівня ефективності, як відношення загального результату до затрат здійснених заходів. Результат найчастіше виражається через певну грошову суму (реалізована продукція, прибуток підприємства, галузі, національний дохід тощо) (Кузьмін, Мороз, Подольчак, Шуляр, 2005).

Результати на підприємстві бувають позитивні (економія затрат) і негативні (збитки). Сумарний економічний ефект за певний розрахунковий період обчислюють як вартісна оцінка результатів від здійснення заходів (грн) за мінусом вартісної оцінки витрат на здійснення заходів за цей же період (грн).

Особливу увагу потрібно приділяти інвестиційній модернізації та реконструкції основних засобів та підбору обслуговуючого персоналу задля підвищення ефективності.

Тільки за злагодженої роботи кожної ланки виробництва можна досягнути високих результатів.

Відповідно однією із слабких сторін функціонування машинобудівного підприємства є неналежна експлуатація основних виробничих засобів. Проблемою є їх збереження, переоснащення, інвестиційна модернізація для ефективного використання та одержання високих результатів у виробництві.

Ефективність інвестиційної діяльності підприємства полягає в успішності реалізації стратегії інвестиційного розвитку. Відповідно стратегія (бізнес-план) формується враховуючи сильні та слабкі сторони функціонування підприємства в умовах інвестиційного розвитку.

Інвестиційний розвиток машинобудівного підприємства – процес поступового економічного зростання із реалізації етапів стратегії, включаючи інвестиційний та інноваційний потенціали та досягнення соціально-економічного ефекту від інвестиційних проектів в умовах сприятливого інвестиційного середовища (клімату) (Stelmakh, Pirog, 2016).

Наведемо оцінку ефективності використання основних засобів за групами показників:

- показники екстенсивного використання основних засобів;
- показники інтенсивного використання основних засобів;
- показники інтегрального використання основних засобів;
- узагальнюючі показники використання основних засобів, які характеризують ремонтні аспекти використання основних засобів в цілому по підприємству (Склярєнко, Прудников, 2009).

При оцінюванні ефективності використання основних виробничих засобів використовується система показників, яка складається з трьох підсистем:

- показники, які характеризують технічний стан (відтворення) основних засобів;
- узагальнюючі показники використання основних засобів;
- часткові показники використання основних засобів.

Підсистема показників оцінювання технічного стану (відтворення) дає змогу оцінити наявний технічний стан основних засобів та визначити інтенсивність їх оновлення. Вона характеризується показниками відновлення, вибуття, зносу та інтенсивності відновлення основних засобів (Гече, Слава-Продан, 2011).

С. Покропивний (2006, с. 115-116) використовує систему показників, що охоплює два аспекти: показники ефективності відтворення окремих видів і всієї сукупності засобів праці, показники рівня використання основних засобів у цілому та окремих їх видів.

Вагомим є розрахунок коефіцієнту інтегрального використання устаткування розраховується як добуток коефіцієнтів екстенсивного та інтенсивного використання обладнання (Кіндрацька, Білик, Загородній, 2008).

Ознайомлення із працями науковців та матеріалами керівників машинобудівних підприємств показало, що проблема формування положень з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів досліджена частково, базуючись здебільшого на «класичних» показниках (ефективності відтворення та використання), виключаючи вагомість зарубіжних систем оцінки показників функціонування в умовах інвестиційного розвитку.

Міжнародні системи оцінки показників функціонування підприємства можуть слугувати базою для формування положень з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівних підприємств України (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Характеристика міжнародних систем показників функціонування підприємства

Назва системи	Сутність	Коментарі
1	2	3
Система показників «Pyramid Structure» (Великобританія) (90-і роки XX ст.)	Систему запропоновано Британським інститутом менеджменту при порівнянні показників підприємств різних видів економічної діяльності.	Показником вищого рівня - ROI. Результати системи формуються на основі відношень окремих отриманих значень до обороту, що становить обмеження інформативності тих показників, які не залежать від обороту.
Система «RL» (90-і роки XX ст.)	Для планування, аналізу і контролю за діяльністю підприємства (оцінка рентабельності і ліквідності). Оцінювання та аналізування проводиться на основі таких показників, як обсяг продажів, частка витрат.	Система показників складається із двох частин - загальної та спеціальної. Загальна частина - результати від основної діяльності підприємства, які складаються із результату від основної виробничої діяльності і від неосновної. Ліквідність оцінюється за допомогою показників потоку платежів «CASH-FLOW» і працюючого капіталу (WorkingCapital).

Продовження табл. 2.1

1	2	3
Система показників «Weibel» (Швейцарія) (90-і роки ХХ ст.)	Сутність системи полягає у дослідженні 72 промислових підприємств Швейцарії – 36 платоспроможних і 36 неплатоспроможних.	Оцінка проводиться за допомогою показників співвідношення грошового потоку до позикового капіталу, а також оборотного капіталу до короткострокових позик та ін.
Система “Total performance scorecard” (Універсальна система показників) (Нідерланди) (2003р., 2006р.)	Ця система поєднує дві паралельні системи показників – організаційну збалансовану систему показників і особистісну систему показників.	Універсальна система показників визначається автором як систематичний процес безперервного, послідовного та регулярного удосконалення, розвитку і навчання, який направлений на стійке зростання результатів діяльності працівників і організації, розширюючи відому концепцію збалансованої системи показників, розроблену Д. Нортоном і Р. Капланом.
Система “Perfomance Dashboards” (Панель індикаторів), (США) (2003 р.)	Система складається із трьох рівнів: операційні панелі індикаторів, які відслідковують основні операційні процеси (моніторинг), тактичні панелі індикаторів – відслідковують процеси і проекти на рівні підрозділів (аналіз) та стратегічні панелі індикаторів.	Вся система збалансованих показників управління. Проте, дана система є, впершу чергу, інформаційною системою, яка вимагає вбудовування відповідних комп’ютерних програм в єдиний комплекс системи планування, аналізу і контролю). В стратегічних панелях індикаторів в основному робиться акцент на управління, з метою орієнтації усього підприємства, всіх співробітників на досягнення стратегічних цілей.

Примітка: систематизовано автором

Умови конкуренції та інвестиційного розвитку машинобудівних підприємств стимулюють до активного реагування на потреби сучасного ринку, а отже варто відзначити вагомість показника «EVA» (EVA – based management). Цей показник застосовується для оцінки ефективності діяльності підприємства з позицій його власників, при його розрахунку із суми прибутку вираховується як

плата за користування позиковим, так і власним капіталом, але методологічна основа концепції за великим рахунком так і залишається показником, а не системою (Рамперсад, 2006).

Формування показника EVA пов'язане із діяльністю консалтингової компанії «Stern Stewart&Co». Економічний зміст показника полягає в тому, що економічна додана вартість виникає при тому, як дохідність інвестованого капіталу в компанії перевищує норму дохідності інвестора за певний визначений період, складається із сукупності аспектів (2008, с. 33-34):

- виміру (створення системи діагностики діяльності підприємства, що відображає реальну прибутковість);
- системи управління (комплекс операцій від управління до діагностики);
- мотивації (врахування інтересів власників та менеджерів);
- стилю мислення (формування нової корпоративної культури).

Проте вважається, що прибуток є надійнішим засобом прогнозування вартості акцій, аніж EVA (Уэйн, Эккерсон, 2007).

Узагальнюючи зазначене вище, варто наголосити, що особливість обрання системи показників, пов'язана з напрямком діяльності підприємства

Підходи до оцінювання ефективності використання основних засобів здебільшого представлені сукупністю класичних оціночних показників, а міжнародні системи оцінки показників частково характеризують функціонування підприємств в умовах інвестиційного розвитку.

Зокрема, А. Гуменюк (2009, с. 137) стверджує про необхідність створення фонду оновлення основних засобів, кошти якого можна використовувати для поліпшення, оновлення, реконструкції основних засобів з метою покращення техніко-технологічного стану виробництва.

У табл. 2.2 надано інформацію про особливості функціонування обраних машинобудівних підприємств Львівської області.

Таблиця 2.2

Характеристика машинобудівних підприємств Львівської області

Назва підприємства	ТЗЛВ «Львівський завод фрезерних верстатів»	ТДВ «Стрий-Авто»	СП «Сверос-Електрон».	ТзОВ «Компанія ВЕЕМ-Металавтопром»
Галузі по КВЕД	Виробництво інструментів; Виробництво інших машин та устаткування для сільського та лісового господарства; Виробництво інших машин та устаткування для сільського та лісового господарства.	Виробництво автомобілів; Виробництво інших транспортних засобів, не віднесених до інших групвань; Технічне обслуговування та ремонт автомобілів.	Виробництво вузлів, деталей та приладдя для автомобілів та їх двигунів; Торгівля автомобільними деталями та приладдям; Оптова торгівля автомобільними деталями та приладдям.	Виробництво будівельних металевих конструкцій; Виробництво медичної техніки, включаючи хірургічне устаткування, та ортопедичних пристосовань; Виробництво меблів для сидіння; Виробництво меблів для офісів та підприємств торгівлі.
Продукція, послуги	Металообробні станки: Лепевообробні станки: Сільськогосподарська техніка для обробки землі: Гідроапаратура: Вузли та запасні частини для агропромислового комплексу;	Виробництво капітальний ремонт, переобладнання міських та міжміських автобусів.	Автономні автомобільні опалювачі: Автобусні кондиціонери; Люки автомобільні.	Автозапчастини; Виготовлення меблів.
Характеристика виробництва	Завод повністю оснащений необхідним металообробним обладнанням, у т.ч. верстатами високої точності і укомплектований робочим та інженерно-технічним персоналом. Виробнича структура включає в себе заготівельне, механічне, термічне і складальне виробництва. У додаткове обслуговуюче виробництво входять ремонтно-механічний, ремонтно-енергетичний, транспортний цехи та складське господарство.	ТЛВ «Стрий-Авто» займається виробництвом міжміських, приміських міських та шкільних автобусів на базі шасі «Mercedes-Benz 814 D», «815 D» і «Валлай». виробництвом силінь для автобусів і мікроавтобусів. капітальним ремонтом кузова і салону автобуса переобладнанням автобусів. виробництвом випобів з пінополіуретану. Компанія «Стрий-Авто» є частиною групи компаній «ВЕЕМ».	СП «Сверос-Електрон» є єдиним в Україні виробником кліматичних систем для автотранспорту: пілинних підігрівачів різних типів для автобусів вантажних та комерційних автомобілів. будівельної та спеціальної техніки. Підприємство також пропонує автовиробникам кондиціонери. електро-механічні та механічні вентиляційні люки для всіх типів міських та туристичних автобусів. ресивери для пневматичних та гальмівних систем транспортних засобів.	За час своєї діяльності нами проведена велика робота з розробки та освоєння виробництва пасажирських крісел для автобусів. вагонів пасажирських поїздів. крісел для конференц-залів. кінотеатрів. офісних крісел та шкільних меблів. всього біля 80 видів продукції.
К-ть працівників	68	220	83	59

Примітка: систематизовано автором на основі офіційних даних підприємств

Дослідження міжнародних систем показників функціонування підприємства у виробничому процесі є безперечно дуже важливим та своєчасним питанням. Пропозиція щодо відповідної оцінки показників може бути використана у відділах технічного обслуговування та планування виробництва, а на підставі загальновідомих систем показників дослідник отримує достатньо інформації про потенційні чинники, що впливають на функціонування основного засобу, а отже – характеризують час відмови обладнання (Stelmakh, Pirog, 2016).

Результати проведених досліджень щодо впливу чинника диверсифікації виробництва на підприємстві ТзОВ «Компанія ВЕЕМ-Металавтопром», яке спеціалізується на виробництві автобусних комплектуючих, зокрема сидінь, дають підстави стверджувати, що для реалізації проекту інвестиційного розвитку «А102 «Карпати»» суб'єктом господарювання було модернізовано та закуплено вагому частку обладнання для виготовлення основної продукції. Керівництво ТзОВ має можливість започаткувати виробництво нових видів продукції на основі використання модернізованого та придбаного високоточного обладнання із застосуванням оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника економічної ефективності модернізації.

Запропоновано для оцінювання економічної ефективності модернізації основних засобів машинобудівних підприємств використовувати інтегральний показник:

$$I = 6 \sqrt{\frac{\Delta F \times \Delta P \times \Delta E \times \Delta M \times \Delta K \times \Delta R}{\Delta A}} \quad (2.1)$$

де I – інтегральний показник економічної ефективності модернізації основних засобів; ΔF – приріст фондівіддачі; ΔP – приріст продуктивності праці; ΔE – приріст енерговіддачі; ΔM – приріст матеріаловіддачі; ΔK – приріст інвестицій; ΔR – приріст прибутковості; ΔA – приріст вартості оновлення основних засобів.

Для оцінювання інвестиційної модернізації на машинобудівному підприємстві застосовується середня геометрична при нормуванні відповідних значень темпів приростів показників. Якщо хоча б один з запропонованих показників приростів дорівнює 0, то доцільно застосовувати не середню

геометричну величину, а середню арифметичну. Інтегральний показник економічної ефективності модернізації відображає позитивне зростання обраних показників приростів: при зростанні прибутковості інвестицій відбувається зростання продуктивності праці.

Зведені розрахунки інтегрального показника економічної ефективності модернізації на підприємстві ТзОВ «Компанія ВЕЕМ-Металавтопром» у 2013 - 2016 рр. подано у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Зведені розрахунки інтегрального показника економічної ефективності модернізації на підприємстві ТзОВ «Компанія ВЕЕМ-Металавтопром» у 2013 - 2016 рр.

Показники	Позначення	2013	2014	2015	2016
Приріст прибутковості	ΔR	0,036	0,04	0,045	0,046
Приріст енерговіддачі	ΔE	0,008	0,0095	0,01	0,01
Приріст фондівдачі	ΔF	0,017	0,019	0,02	0,025
Приріст матеріалівдачі	ΔM	0,013	0,015	0,018	0,019
Приріст продуктивності праці	ΔP	0,02	0,03	0,04	0,05
Приріст інвестицій	ΔK	0,12	0,14	0,16	0,17
Приріст оновлення основних засобів	ΔA	0,035	0,04	0,05	0,06
Інтегральний показник економічної ефективності модернізації	I	0,023	0,027	0,031	0,35

Примітка: розраховано автором на основі офіційної звітності підприємства

Низьке значення хоча б однієї із часткових оцінок істотно знижує інтегральну оцінку. Можна констатувати, що інтегральний показник економічної ефективності модернізації на підприємстві ТзОВ «Компанія ВЕЕМ-Металавтопром» у 2016 р. становить - 0,35 і знаходиться у межах [0 - 1]. При зростанні прибутку, приросту внутрішньовиробничих чинників, оновленню

основних засобів значення інтегральної економічної ефективності модернізації на підприємстві зростає.

Відповідно, варто наголосити, що отримавши загальний інтегральний показник для певного підприємства за кожен рік, можна проаналізувати динаміку економічної ефективності модернізації та виявити чинники, що найбільше впливають на неї та стимулюють, враховуючи аспекти експлуатації та модернізації основних засобів.

Ефективність модернізації основних засобів за запропонованим методом з розрахунком інтегрального показника економічної ефективності на прикладі ТДВ «Стрий-Авто» представлено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Зведені розрахунки інтегрального показника економічної ефективності модернізації на підприємстві ТДВ «Стрий-Авто» у 2013 - 2016 рр.

Показники	Позначення	2013	2014	2015	2016
Приріст прибутковості	ΔR	0,041	0,043	0,045	0,48
Приріст енерговіддачі	ΔE	0,009	0,0095	0,011	0,014
Приріст фондівіддачі	ΔF	0,015	0,016	0,18	0,2
Приріст матеріаловіддачі	ΔM	0,014	0,015	0,019	0,023
Приріст продуктивності праці	ΔP	0,03	0,04	0,05	0,07
Приріст інвестицій	ΔK	0,13	0,15	0,16	0,18
Приріст оновлення основних засобів	ΔA	0,040	0,045	0,05	0,09
Інтегральний показник економічної ефективності модернізації	I	0,025	0,028	0,048	0,085

Примітка: розраховано автором на основі офіційної звітності підприємства

Динаміка показника економічної ефективності модернізації ТДВ «Стрий-Авто» свідчить про його різке зростання у 2015р., I становить – 0,048. Спостерігається збільшення рівня приросту інвестицій у 2016р. - 0,18; а це сприяє

збільшенню значення інтегрального показника економічної ефективності модернізації.

Аналіз інтегрального показника економічної ефективності модернізації вказує на його пряму залежність в основному від приросту оновлення основних засобів та інвестицій на даному підприємстві. Варто відзначити, що стимулювати модернізацію основних виробничих засобів окрім наявних чинників може і сукупність внутрішньовиробничих. Група виробничих чинників для кожного окремого підприємства може бути різною (приріст рентабельності, матеріаловіддачі, енерговіддачі, фондівіддачі та оновлення основних засобів) (Pirog, Stelmakh, 2016).

Отже, введення активної інвестиційної політики на підприємстві сприяє активізації зростання інтегрального показника економічної ефективності модернізації.

У табл. 2.5 подано зведені розрахунки інтегрального показника економічної ефективності модернізації на підприємстві СП «Сверос-Електрон».

Таблиця 2.5

Зведені розрахунки інтегрального показника економічної ефективності модернізації на підприємстві СП «Сверос-Електрон» у 2013 - 2016 рр.

Показники	Позначення	2013	2014	2015	2016
Приріст прибутковості	ΔR	0,02	0,043	0,05	0,06
Приріст енерговіддачі	ΔE	0,01	0,02	0,04	0,07
Приріст фондівіддачі	ΔF	0,015	0,016	0,18	0,19
Приріст матеріаловіддачі	ΔM	0,014	0,015	0,019	0,022
Приріст продуктивності праці	ΔP	0,03	0,08	0,1	0,13
Приріст інвестицій	ΔK	0,19	0,2	0,3	0,39
Приріст оновлення основних засобів	ΔA	0,056	0,059	0,069	0,08
Інтегральний показник економічної ефективності модернізації	I	0,024	0,038	0,076	0,098

Примітка: розраховано автором на основі офіційної звітності підприємства

Можна констатувати у табл. 2.5, зростання інтегрального показника економічної ефективності модернізації. Згідно до вимог культури виробництва підприємство СП «Сферос-Електрон» підвищує рівень автоматизації виробничих процесів та модернізує обладнання. У процесі виготовлення підігрівачів використовують широку номенклатуру спеціалізованих штамів, зварювальних автоматів, напіваавтоматів тощо.

Висока якість та номенклатура продукції СП «Сферос-Електрон» пропонує споживачам рідинні та повітряні обігрівачі різних типів, які застосовуються в автобусах, легкових, вантажних автомобілях, сільськогосподарській, військовій, спеціальній техніці, яхтах та катерах. Продукція підприємства відповідає вимогам міжнародного сертифікату ISO 9001:2000, що високо цінується в середовищі автомобільної промисловості.

У табл. 2.6 подано зведені розрахунки інтегрального показника економічної ефективності модернізації на підприємстві ТзДВ «Львівський завод фрезерних верстатів».

Таблиця 2.6

Зведені розрахунки інтегрального показника економічної ефективності модернізації на підприємстві ТзДВ «Львівський завод фрезерних верстатів» у 2013 - 2016 рр.

Показники	Позначення	2013	2014	2015	2016
Приріст прибутковості	ΔR	0,03	0,02	0,01	0,01
Приріст енерговіддачі	ΔE	0,007	0,0066	0,048	0,035
Приріст фондівіддачі	ΔF	0,012	0,011	0,015	0,01
Приріст матеріаловіддачі	ΔM	0,09	0,08	0,06	0,066
Приріст продуктивності праці	ΔP	0,03	0,028	0,019	0,013
Приріст інвестицій	ΔK	0,1	0,09	0,07	0,04
Приріст оновлення основних засобів	ΔA	0,023	0,019	0,011	0,010
Інтегральний показник економічної ефективності модернізації	I	0,029	0,025	0,028	0,022

Примітка: розраховано автором на основі офіційної звітності підприємства

За результатами дослідження зазначимо, що поступове зменшення інтегрального показника економічної ефективності модернізації на підприємстві ТзДВ «Львівський завод фрезерних верстатів» пов'язано із зниженням рівня приросту інвестицій та прибутковості. Основна спеціалізація ТзДВ «Львівський завод фрезерних верстатів»: верстатобудування, випуск металообробних гравірувальних, копіювально-фрезерних верстатів, як з ручним так і з числовим програмним керуванням, деревообробних верстатів, також впроваджено в серійне виробництво сільськогосподарська техніка з обробки землі та гідроапаратура (Стельмах, Бабінська, 2016). Проте, спостерігається вагомий вплив чинників економічної глобалізації та конкуренції виробництв.

Аналізуючи дослідження, аспекти експлуатації та модернізації основних засобів машинобудівних підприємств особливу увагу варто приділити законодавчому трактуванню понять ремонту та поліпшень основних засобів, стадії життєвого циклу із відтворення основних засобів та чинникам, що сприяють модернізації обладнання, машин та верстатів. Одними із головних чинників, що стимулюють інвестиційну модернізацію є моральний знос, економічна глобалізація та реалізація стратегії інвестиційного розвитку. Посилювати інвестиційну модернізацію основних виробничих засобів будуть внутрішньовиробничі чинники, які будуть відображатися такими показниками, як прирости матеріаловіддачі, енерговіддачі, фондівіддачі тощо.

Інвестиційна модернізація стосується лише активної частини основних засобів. Інвестиційна модернізація основних виробничих засобів покращує якісні показники функціонування підприємства (продуктивність праці, термін експлуатації, якість продукції) і стимулює успішну експлуатацію, враховуючи сучасні технологічні потреби машинобудування. При технічному переозброєнні варто враховувати життєвий цикл основних виробничих засобів, оскільки сукупність етапів із (оновленням та без оновлення) вказує на здатність до подальшої експлуатації машин та обладнання.

2.3. Особливості модернізації основних засобів підприємств

При формуванні оцінювання економічної ефективності інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівних підприємств доцільно буде скористатись концепцією збалансованої системи показників (Balanced Scorecard – BSC), розробленої Р. Капланом і Д. Нортеном у 1990р., яка є прикладним продовженням концепції цільового менеджменту П. Друкера (Каплан, Нортон, 2004).

На рис. 2.10 зображена Збалансована система показників (ЗСП) машинобудівного підприємства враховуючи наявний технологічний стан та ефективність використання основних засобів.

Рис. 2.10 Збалансована система показників (ЗСП) машинобудівного підприємства

Примітка: систематизовано автором

ЗСП можна використовувати для забезпечення ефективного управління процесом залучення інвестицій, водночас для реалізації бізнес-планів (стратегії інвестиційного розвитку) інвестиційних проектів. ЗСП може реалізовуватись із встановленням індивідуальних, корпоративних цілей та окремо для структурних підрозділів, а з допомогою використання збалансованої системи вимірників ефективності - одержувати зворотний зв'язок на машинобудівному підприємстві.

Основною особливістю цієї моделі є збалансованість та поєднання фінансових та не фінансових параметрів. Разом із тим враховується фактор часу, оскільки поточні значення обраних параметрів значною мірою можуть бути наслідками минулих подій.

ЗСП створює середовище для здійснення стратегії розподілу ресурсів, оскільки основні цілі входять до складу системи і визначають пріоритетність фінансування заходів (Слиньков, 2008).

За напрямом внутрішніх бізнес-процесів визначається, в яких ключових процесах фірма має досягти досконалості, щоб досягти цілей споживачів та акціонерів. Напрямок передбачає використання специфічних показників бізнес-процесів, характерних для даного напрямку діяльності, та технічних параметрів, безпосередньо пов'язаних з продукцією та її виробництвом.

О. Ярошенко зазначає, що, для частини зазначених показників існують нормативи, передбачені відповідними ДСТУ та системами якості, впровадженими на підприємстві, які можуть бути використані як «рамкові», інші можуть бути встановлені на основі аналізу аналогічних показників конкурентів (2007, с. 147-148).

Відповідно, підходи до оцінювання ефективності використання основних засобів здебільшого представлені сукупністю єдиних оціночних показників. Особливість обрання системи показників пов'язана з напрямком діяльності підприємства.

Для обрання методу оцінювання економічної ефективності інвестиційної діяльності машинобудівного підприємства варто зосередитись на:

- обсягу реалізованої продукції створеної внаслідок інвестування;

- витратах машинобудівного підприємства на інвестиційну діяльність;
- кількості інвестиційних проектів над якими працювало підприємство;
- кількості впроваджених інвестиційних проектів;
- обсягу реалізованої продукції створеної внаслідок інвестування у звітному періоді;
- витратах машинобудівного підприємства на інвестиційну діяльність у звітному періоді.

При цьому оцінювання економічної ефективності проектів інвестиційної модернізації машинобудівного підприємства прийдеться здійснювати за допомогою показника результативності інвестиційної діяльності:

$$E = \sqrt{\frac{Q}{S}} * 100\% \quad (2.2)$$

де E - результативність інвестиційної діяльності машинобудівного підприємства, %; Q - обсяг реалізованої продукції, створеної внаслідок інвестування, грош. од.; S - витрати машинобудівного підприємства на інвестиційну діяльність, грош. од.

Показник результативності використання інвестиційних проектів (P) розраховується за формулою:

$$P = \frac{Pi}{Pr} \quad (2.3)$$

де Pi - кількість інвестиційних проектів над якими працювало підприємство, од; Pr - кількість впроваджених інвестиційних проектів, од.

Враховуючи наукові розробки та узагальнення науковців, пропозиції керівників машинобудівних підприємств, розроблено положення з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівних підприємств, що складається із етапів зображених на рис. 2.11.

На першому етапі відбувається збір і оброблення інформації за допомогою SWOT- аналізу (характеристика можливостей, загроз, сильних і слабких сторін функціонування машинобудівного підприємства), побудова стратегічної карти. Другий етап розрахунку та аналізу показників використання основних засобів характеризує інформацію про ефективність експлуатації основних засобів.

Рис. 2.11. Положення з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівного підприємства

Примітка: розроблено автором

Застосування оцінювання ефективності інвестиційної діяльності машинобудівного підприємства та інтегрального показника модернізації є

підставою для подальшого формування стратегії інвестиційного розвитку та обчислення її результативності.

ТДВ «Стрий Авто» має багаторічний досвід з капітального ремонту та виготовлення автобусів. Виробництво розміщене в двох корпусах, загальною площею 15 тис. м. кв. Виготовлення автобусів та складових частин до них забезпечується спеціалізованими технологічними підрозділами. Завод засновано в 1976 як авторемонтне підприємство, що спеціалізується на капітальному ремонті автобусів ЛАЗ-695 та ЛАЗ-699. В 1994 підприємство було перетворено у ВАТ «Стрий Авто». До цього часу, замовлення на нові автобуси перестали надходити, і завод займався нерегулярними авторемонтними роботами. З 2003 р. підприємство співпрацює з корпорацією «Еталон». Спочатку завод займався переобладнанням автобусів БАЗ А079 «Еталон» в шкільні в рамках державної програми Україна «Шкільний автобус». Того ж 2003 року на заводі зібрано автобус малого класу БАЗ 2215 «Дельфін», але його серійне виробництво було передано на Чернігівський автобусний завод. У результаті на конвеєр «Стрий Авто» був поставлений автобус А075, розроблений на шасі і агрегатах російського вантажівки ЗІЛ-5301 «Бичок». Автобус випускався в приміському та міському виконанні. У рамках державної програми Україна «Шкільний автобус» на «Стрий Авто» реалізовано власний варіант шкільного автобуса на базі А075. Станом на сьогодні «Стрий Авто» займається виробництвом міжміських, приміських, міських та шкільних автобусів на базі шасі «Mercedes-Benz 814 D», «Atego» і «Man». «Стрий Авто» входить в групу компанії "ВЕЕМ", яка займається виробництвом автобусів, м'яких сидінь, подушок, матраців.

Згідно до етапів положень оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівного підприємства варто зібрати інформацію щодо сильних та слабких сторін ТДВ «Стрий-Авто», доцільно це здійснити за допомогою аналізу SWOT, який вперше було запропоновано у 1963 р. професором К. Андрюсом. SWOT аналіз (сильних, слабких сторін, можливостей та загроз) є одним із етапів стратегічного планування, результати якого є основою для прийняття управлінських рішень щодо різноманітних сфер функціонування

підприємства (маркетинг, виробництво, фінанси, трудові ресурси, управління персоналом).

На думку Ю. Юхановської, для розробки перспективної стратегії інвестиційного розвитку керівництво підприємства має визначити сфери напряму своїх зусиль при різних варіантах зростання після проведення даного аналізу (2011, с. 149).

Матриця SWOT будується у двох векторах: стан зовнішнього середовища і стан внутрішнього середовища. Кожний вектор розбивається на два рівні: можливості і загрози, які були виявлені у зовнішньому середовищі, сильні і слабкі сторони потенціалу підприємства (Балабанова, 2001).

До основних завдань SWOT аналізу відносять: виявлення можливостей, які відповідають ресурсам підприємства; визначення загроз і розробку заходів щодо знешкодження їх впливу; виявлення сильних сторін й зіставлення їх із ринковими можливостями; визначення слабких сторін підприємства та розроблення стратегічних напрямів їх подолання; виявлення конкурентних переваг та формування її стратегічних пріоритетів (Кучер, 2009).

За результатами аналізування формується висновки та розробляються рекомендації щодо стратегічного розвитку підприємства та ефективного використання ресурсів підприємства. Обґрунтуванням рішення щодо ефективності використання та розподілу ресурсів підприємства виступають виявлені сильні й слабкі сторони, що розглядаються з позиції споживачів, також на підставі виявлених можливостей приймаються рішення менеджменту підприємства. SWOT аналіз дозволяє підприємству оцінити свій стан та перспективи розвитку. Перелік сильних, слабких сторін, можливостей та загроз функціонування ТДВ «Стрий-Авто» подано у табл. 2.7.

Найпривабливішим є поле «можливості-сильні сторони» матриці SWOT, тобто виступає основою для формування оптимістичного прогнозу, а найнебезпечнішим є поле «загрози-слабкі сторони», тому що таке поєднання сприяє реалізації песимістичних прогнозів щодо діяльності.

Таблиця 2.7

SWOT аналіз ТДВ «Стрий-Авто»

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Імідж на ринку. 2. Сервісне обслуговування. 3. Якість реклами. 4. Відносно висока якість готової продукції. 5. Високий контроль якості. 6. Сучасні технології виробництва. 7. Налагоджена збутова мережа. 8. Продумана стратегія інвестиційного розвитку у сфері діяльності. 9. Висока кваліфікація персоналу (робітники). 10. Сертифікат відповідності системи керування якістю вимогам стандарту ISO 9001:2000 11. Оптимальне співвідношення ціни та якості. 12. Широкий асортимент послуг.	1. Залежність від російських постачальників комплектуючих. 2. Наявний рівень зношення активної частини основних засобів. 3. Відсутність фахівців у сфері зовнішньоекономічної діяльності, що ускладнює процес виходу підприємства на зовнішні ринки (Росія, Польща, Білорусія). 4. Недостатньо кваліфікований персонал через відсутність програм навчання та проведення тренінгів для робітників.
Можливості	Загрози
1. Реалізація стратегії інвестиційного розвитку. 2. Модернізація основних засобів. 3. Можливість поживлення внутрішнього ринку України та можливість часткового освоєння ринків Азії. 4. Не повністю задоволений попит на продукцію. 5. Обслуговування нових груп споживачів. 6. Освоєння нових географічних ринків. 7. Удосконалення технології виробництва. 8. Партнерство з постійними постачальниками. 9. Розширення виробничої лінії.	1. Чисельність населення. 2. Купівельна спроможність населення. 3. Несприятлива економічна ситуація в державі. 4. Зростання темпів інфляції. 5. Зростання податків і мит. 6. Зміна купівельних переваг. 7. Зростання конкуренції на ринку України. 8. Активна діяльність ключових конкурентів: Європа, Китай, Індія, Японія, Південно-Східна Азія 9. Відсутність або недостатність державних заходів для розвитку машинобудування 10. Відсутність стабільного фінансування урядових програм за термінами і обсягами 11. Нестабільність курсів світових валют.

Примітка: розроблено автором

Розглянемо детальніше головні можливості і загрози зовнішнього середовища ТДВ «Стрий-Авто» у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Оцінка можливостей і загроз зовнішнього середовища ТДВ «Стрий-Авто»

Компонента, чинник	Вагомість чинника	Вплив на організацію	На-прям впли-ву	Рівень важливості чинника
1	2	3	4	5
<i>1. Демографічна</i>				
1.1. Чисельність населення	2	2	-1	-4
<i>2. Економічна</i>				
2.1. Купівельна спроможність населення	3	3	-1	-9
2.2. Неприятлива економічна ситуація в державі	3	2	-1	-6
2.3 Зростання темпів інфляції	2	2	-1	-4
2.4 Зростання податків і мит	2	2	-2	-8
2.5. Зміна купівельних переваг	3	2	-2	-12
2.6 Нестабільність курсів світових валют	1	1	-1	-1
<i>4. Технологічна</i>				
3.1. Реалізація стратегії інвестиційного розвитку	3	2	+2	+12
3.2. Модернізація основних засобів	2	2	+2	+8
3.3. Удосконалення технології виробництва	2	2	+2	+8
3.4. Розширення виробничої лінії	2	2	+2	+8
<i>4. Політико-правова</i>				
4.1 Відсутність або недостатність державних заходів для розвитку машинобудування	2	2	-1	-4
4.2 Відсутність стабільного фінансування урядових програм за термінами і обсягами	2	2	-1	-4
<i>5. Конкуренти</i>				
5.1. Зростання конкуренції на ринку України	2	2	+1	+4
5.2 Активна діяльність ключових конкурентів: Європа, Китай, Індія, Японія, Південно-Східна Азія	2	2	-1	-4
<i>6. Покупці</i>				
6.1. Можливість поживлення внутрішнього ринку України та можливість часткового освоєння ринків Азії.	3	3	+1	+9

Продовження табл.2.8

1	2	3	4	5
6.2 Не повністю задоволений попит на продукцію	2	2	+2	+8
6.3 Обслуговування нових груп споживачів	2	2	+2	+8
6.4 Освоєння нових географічних ринків	3	3	+1	+9
<i>7. Постачальники</i>				
7.1 Партнерство з постійними постачальниками	3	3	+1	+9
Загальний рівень впливу можливостей та загроз				+42

Примітка: розроблено автором

У 1 графу табл. 2.8 вписують чинники, які характеризують компоненти зовнішнього середовища. Кожен з них оцінюючи, ставлячи оцінки вагомості: сильне значення – 3, помірне – 2, слабке – 1 (графіа 1), а також оцінки впливу на організацію за шкалою: сильний вплив – 3, помірний – 2, слабкий – 1, відсутність впливу – 0 (графіа 3). Напряом впливу (графіа 4): позитивний – (+1) і негативний – (-1). Завершальним етапом є визначення інтегральної оцінки як добутку трьох оцінок (графіа 5), що свідчить про рівень важливості чинника для організації. Відповідно, реалізація стратегії інвестиційного розвитку є одним із найважливіших чинників впливу на підприємство (+12).

Передумовами для реалізації стратегії інвестиційного розвитку є:

- активізація інвестиційного менеджменту;
- оптимізація ресурсів на підприємстві;
- аналізування потреб ринку;
- вивчення впливу чинників інвестиційної модернізації.

Графічне зображення оцінки можливостей і загроз зовнішнього середовища організації ТДВ «Стрий-Авто», подано на рис. 2.12.

Зміна купівельних переваг (-12) є найбільшою загрозою для функціонування підприємства і подальшого його розвитку, проте модернізація основних засобів, удосконалення технології виробництва та розширення

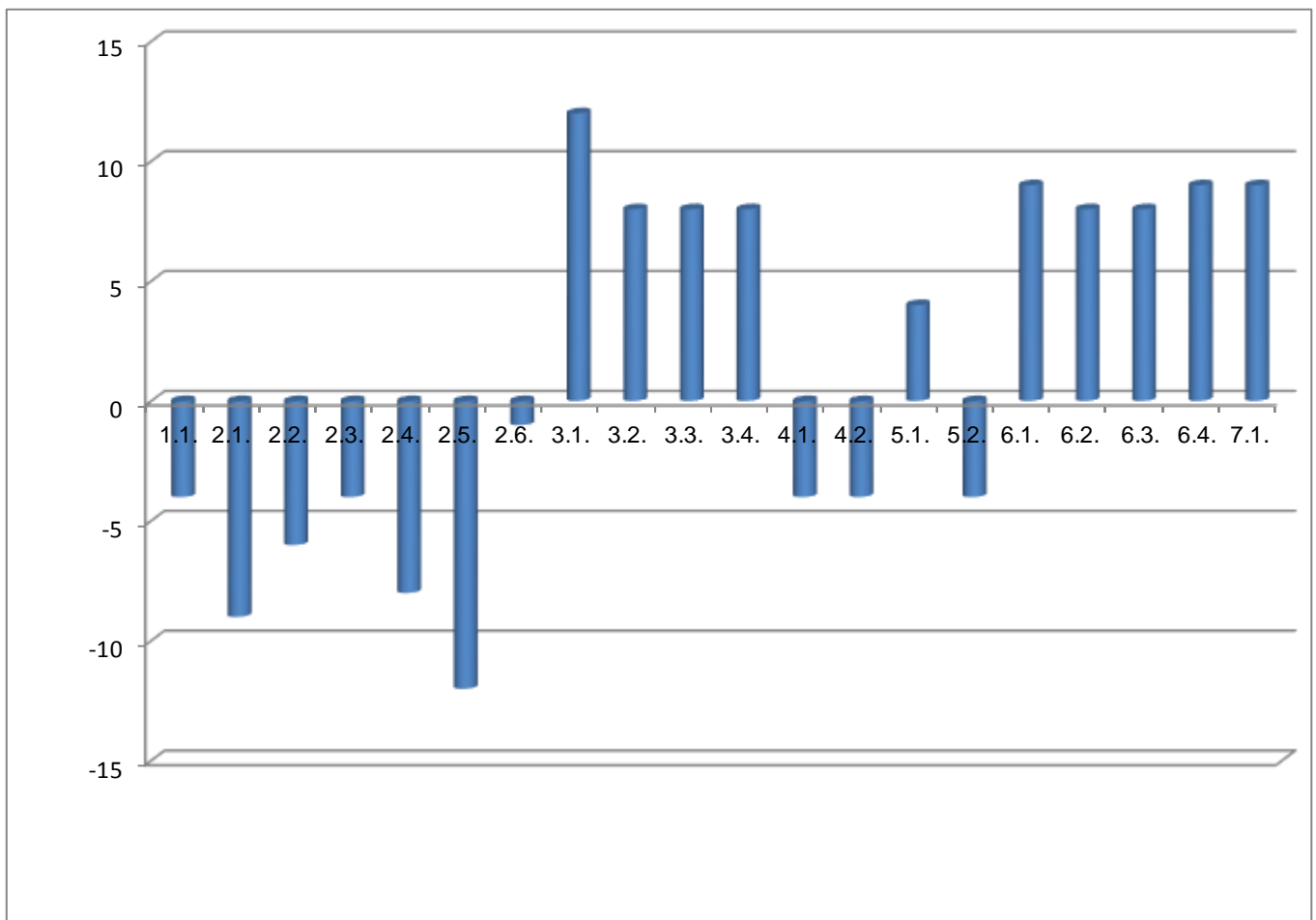

Рис. 2.12 Оцінка можливостей і загроз зовнішнього середовища ТДВ

«Стрий-Авто»

Примітка: розроблено автором

виробничої лінії сприятимуть лише активізації лідерських позицій підприємства на ринку. Очевидним є факт, що для ефективного використання можливостей внутрішнього середовища, а також протистояння його загрозам зовнішнього середовища, підприємству в першу варто звернути увагу на подальше посилення своїх сильних сторін.

На другому етапі методу SWOT складають конкретний перелік слабких і сильних сторін організації з подальшим їх ранжуванням (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Оцінка сильних і слабких сторін ТДВ «Стрий-Авто»

Компонента, чинник	Вагомість чинника	Вплив на організацію	Напрямок впливу	Рівень важливості чинника
<i>1. Маркетинг</i>				
1.1. Імідж на ринку	3	3	+1	+9
1.2. Сервісне обслуговування	3	3	+1	+9
1.3. Якість реклами	2	2	+1	+4
<i>2. Виробництво</i>				
2.1. Відносно висока якість готової продукції	+3	+3	+2	+18
2.2. Високий контроль якості.	2	2	+2	+8
2.3. Сучасні технології виробництва.	2	2	+2	+8
2.4. Налагоджена збутова мережа.	2	2	+2	+8
2.5. Продумана стратегія інвестиційного розвитку у сфері діяльності.	+3	+3	+2	+18
2.6. Оптиміальне співвідношення ціни та якості.	2	2	+2	+8
2.7. Широкий асортимент послуг.	2	2	+2	+8
2.8. Залежність від російських постачальників комплектуючих.	3	2	-3	-18
2.9. Наявний рівень зношення активної частини основних засобів.	3	2	-2	-12
<i>3. Кадри</i>				
3.1. Висока кваліфікація персоналу (робітники)	2	3	+1	+6
3.2. Відсутність фахівців у сфері зовнішньоекономічної діяльності, що ускладнює процес виходу підприємства на зовнішні ринки (Росія, Польща, Білорусія).	2	2	-2	-8
3.3. Недостатньо кваліфікований персонал через відсутність програм навчання та проведення тренінгів для менеджерів	3	2	-2	-12
<i>4. Дослідження і розвиток</i>				
4.1. Сертифікат відповідності системи керування якістю вимогам стандарту ISO 9001:2000	2	2	+1	+4
Загальний рівень впливу внутрішнього середовища				+66

Примітка: розроблено автором

Оцінюють виявленні сильні та слабкі сторони організації аналогічно до попереднього етапу SWOT – аналізу. Графічне зображення оцінки сильних і

слабких сторін внутрішнього середовища ТДВ «Стрий-Авто» наведено на рис. 2.13.

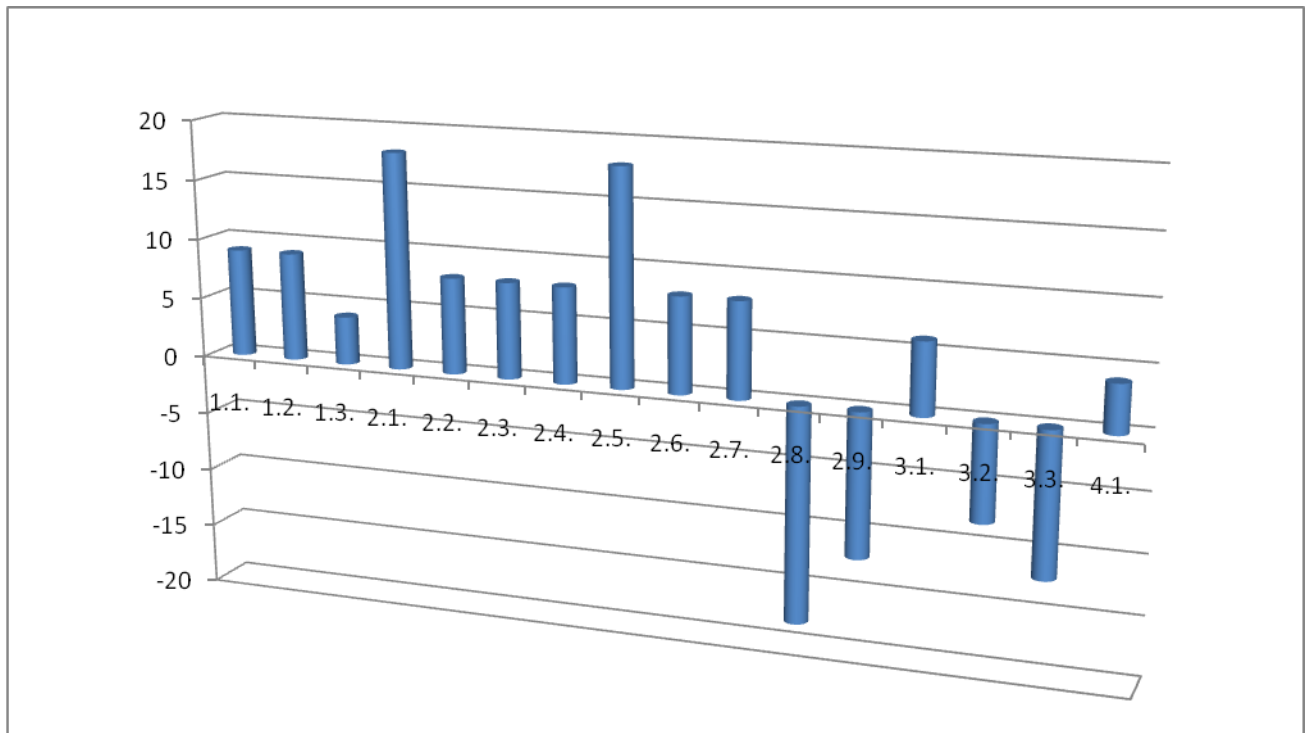

Рис. 2.13. Оцінка сильних і слабких сторін внутрішнього середовища ТДВ «Стрий-Авто»

Примітка: розроблено автором

Після того, як чинники внутрішнього й зовнішнього середовища проранговано і сформовано конкретний перелік слабких і сильних сторін організації, а також загроз і можливостей, настає останній етап процесу оцінки - встановлення зв'язків між ними.

Порівнявши сильні та слабкі сторони внутрішнього середовища та можливості і загрози зовнішнього середовища ТДВ «Стрий-Авто», можна сказати, що сильні сторони переважають слабкі і ринок надає суб'єкту підприємницької діяльності більше можливостей, ніж загроз.

При обранні ТДВ «Стрий-Авто», стратегії інвестиційного розвитку доцільно використовувати сильні сторони (такі як якість продукції (послуг), сервісне обслуговування, виробничі потужності, кваліфікацію робітників, якість

реклами) для того, щоб одержати віддачу від можливостей, що з'явилися в зовнішньому середовищі.

Вважаємо, що для збільшення частки підприємства на ринку, диверсифікації продуктів (послуг) та виведення на ринок товарів – новинок доцільно менеджменту підприємства активізувати запровадження заходів щодо укріплення позиції на ринку. У такому випадку сприятлива фінансова ситуація дозволить ТДВ «Стрий-Авто» виділяти додаткові кошти на науково-дослідні роботи, збільшувати фінансовий портфель, поглинати дрібних конкурентів тощо (Стельмах, Кузьмін, Дрималовська, 2015).

Сьогодні однією з основних стратегій підприємства повинно стати утримання своїх позицій інвестиційного розвитку, шляхом удосконалювання, модифікування і грамотної політики ведення партнерських відносин і ін.

Для зменшення своїх слабких сторін, збільшення сильних сторін і для підтримки, підвищення конкурентоспроможності ТДВ «Стрий-Авто» повинно здійснювати контролінг управління потенціалом підприємства.

Компанія для підвищення конкурентоспроможності повинна розглядати та аналізувати основних конкурентів на ринку по виробництву аналогічної продукції. Основні конкуренти ТДВ «Стрий-Авто» по виробництву та наданню послуг розглянуті в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Конкуренти ТДВ «Стрий-Авто» по виробництву та наданню послуг

Сфера виробництва / надання послуг	Назва підприємства	Країна / місто
по виробництву сидінь	ЗАО «Сибекко»	Росія
	«Kiel»	Польща
	ТОВ «Астр - Бразерс»	Україна, Київ
	Компанія «Автотехнологія»	Україна, Луцьк
по виробництву автобусів	ДП «АСЗ №1» АТ «АК «Богдан Моторс»	м.Луцьк
по сервісному обслуговуванню	«BusTopService»	Україна

Примітка: розроблено автором

Відповідно до положень з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівного підприємства наступним кроком є розроблення та впровадження стратегічної карти для ТДВ «Стрий-Авто» (рис. 2.14), яке має багаторічний досвід з капітального ремонту, виготовлення автобусів та складових частин до них, що забезпечується спеціалізованими машинобудівними підрозділами.

Рис. 2.14. Стратегічна карта інвестиційного розвитку ТДВ «Стрий-Авто»

Примітка: розроблено автором

При формуванні стратегії інвестиційного розвитку варто враховувати доцільність модернізації основних засобів та інші види поліпшень, що сприятимуть ефективності функціонування машинобудівного підприємства у сучасних умовах.

Запровадження системи оперативного та стратегічного контролінгу на підприємстві дозволить сформувати інформацію про можливі пріоритетні напрямки розвитку стратегії інвестиційного розвитку, забезпечення виживання і відстеження руху підприємства до чітко встановленої стратегічної мети розвитку та створення системи управління досягненням тактичних цілей підприємства.

Оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівного підприємства характеризує на основі балансу і звіту про фінансові результати за період, що аналізується, обчислення показників, які характеризують ефективність використання основних засобів: фондоддача, фондомісткість та фондоозброєність. Розрахунок цих показників подано у табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Діагностика показників відтворення основних засобів ТДВ «Стрий-Авто»
у 2014 – 2016 рр.

Фінансові індикатори	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)	
	2014	2015	2016	2015 до 2014	2016 до 2015
Фондоддача	7,37	7,59	5,12	+0,22	-2,47
Фондоємність	0,14	0,13	0,20	-0,01	+0,07
Фондоозброєність	26,19	23,62	24,62	-2,57	+1
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,56	0,73	0,66	+0,17	-0,07
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0	0,22	0,097	+0,22	-0,123
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,076	0	0,099	-0,076	+0,099

Примітка: розраховано автором на основі офіційної звітності підприємства

Отже, у результаті проведених досліджень було виявлено, що впродовж 2014 – 2015 рр. фондovіддача зростала, а у 2015 – 2016 рр. знизилась. Це відображає неінтенсивне використання фондів, оскільки обсяг реалізації продукції у 2016 р. порівняно з попередніми значно зменшився. Персонал ТДВ «Стрий-Авто» достатньо забезпечений основними фондами, адже про це свідчить про зростання фондоозброєності у 2016 р. порівняно з 2015 р. Спостерігається тенденція до зменшення у динаміці коефіцієнта зносу основних засобів у 2016 р. в порівнянні з 2015 р.

Здійснивши розрахунок показників ефективності використання основних засобів, можна відстежити динаміку показників за період 2014 - 2016 рр.

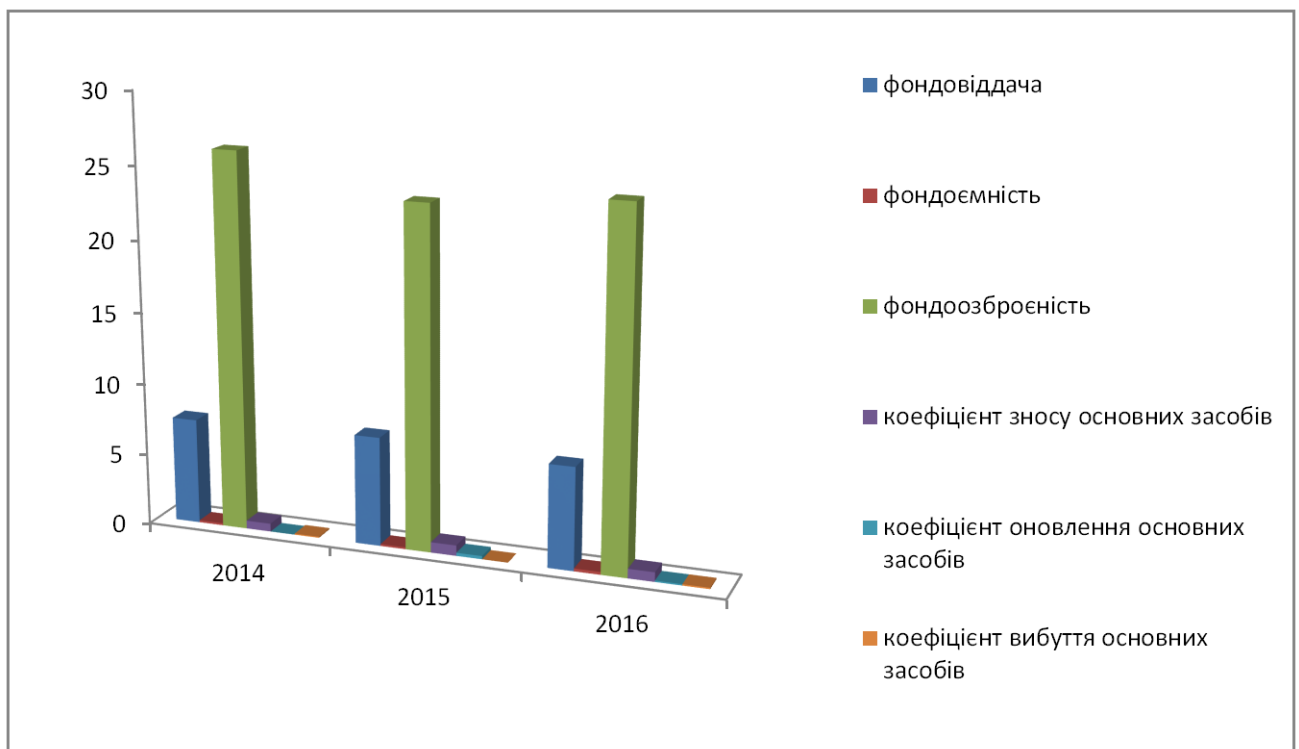

Рис. 2.15. Динаміка показників відтворення основних засобів ТДВ «Стрий-Авто» у 2014 – 2016 рр.

Примітка: побудовано автором на основі офіційної звітності підприємства

Зменшення коефіцієнта зносу основного капіталу є ознакою покращення стану його матеріально-технічної бази. Впродовж 2014 – 2016 рр. відбувається впровадження основних засобів та їх вибуття.

У 2014 р. відбулось лише вибуття основних засобів, що супроводжувалось списанням з балансу установи зазначених об'єктів обліку на продаж у встановленому порядку. В 2015 р. одержані та введені в експлуатацію прийняті за актом основні засоби становили 1417 тис. грн., списання основних засобів не відбулось. В 2016 р. коефіцієнт вибуття основних засобів більший порівняно з коефіцієнтом оновлення основних засобів, що свідчить про звужене відтворення основних засобів. Чим більше значення коефіцієнту вибуття основних засобів, тим менше терміни їх служби і навпаки.

Відповідно до третього етапу оцінювання інвестування модернізації основних засобів машинобудівного підприємства із застосуванням методу оцінювання ефективності інвестиційної діяльності та інтегрального показника здійснено певні обчислення на основі фінансової звітності ТДВ «Стрий-Авто». Згідно проведеного дослідження із використанням оцінювання ефективності інвестиційної діяльності отримані результати подані у табл.2.12.

Таблиця 2.12

Показники економічної ефективності
інвестиційної діяльності ТДВ «Стрий-Авто»

Показники результативності проектів інвестиційної модернізації	Позначення	Роки				Абсолютне відхилення (+,-)		
		2013	2014	2015	2016	2014 до 2013	2015 до 2014	2016 до 2015
Обсяг реалізованої продукції створеної внаслідок інвестування, тис. грн.	Q	95	110,5	112,3	122	+15,5	+1,8	+9,7
Витрати на інвестиційну діяльність, тис. грн	S	87	88,3	90,9	95	+1,3	+2,6	+4,1
Витрати на модернізацію, тис. грн.	Sm	52	40	50	55	-12	+10	+5
Кількість інвестиційних проектів над якими працювало підприємство, од.	Pi	8	8	11	12	-	+3	+1
Кількість впроваджених інвестиційних проектів, од.	Pr	5	8	11	11	+3	+2	-
Результативність інвестиційної діяльності, %	E	104	111	111	113	+7	-	+2
Показник результативності використання інвестиційних проектів, од.	P	1,6	1	1	1,09	-0,6	-	+0,09

Примітка: розраховано автором на основі офіційної звітності підприємства

Отже, ефективність інвестиційної діяльності ТДВ «Стрий-Авто» є задовільною, про що свідчать показники економічної результативності інвестиційної діяльності та використання інвестиційних проектів, оскільки у 2016 р. E_i становить 113%. Показник результативності використання інвестиційних проектів дає змогу констатувати задовільне впровадження інвестиційних проектів машинобудівним підприємством. Основою успішного функціонування машинобудівного підприємства є ефективна експлуатація основних засобів, їх збереження та інвестиційна модернізація.

Основою успішного функціонування машинобудівного підприємства є ефективна експлуатація основних засобів, їх збереження та модернізація. Оцінювання ефективності інвестиційної діяльності полягає в обчисленні групи показників. За допомогою показників економічної ефективності та активності інвестиційної діяльності, скорегованого показника кількості інвестиційних проектів доцільно визначити стан інвестування машинобудівного підприємства та окреслити перспективи подальших досліджень. Варто відмітити, що доцільним у майбутніх дослідженнях буде провести оцінювання стану інвестиційного розвитку машинобудування у регіоні загалом.

Висновки за розділом 2

1. Визначено позицію інвестиційної стратегії машинобудівного підприємства відносно пріоритетів розвитку. Відповідно зроблено висновки про те, що пріоритетом розвитку машинобудівного підприємства може бути наприклад, досягнення соціально-економічного ефекту, модернізація основних засобів, збільшення прибутку. Стратегія інвестиційного розвитку в такому випадку по своїй суті є комплексом заходів та методів досягнення обраних пріоритетів через реалізацію інвестиційних проектів модернізації, враховуючи вплив чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ. Повинна існувати

взаємодія між структурними елементами, що забезпечують формування стратегії інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства: виробництво, фінансовий стан, управління, технологія, ресурси, маркетинг, інновації, логістика. Ці складові також найповніше розкривають суть поняття конкурентоспроможність підприємства.

2. У ході дослідження проаналізовано чинники інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівних підприємств та їх класифікацію. Основними чинниками інвестиційної модернізації є технологічні, управлінсько-інформаційні, ресурсні, які слід розглядати з урахуванням чинників стимулювання модернізації основних засобів, потенціалу підприємства, видів економічної діяльності, регіонів і країни в цілому. Розглянуті чинники інвестиційної модернізації машинобудівних підприємств дозволять розробити оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника економічної ефективності модернізації, спрямувати його на нейтралізацію існуючих проблем підприємства, створити і підтримувати належний рівень конкурентних переваг об'єкта дослідження, а також визначити стратегічні, поточні та оперативні заходи управління стратегією інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства. Так, за результатами проведених досліджень, спрямованість інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств повинна включати: обрання відповідної бізнес-моделі, стратегію інвестиційного розвитку, сукупність пріоритетів розвитку, реалізацію інвестиційних проектів, вплив чинників інвестиційної модернізації.

3. Розглянуто чинники, що стимулюють інвестиційну модернізацію машинобудівних підприємств. Вважаючи, що відтворення основних виробничих засобів сприяє їх подальшій експлуатації, інвестиційна модернізація, як удосконалення функціональних особливостей обладнання дає змогу одержати вагомні результати у виробництві. Чинники, що сприяють інвестиційній модернізації виробничих основних засобів мають різний характер. Зокрема, керівництво підприємства на власний розсуд, задля успішного функціонування та подальшої експлуатації основних засобів впроваджує систему технологічних оглядів, ремонтів і інвестиційній модернізації, що відповідає сучасним потребам

постіндустріалізації. Варто відмітити, що технічне переозброєння машинобудівного підприємства означає здійснення відповідно до функціонування та розвитку (без розширення існуючих виробничих площ) комплексу заходів, що передбачають підвищення до сучасних вимог технічного рівня окремих ділянок виробництва за рахунок впровадження нової техніки і технології, механізації та автоматизації виробничих процесів, інвестиційної модернізації й заміни фізично спрацьованого та технічно застарілого устаткування, що може бути представлено як реалізацію стратегії інвестиційного розвитку. Чинник економічної глобалізації є всеохоплюючим щодо інтелектуально-інформаційних ресурсів, інновацій, конкуренції, що набувають вагомості сьогодні.

4. Запропоновано використовувати інтегральний показник економічної ефективності модернізації основних засобів, який ґрунтується на обчисленні сукупності приростів внутрішньовиробничих чинників, що дозволяє проаналізувати динаміку економічної ефективності модернізації та проектувати оптимальні управлінські рішення.

5. Запропоновано систему показників економічної ефективності використання основних засобів машинобудівних підприємств, яка на відміну від інших, характеризується, методами оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника економічної ефективності модернізації та оцінювання ефективності інвестиційної діяльності досліджуваних проектів інвестиційної модернізації. Зроблено висновки про особливості модернізації основних засобів підприємств та запропоновано метод оцінювання економічної ефективності інвестиційної діяльності машинобудівного підприємства. Відповідно, підходи до оцінювання ефективності використання основних засобів здебільшого представлені сукупністю єдиних оціночних показників. Особливість обрання системи показників пов'язана з напрямком діяльності підприємства.

6. Удосконалено оцінювання ефективності інвестиційної діяльності досліджуваних проектів інвестиційної модернізації, що на відміну від інших, характеризуються показником результативності інвестиційної діяльності.

7. У ході дослідження запропоновано положення з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівного підприємства. Враховуючи науковий доробок попередників, позиції керівників машинобудівних підприємств, розроблено положення з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівних підприємств із застосування методу оцінювання економічної ефективності інвестиційної діяльності машинобудівного підприємства та інтегрального показника модернізації.

Результати дослідження за розділом 2 відображені у наступних публікаціях: (Стельмах, Кузьмін, 2010а; Стельмах, Симак, 2010d; Стельмах, Шмигельська, 2010е; Стельмах, Мицишин, 2011с; Стельмах, Симак, Бовт, 2013; Стельмах, Бабінська, Терлецька, 2015d; Стельмах, Бабінська, 2016d; Стельмах, Пирог, 2016е; Стельмах, Бабінська, 2016h; Стельмах, Пирог, 2016j; Стельмах, 2017а).

РОЗДІЛ 3

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

3.1. Обґрунтування стратегії інвестиційного розвитку та модернізації основних засобів

Відповідно до положень з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівного підприємства наступним кроком є формування стратегії інвестиційного розвитку, обрання доцільності реалізації інвестиційних проектів модернізації.

Машинобудівне підприємство у перспективі своєї діяльності володіє певними стратегічними можливостями, інвестиційним потенціалом. Формування стратегії інвестиційного розвитку дає змогу оцінити наявний інвестиційний потенціал та перспективи розвитку.

Стратегічні можливості підприємства змінюються під впливом зміни окремих факторів середовища його функціонування. Характеристика стратегічних можливостей підприємства це не лише дослідження та оцінка на момент здійснення діагностики, а й прогнозування умов, що дозволяють відповідно впливати на їх розвиток у стратегічному періоді (Блакита, 2010).

Умови функціонування підприємства пояснюють зв'язок маркетингу, стратегічних можливостей і конкурентних переваг (Гуржій, 2012).

Задля отримання конкурентних переваг керівництву, відділу менеджменту та маркетингу машинобудівного підприємства необхідно формулювати чіткі стратегічні можливості та стратегію інвестиційного розвитку.

Управління стратегічними можливостями трактується вченими як регулярне стратегічне управління, спрямоване на формування стратегічного потенціалу

організації та її конкурентних переваг, що відбувається на основі стратегічного аналізу, розробки та реалізації стратегій (Веснин, Кафидов, 2009).

На рис. 3.1 зображено функції управління стратегією інвестиційного розвитку.

Рис. 3.1. Функції управління стратегією інвестиційного розвитку

Примітка: розроблено автором

Першочергова задача у стратегічному управлінні полягає у формуванні інвестиційної стратегії з метою підвищення ефективності, зміцнення економічного становища компанії на ринку через: модернізацію та підвищення продуктивності активів, які повинні викликати нарощування обороту, збільшення

виробничої потужності і ефективності виробництва, досягнення високої прибутковості, що є найбільш бажаним наслідком інвестування (Por. Flak, Henzel, Krotla, Marcinek, Stosur, Walica, 1996).

Інвестиційна стратегія завжди пов'язана з поточним станом підприємства, його діючою технічною, технологічною та фінансовою базою, здійснюваною фінансово-господарською діяльністю (Балацький, Теліженко, Соколов, 2004).

Доцільність інвестиційної стратегії визначається такими критеріями:

- узгодженість з фінансовими ресурсами, які можуть бути спрямовані на інвестиції;
- визначеність за термінами досягнення встановленої мети та ефективність, тобто узгодженість результатів і реальних витрат на їх досягнення;
- оптимальність поєднання очікуваного досягнення потрібної прибутковості та можливих ризиків і невизначеності майбутнього періоду;
- узгодженість запланованих інвестицій із загальноекономічними умовами зовнішнього для підприємства середовища (Стельмах, 2017).

Розробку інвестиційної стратегії можна розглядати у більш ширшому значенні. Адже, вона також відображає переваги підприємства в інвестиційній діяльності порівняно з його конкурентами; забезпечує чіткий взаємозв'язок стратегічного, поточного й оперативного управління інвестиційною діяльністю підприємства; забезпечує реалізацію відповідно менталітету інвестиційної поведінки в найбільш важливих стратегічних інвестиційних рішеннях підприємства; відбувається формування значення основних критеріальних оцінок вибору реальних інвестиційних проектів і фінансових інструментів інвестування; є однією з передумов стратегічних змін загальної організаційної структури управління й організаційної культури підприємства (Міщенко, 2004).

При формуванні стратегії розвитку підприємства доцільно враховувати систему цільових установок:

- механізм збереження капіталу, за умови несприятливого фінансового середовища;
- можливість зростання вартості капіталу;

- зміна поточних доходів від капіталу;
- реструктурування активів інвестора;
- зміна галузевої чи регіональної спрямованості капіталу;
- диверсифікація активів інвестора;
- можливість виходу на нові ринки, засвоєння нових видів продукції;
- оновлення виробничого апарату;
- зміна активів враховуючи різноманітні ризики;
- малоризикований розвиток.

Обрання оптимальної стратегії інвестиційного розвитку залежить від певних факторів, зображених на рис. 3.2.

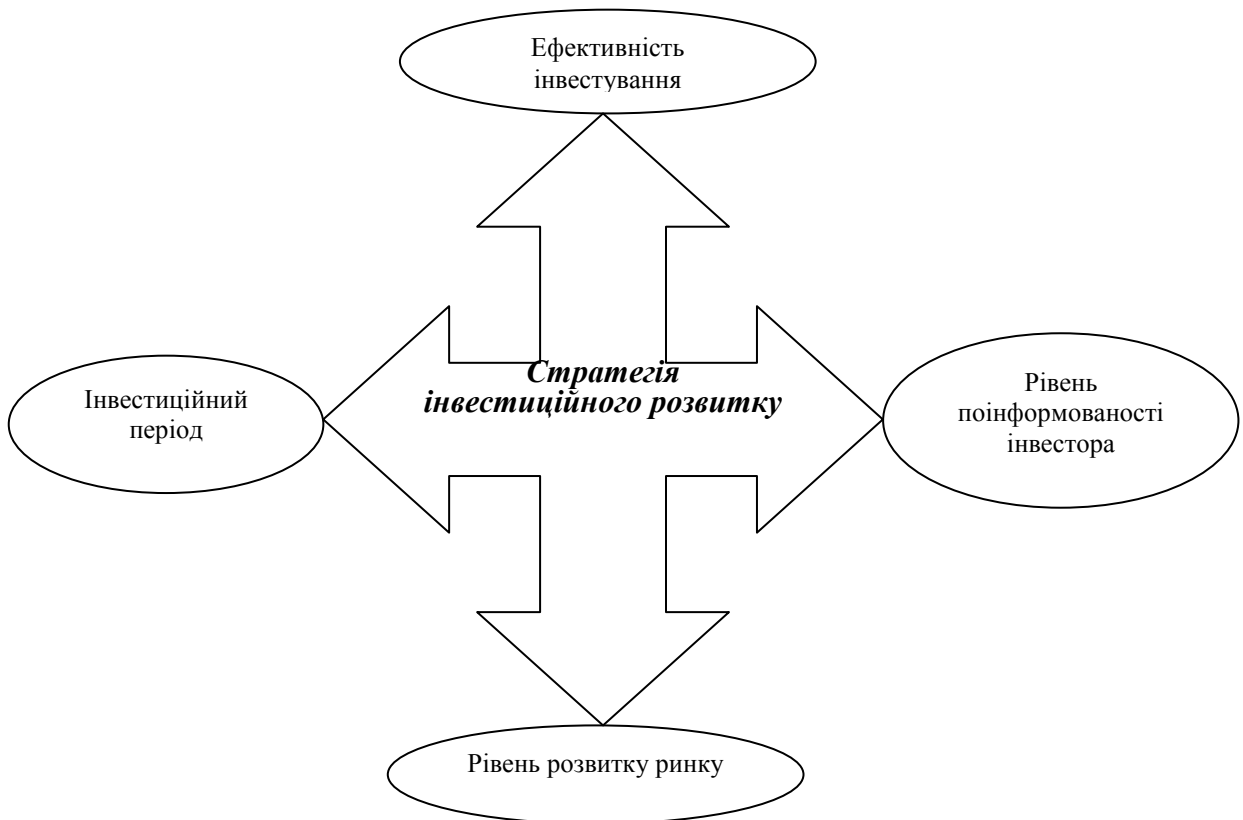

Рис. 3.2. Фактори формування стратегії інвестиційного розвитку

Примітка: розроблено автором

Найбільш важливими з виділених факторів є наявність інвестиційного горизонту, тобто довжина періоду, протягом якого виробляється інвестиція. Рівень розвитку ринку визначає, в якому періоді доцільніше вкладати гроші;

більш розвинений ринок – означає наявність великої сукупності стратегій. Чим коротший інвестиційний період, тим більш важливою є обрана стратегія та спостереження за поведінкою інвесторів на фінансовому ринку, а чим довший інвестиційний горизонт - вагомим є формування стратегії з використанням інформації щодо економічних і більш складних математичних методів. На рис. 3.3 подано схему розробки стратегії інвестиційного розвитку.

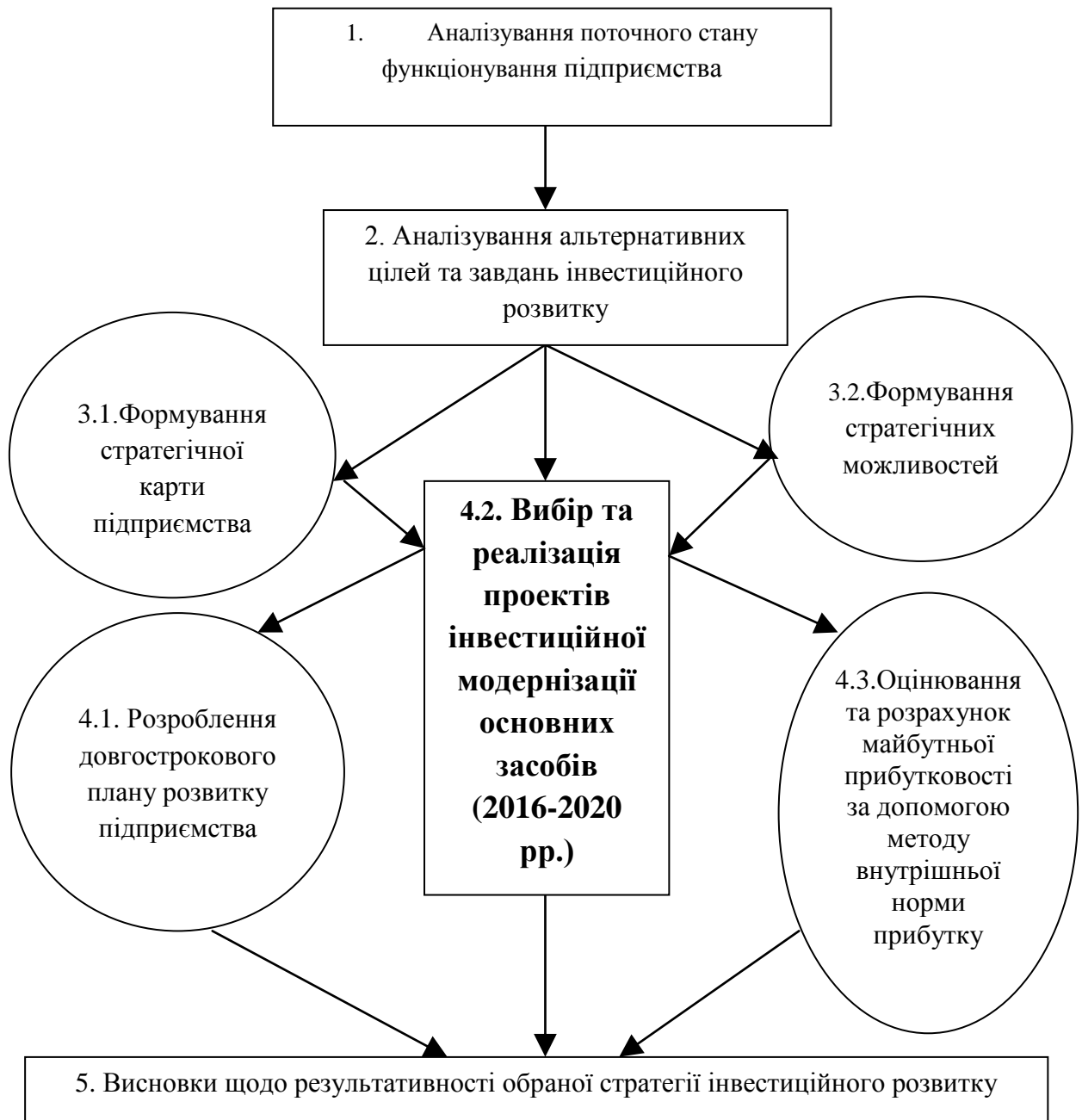

Рис. 3.3. Формування стратегії інвестиційного розвитку ТДВ «Стрий-Авто»

Примітка: розроблено автором

За результатами діагностування Прикладом стратегічних можливостей на період 2016-2020 рр. для ТДВ «Стрий-Авто» є рішення керівництва про збільшення виробничих потужностей завдяки реалізації інвестиційних проектів

Відповідно стратегічні можливості ТДВ «Стрий-Авто» подано на рис. 3.4.

Рис. 3.4. Стратегічні можливості ТДВ «Стрий-Авто»

Примітка: розроблено автором

Поінформованість інвестора характеризується наявною інформацією по ресурсах, що є в розпорядженні, а відсутність певної інформації перешкоджає використанню деяких інших видів стратегій. Ефективність реалізації стратегії інвестиційного розвитку розглядається через відповідні реалізовані проекти. Виявлення та формування стратегічних можливостей варто здійснити на основі SWOT- аналізу та виділення сильних сторін підприємства та його можливостей. Головними сильними сторонами ТДВ «Стрий-Авто» є:

- імідж на ринку;
- сервісне обслуговування;
- якість готової продукції;
- високий контроль якості;
- сучасні технології виробництва;
- налагоджена збутова мережа;
- продумана стратегія інвестиційного розвитку у сфері діяльності.

Сучасний стан економіки України та нестабільність інвестиційного розвитку підприємств вимагає забезпечення економічного зростання в умовах проходження процесів глобалізації. Інтернаціоналізація виробничих зв'язків у високотехнологічних видах діяльності на основі прямих іноземних інвестицій та швидкий розвиток фінансових ринків виступають результатом процесів економічної глобалізації. Національна економіка має широкі інвестиційні можливості, але через макроекономічну нестабільність та недостатність правових гарантій захисту інвестованих коштів необхідна реалізація ефективної стратегії інвестування. Проблема вибору інвестиційної стратегії є актуальною, оскільки значна кількість підприємств потребують залучення інвестицій при протіканні глобалізації, як явища всепоглинаючого та всеохоплюючого (Стельмах, 2017).

Інвестиційна діяльність підприємства здійснюється відповідно до його довгострокових цілей та має враховувати перспективи розвитку, оскільки відмова від поточного споживання для отримання доходів у майбутньому є економічною суттю інвестицій.

Діяльність підприємства в умовах конкуренції є ефективною при чітко визначеній науковій методології здійснення перспективного управління інвестиційною діяльністю, ефективним інструментом якого виступає інвестиційна стратегія. Згідно Закону України «Про інвестиційну діяльність», «інвестиціями є усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект...» (Верховна Рада України, 1991).

Активізація інноваційних процесів та використання потенціалу науки та техніки у модернізації економіки України визначено у Програмі реформ «Стратегія розвитку - 2020». Проте, система управління інвестиційно-інноваційними процесами не сформована цілком ефективно, майже не діють венчурні фонди і центри трансферу технологій, відсутня фінансова політика держави у цій сфері та регулювання з боку законодавства - формування стратегії інвестиційного розвитку підприємств є необхідним на підприємствах усіх видів економічної діяльності. Основні сфери інвестиційно-інноваційної діяльності функціонують ізольовано одна від одної, немає цілісно сформованого напрямку державного регулювання, керівники часто обирають хибний інвестиційний вектор для підприємств, тому оптимальним вирішенням проблем даного характеру та ціллю виведення підприємств з кризи є обґрунтування та реалізація ефективної стратегії інвестиційного розвитку (Бланк, 2005).

За сучасних умов економічного розвитку реальне інвестування, яке є основою інвестиційної діяльності, залишається єдиним видом вкладення капіталу для більшості національних машинобудівних підприємств. Функціонування підприємства в умовах глобалізації та жорсткої конкуренції пов'язане із формуванням та реалізацією ефективної стратегії інвестиційного розвитку, як поняття, що поетапно включає у свою сутність слабкі та сильні сторони підприємства, його економічні можливості. При цьому, забезпечення ефективних заходів реалізації інвестиційної стратегії стає основною метою інвестиційної діяльності підприємства.

Питанню формування ефективної інвестиційної стратегії підприємства присвячено велику кількість наукових праць. Базовими є праці вітчизняних та закордонних науковців, таких як: І. Бланк, Н. Хрущ, П. Клівець, О. Вовчак.

Н. Хрущ (2008, с. 44) визначає інвестиційну стратегію як еластичну, узагальнену модель перспективного розвитку суб'єкта господарювання, яка містить у собі визначені довгострокові стратегічні цілі, технології, ресурси і систему управління, що забезпечує її конкурентну дієздатність і адаптацію до реальної економічної ситуації.

О. Вовчак характеризує сутність інвестиційної стратегії підприємства як систему довгострокових цілей інвестиційної діяльності підприємства і вибору найефективніших шляхів їх досягнення з врахуванням кон'юнктури інвестиційного ринку. Домінантою у визначенні поняття «стратегії інвестиційного розвитку підприємства» на основі аналізу наукових праць, є поняття «системи» взаємопов'язаних етапів розробки із поставленими завданнями інвестування. Стратегія інвестиційного розвитку - це комплекс довгострокових цілей в області капіталовкладень та вкладень у фінансові активи, розвитку виробництва, формування оптимальної системної політики інвестиційного розвитку, спираючись на інвестиційно-інноваційний потенціал (2007, с. 320-327).

Реалізація стратегічних завдань розвитку підприємства потребує постійної уваги при формуванні основних функцій інвестиційного процесу:

- окреслення та коректування основних напрямів інвестиційної діяльності;
- характеристика системи цілей та завдань стратегії інвестиційного розвитку певного виду економічної діяльності;
- визначення потреби в інвестиційних ресурсах для реалізації розробленої стратегії на окремих етапах її здійснення, спираючись на інвестиційно-інноваційний потенціал;
- вибір найефективніших інвестиційних програм та проектів з найменшими інвестиційними ризиками.

Вчені економісти (Хрущ, 2008; Вовчак, 2007) розглядають інвестиційно-інноваційний потенціал, як сукупність природних і трудових ресурсів,

організаційних та інформаційних компонентів, матеріальних умов та можливостей, що функціонують в умовах впливу факторів зовнішнього середовища для вирішення завдань інноваційної діяльності. Ефективність реалізації стратегії інвестиційного розвитку забезпечується через:

- аналізування стану діючої загальної, функціональної та інвестиційної стратегії;
- дослідження факторів зовнішнього інвестиційного середовища і кон'юнктури інвестиційного ринку;
- характеризування інвестиційного потенціалу.

Розроблення інвестиційної стратегії підприємства є складним завданням. Підґрунтям у визначенні та формуванні інвестиційної стратегії є загальна стратегія економічного розвитку підприємства. Відносно неї стратегія інвестиційного розвитку має підпорядкований характер і повинна узгоджуватися з нею по цілях та етапах реалізації. Інвестиційна стратегія розглядається, як головний фактор забезпечення ефективного розвитку компанії у відповідності із обраною нею загальною економічною стратегією, а це з свого боку означає – узгодженість стратегічних завдань і цілей розвитку та економічного зростання підприємства.

У сучасних умовах стратегія інвестиційного розвитку підприємства повинна включати не лише іноземні інвестиції, а також власні кошти підприємства, які у свою чергу виступають основою її формування, адже питома вага іноземних інвестицій на сьогодні залишається малою.

Одним з етапів формування інвестиційної стратегії є розроблення проекту інвестиційної модернізації, оскільки проект є організаційною формою реалізації процесу інвестування. Ефективна інвестиційна стратегія включає:

- перспективність діяльності підприємства у сучасних економічних умовах даного виду економічної діяльності;
- здатність підприємства проявляти інвестиційно-інноваційний потенціал на стадіях свого функціонування і в майбутньому в умовах глобалізації;
- сформований ефективний інвестиційний план розвитку з елементами

економічного прогнозування;

- ризики інвестиційної діяльності;
- результативність інвестицій спрямованих у проект, що реалізується на підприємстві (Вовчак, 2007).

Процес розроблення та реалізації стратегії інвестиційного розвитку передбачає визначення цілей та завдань підприємства та забезпечення продуктивних взаємовідносин між підприємством та його бізнес-середовищем, що сприяють досягненню визначених цілей, відповідають внутрішнім можливостям і дозволяють залишатися стабільними до зовнішніх впливів.

Четвертим етапом запропонованої схеми формування стратегії інвестиційного розвитку ТДВ «Стрий-Авто» є розроблення довгострокового плану розвитку підприємства. План розвитку підприємства подано на рис. 3.5.

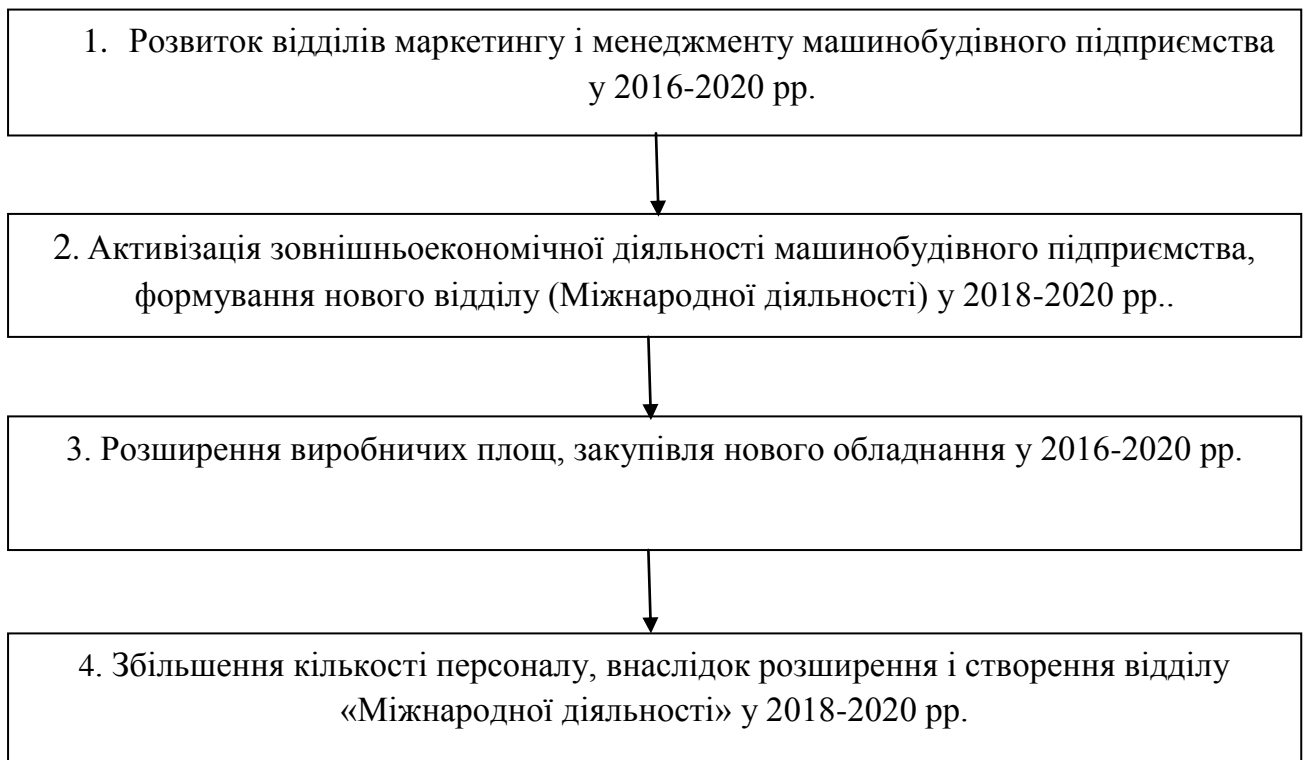

Рис. 3.5. План розвитку ТДВ «Стрий-Авто» протягом 2016 - 2020 рр.

Примітка: розроблено автором

План розвитку носить характер сукупності довгострокових цілей на певний період для підприємства, а стратегія інвестиційного розвитку практичні рекомендації та сукупність реалізації проектів інвестиційної модернізації.

Економічна ефективність ведення господарської діяльності характеризується гнучкістю менеджменту і маркетингу реагувати на змінами зовнішнього середовища. З цієї причини, з часом, підприємства потребують організаційних змін. У результаті є потреба контролювати весь процес виробництва продукту або послуги, що стає все більш складним, коли компанія зростає на ринку. Довгостроковий план розвитку стає невід'ємною частиною стратегії інвестиційного розвитку. Розроблення стратегії інвестиційного розвитку відіграє значну роль у забезпеченні ефективного економічного функціонування підприємства. Відповідно, розроблена інвестиційна стратегія, яка є передумовою стратегічних змін загальної організаційної структури управління й організаційної культури підприємства:

- забезпечує механізм реалізації довгострокових загальних та інвестиційних цілей майбутнього економічного та соціального розвитку підприємства в цілому й окремих його структурних одиниць;
- оцінює інвестиційні можливості підприємства, забезпечує реалізацію інвестиційного потенціалу;
- характеризує можливість швидкої реалізації проектів інвестиційної модернізації;
- враховує заздалегідь вагомість чинників зовнішнього інвестиційного середовища і дозволяє звести до мінімуму їхні негативні наслідки для діяльності підприємства (Стельмах, 2017).

За сучасних умов економічного розвитку існують різноманітні можливості для інвестування. Однак, національні машинобудівні підприємства мають обмежені фінансові можливості, які доцільно спрямувати на інвестування. Отже, необхідно впроваджувати такі заходи, які узгоджуються з інвестиційною стратегією підприємства в цілому, а також враховувати ключові моменти інвестиційної політики держави.

З огляду на вищесказане, варто зазначити, що досліджуване підприємство в сприятливих умовах – буде зростати. Це означає, що кількість клієнтів збільшиться, буде потрібно більше продукту чи послуги, з'явиться необхідність наймати та навчати працівників і необхідність збільшити обсяги верстатів, придбати нове обладнання, збільшаться витрати на фінансовий менеджмент, зросте потреба в управлінні документацією.

Економічно ефективна стратегія інвестиційного розвитку базується на аналізуванні та діагностиці умов інвестиційного клімату, чинників інвестиційної модернізації. Місце підприємства на етапі довгострокового плану розвитку, окреслює усі економічні перспективи сьогодні, якими є наявні бізнес процеси для реалізації стратегії розвитку. Відсутність довгострокового плану розвитку свідчить про те, що якщо у вас немає бізнес-плану, подумайте про те, яким є місце підприємства сьогодні на ринку і який шлях досягнення нових цілей. Відзначимо, що розроблений нами план ефективно реалізовується на підприємстві.

З огляду на вище написане, для розроблення стратегії інвестиційного розвитку потрібно багато часу. Це також вимагає, щоб інвестор володів достатньою інформацією щодо проектів інвестиційної модернізації основних засобів. Необхідним є проведення теоретичної підготовки для поінформованості інвестора. Проте, приклад багатьох інвесторів показує, що існують можливості розробити інвестиційну стратегію, яка дає перевагу над ринком, при цьому обмежуючи кількість транзакцій до мінімуму.

Сформована стратегія базується на досягненні результатів: створення системного інвестиційного підходу (поступове інвестування, що стосується сильних і слабких функціональних сторін організації); визначення і закріплення позиції інвестиційного потенціалу (фінансових, сировинних і трудових ресурсів, якості послуг, що надаються); підвищення рівня ринкової конкуренції, покращення якості послуг, збільшення обсягів виробництва (досягнення позитивного економічного та соціального ефекту від процесу інвестування); встановлення надійних відносин з клієнтами (систематичному зниженню витрат на придбання та обслуговування клієнтів); збереженню фінансової безпеки

підприємства. Отже, взаємоузгодженість між чинниками, що впливають на рішення інвестора, впливає на вибір інвестиційної стратегії. Однак, врахувати їх всі одночасно неможливо. Наведемо перелік найсуттєвіших чинників, які мають для інвестора стратегічне значення: достатність ресурсів інвестора, визначеність (гарантованість) результатів, ефективність - переважання доходів над витратами, максимізація дохідності і мінімізація ризику, визначеність із часовими параметрами інвестування, узгодженість із внутрішньою спроможністю інвестора, узгодженість із зовнішнім середовищем.

3.2. Розроблення проектів інвестиційної модернізації основних засобів підприємства

Одним з етапів формування інвестиційної стратегії є розроблення проекту інвестиційної модернізації, оскільки проект є організаційною формою реалізації процесу інвестування.

Розроблення проектів інвестиційної модернізації основних засобів включає:

- стратегічне планування інвестиційної діяльності;
- реалізацію окремих фаз інвестиційного проектування;
- практичну реалізацію щоденного оперативного керування.

Інвестиційний проект – комплекс взаємозв'язаних заходів, розроблених для досягнення певної мети впродовж певного часу при встановлених ресурсних обмеженнях (Клівець, 2007).

План розвитку підприємства, відповідно до міжнародної практики, подається як бізнес-план, який виглядає як структурований опис проекту розвитку підприємства. В економічній літературі інвестиційний проект розглядається, з одного боку, як діяльність, що передбачає здійснення комплексу заходів для досягнення визначеної мети, а з іншого - є системою організаційно-правових і розрахунково-фінансових документів, необхідних для здійснення певних заходів, що містять їх опис (Веретенников, Тарасенко, Гевлич, 2006).

Варто відмітити, інвестиційний проект на практиці це узгодженні з ресурсами у часі організаційні заходи, спрямовані на розвиток економіки підприємства подані комплексом відповідних документів. Інвестиційний проект - це умови реалізації відповідних заходів для досягнення поставлених цілей (розвиток техніко-технологічної бази виробництва чи діяльності, організація виготовлення нової продукції, здійснення нових методів і форм організації діяльності тощо) при встановлених ресурсних обмеженнях (Веретенников, Тарасенко, Гевлич, 2006).

В інвестиційному проекті детально розписуються технологічні, організаційні, фінансові, соціальні, науково-технічні та інші аспекти господарської діяльності підприємств. Інвестиційний проект дозволяє реально оцінити запропоновані ідеї, оцінити їх, визначивши економічну ефективність та реальність втілення у життя, передбачити спосіб керування процесом реалізації інвестиційного проекту.

Існує відповідний цикл щодо формування інвестиційного проекту, що включають:

- формулювання проекту (аналіз обраної бізнес-ідеї, альтернатив, формування стратегічних можливостей що спрямовані на вирішення найбільш важливих для підприємства завдань);
- розробку (підготовка) проекту (пошук і збір попередньої інформації для вирішення окремих завдань проекту);
- експертизу проекту (при фінансуванні проекту за рахунок стратегічного інвестора (кредитного або прямого), то інвестор сам проводить експертизу, наприклад за допомогою якоїсь авторитетної консалтингової фірми, надаючи перевагу витраті деякої суми на підготовку проектів, ніж втраті великої частини своїх грошей у процесі виконання проекту);
- здійснення проекту (реальний розвиток бізнесу-ідеї до того моменту, коли проект повністю вводиться в експлуатацію);
- оцінку результатів (проводиться як по завершенні проекту в цілому, так і в процесі його виконання) (Ковалев, 2000).

Розглянемо детальніше етапи інвестиційного проектування за програмою промислового розвитку ООН (UNIDO), зображені на рис. 3.6.

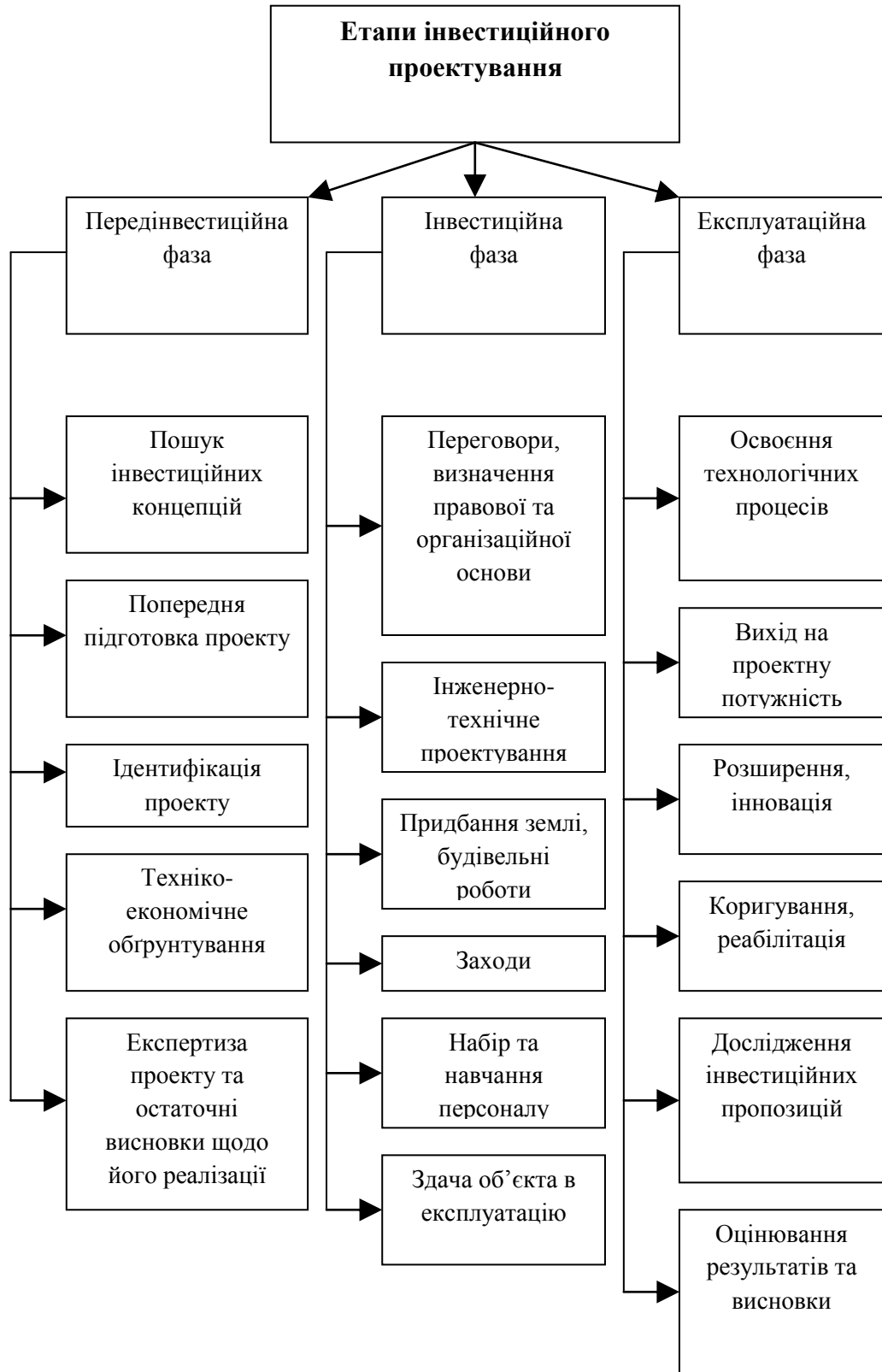

Рис. 3.6. Етапи інвестиційного проектування

Примітка: систематизовано автором на основі (Програми промислового розвитку ООН (UNIDO))

Згідно з програмою промислового розвитку ООН (UNIDO) інвестиційний проект слід розглядати як цикл, що складається з трьох окремих фаз (або етапів інвестиційного проектування):

- передінвестиційної;
- інвестиційної;
- експлуатаційної (Скворцов, 2003).

Передінвестиційна фаза, або стадія науково-проектної підготовки проекту характеризується визначенням інвестиційних можливостей, аналізом альтернативних варіантів і попереднім вибором проектів, відповідними висновками та заключним рішенням. Інвестиційна фаза, або стадія реалізації і впровадження об'єкта реального інвестування є сукупністю із кроків щодо встановлення правової, фінансової та організаційної основ для здійснення проекту, придбання і передачі технологій, детальному проектному опрацюванню і укладанню контрактів, набору і навчанню персоналу, здачі об'єкта інвестування в експлуатацію і запуску. Експлуатаційну фазу варто аналізувати в довготерміновій і короткотерміновій перспективі. Короткотермінова перспектива розкриває можливість виникнення проблем, пов'язаних із застосуванням обраної технології, функціонуванням обладнання або з кваліфікацією персоналу, а довготермінова - обрану стратегію, сукупні виробничі й маркетингові витрати, а також очікувані грошові надходження від реалізації продукції (Федоренко, 2004).

Універсальним є підхід Світового банку, згідно з яким всі стадії інвестиційного циклу об'єднуються у дві основні фази (рис. 3.7):

- 1) проектування (містить такі стадії: ідентифікацію, розробку, експертизу проекту);
- 2) впровадження (включає переговори, реалізацію та завершальну оцінку проекту).

По суті, головна мета фази проектування - вирішення проблеми ефективного використання всіх ресурсів. Наприкінці цього етапу здійснюється огляд наявних альтернатив за головними компонентами обґрунтування.

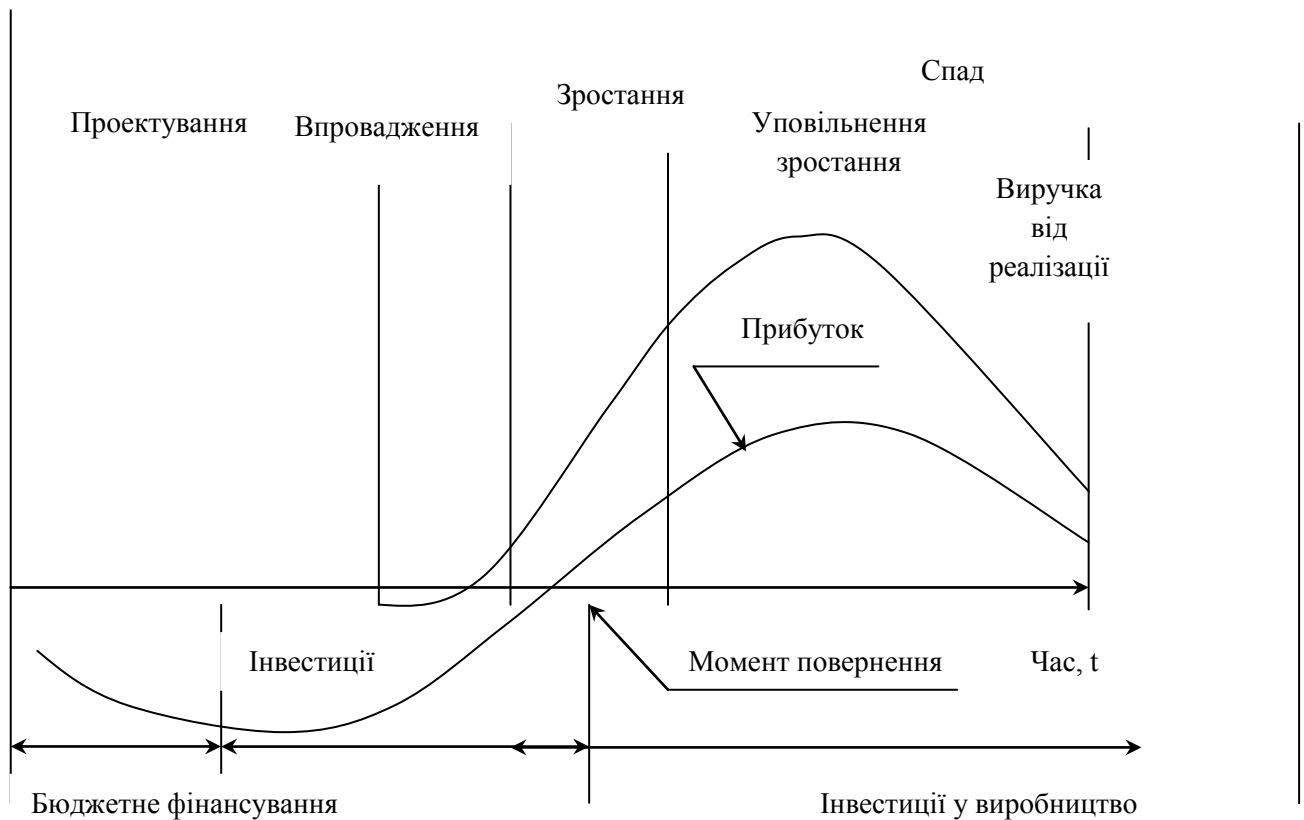

Рис. 3.7. Життєвий цикл інвестиційного проекту

Примітка: систематизовано автором на основі (Світового банку)

Кожен інвестиційний проект є потенційно вразливим до впливу різних перешкод і ризиків. Для того, щоб мінімізувати або усунути їх необхідно вживати заходів щодо контролю перешкод і управління ризиками, в тому числі контролю за їх наслідками (Щукін, 2004).

На етапі передінвестиційної підготовки (проектування) проекту організатор або замовник проекту обирають керуючого проектом. Аналіз альтернативних варіантів реалізації проекту може здійснюватися або власними силами замовника, або спеціалізованими експертними, консультативними організаціями. Остаточне рішення про інвестування проекту приймають або керуючий проектом, або інвестори. Перша фаза інвестиційного проектування закінчується укладанням програми фінансування проекту (Дацій, Дацій, Гаман, 2010).

Формування інвестиційного проекту охоплює цілий ряд основних заходів: планування та реалізацію планів, передачу їх клієнту для використання. Відповідний інвестиційний проект містить цілий ряд аналітичних, концептуальних, економічних (наприклад, щодо коштів для фінансування інвестицій) і адміністративних заходів (наприклад, для того, щоб отримати необхідні рішення, дозволів, проведення тендерних процедур) (Данилишин, 2007). Детально стадії, їх структуру і зміст цілей, види робіт за окремими фазами інвестиційного циклу можна подано у табл. 3.1. у структурі етапів (проектування та реалізації).

Таблиця 3.1

Етапи формування проектів
інвестиційної модернізації основних засобів
для ТДВ «Стрий-Авто»

Назва етапу	Характеристика
1	2
1. <i>Проектування</i>	На даному етапі здійснюються: - науково-дослідні, - експериментально-конструкторські роботи (дослідження і розробка технічних і технологічних параметрів і рішень); - оцінюється стан навколишнього середовища в місці запропонованого розташування виробництва (розглядається та оцінюється потенційний вплив на нього виробничого процесу, що проектується. Цей етап передбачає узагальнення інформації про необхідність інвестування у конкретний об'єкт, визначення інвестиційних можливостей (експрес-оцінювання всіх доступних даних і чинників проекту здійснюється з метою попереднього з'ясування умов реалізації та визначення рентабельності проекту, ґрунтуючись на укрупнених оцінках). Доступ до інформації про економіко-географічну характеристику проекту, здійснюється на основі оцінювання зайнятості у регіоні, рівня доходів у розрахунку на душу населення, засвоєних чи потенційних чинників виробництва, природних ресурсів та можливостей їх використання. Аналізується та оцінюється попит на конкретну продукцію на внутрішньому та зовнішньому ринках, наявність джерел сировини, характер технологічних процесів; потреба у кваліфікованих кадрах, терміни реалізації проекту. Визначаються можливості реалізації проектів з інвестиційної модернізації з метою стимулювання інвестора до трансформації ідеї в інвестиційну пропозицію.

Продовження табл. 3.1

	2
2. Реалізація	Етап складається із визначення таких критеріїв: - інвестиційні можливості (у разі підтвердження їх наявності рішення про інвестування може бути прийнято на основі інформації, отриманої на стадії попереднього обґрунтування, де визначаються можливості реалізації проектів з інвестиційної модернізації); - аспекти ризикованості проекту (розкривають суттєвий вплив на його ефективність і потребують глибокого вивчення шляхом математичних досліджень); - релевантність інформації. На даному етапі проект реалізується при оцінці наявних фінансових ресурсів та аналітичної інформації попереднього етапу.

Примітка: розроблено автором

Два основні етапи формування проектів інвестиційної модернізації основних засобів можна доповнити через допоміжні (додаткові) дослідження, що передбачають більш детальне опрацювання різних аспектів проекту:

- аналіз та оцінка наявних конкурентних стратегій на ринку функціонування машинобудівного підприємства;
- прогнозування попиту на продукцію, що виготовляється;
- з'ясування наявності доступу до необхідної для виробництва продукції сировини;
- вивчення транспортної інфраструктури й наближеності до основних ринків збуту продукції (особливо для проектів, за якими передбачаються значні транспортні витрати);
- аналіз техногенного впливу на навколишнє середовище;
- вибір необхідного устаткування з урахуванням альтернативних витрат на його придбання, ремонт, модернізацію (відповідний вид поліпшення).

Отже, протягом етапу проектування варто проаналізувати всю сукупність різноманітних можливостей реалізації майбутнього проекту й прийняти остаточне рішення щодо доцільності інвестицій чи здійснити додаткові дослідження.

В управлінні інвестиційним портфелем прийнято вибирати між двома підходами:

- «stage-gate» (стадія – вихід);
- «portfolio-review» (портфель-огляд).

Перший підхід демонструє «Go / Kill-decision» (аналіз кінцевого рішення) при переході проекту з фази на фазу. По-другому випадку, доля кожного проекту визначається при розгляді всього портфеля (проекти конкурують один з одним). Другий випадок найбільш типовий для компаній, у яких наявна група проектів (93, 2017).

В інвестиційному проекті детально розглядаються науково-технічні, технологічні, організаційні, соціальні, фінансові та інші аспекти господарської діяльності підприємств. Отже, проект на основі ефективної стратегії інвестиційного розвитку допомагає реально оцінити висунуті ідеї, задокументувати, оцінити їх, визначивши економічну ефективність та передбачити спосіб керування процесом реалізації інвестиційного проекту (Pritchard, 2002).

Згідно з положеннями щодо оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівних підприємств, дослідивши поточний стан ТДВ «Стрий - Авто», було виявлено задовільний інвестиційний потенціал, внаслідок чого прийнято рішення у 2016 р. про розроблення проектів інвестиційної модернізації:

- проект «А» інвестиційної модернізації «Модернізація шасі пасажирського автобусу А 102 «Карпати»» (створення конкурентоспроможної моделі автобуса і запуск його у масове виробництво);
- проект «Б» інвестиційної модернізації «Повна реконструкція та модернізація обладнання відділу «Обслуговування автобусів» (реконструкція відділу та модернізація обслуговуючого обладнання).

З 2021-2026 рр. фінансистами та інвестиційними менеджерами планується реалізація проектів:

- проект «В» інвестиційної модернізації «Диверсифікація виробництва (можливість виготовлення ортопедичних матраців)»;
- проект «Г» інвестиційної модернізації «Започаткування виробництва медичних ліжок».

Менеджмент підприємства здійснює пошук нових інноваційних рішень, в своїх розробках інженери керуються ідеями та тенденціями, використовуючи новітні технології. Тому актуальності набуває реалізація проєктів інвестиційної модернізації. Проєкт інвестиційної модернізації «А» сприятиме привабленню більшої кількості клієнтів, виведенню підприємства на новий конкурентний рівень, закріпленню позиції інвестиційно потенціалу, досягненню позитивного економічного та соціального ефекту від процесу інвестування.

Детальна характеристика проєкту інвестиційної модернізації «А» подана у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Характеристика проєкту інвестиційної модернізації:
«Модернізація шасі пасажирського автобуса А 102 «Карпати»»

Ознака	Характеристика	
Місія проєкту	Створення конкурентоспроможної моделі автобуса із оновленим шасі та запуск його у масове виробництво.	
Цілі проєкту	Створення конкурентоспроможної моделі автобуса із оновленим шасі.	Досягнення економічних цілей учасників інвестиційного проєкту, забезпечення високого рівня рентабельності і швидкої окупності запропонованих заходів.
Характеристика проєкту інвестиційної модернізації	Інвестиційний проєкт розглядає майбутню перспективу - приваблення більшої кількості клієнтів, виведення підприємства на новий конкурентний рівень, закріплення позицій інвестиційно-інноваційного потенціалу, досягнення позитивного економічного та соціального ефекту від процесу інвестування. Характеристика моделі автобуса: довжина: 8, 475м; ширина: 2, 40538 м висота:2,9000 м; кількість місць 33\38.	
Термін реалізації	Протягом 2016-2019 рр.	

Примітка: розроблено автором

Надалі проаналізуємо стан виконання проекту інвестиційної модернізації ТВД «Стрий - Авто», для цього нам необхідна система показників оцінки ефективності проектів інвестиційної модернізації основних засобів :

- метод розрахунку чистої поточної вартості (ЧПВ) проекту;
- індекс прибутковості;
- період (термін) окупності;
- внутрішня норма прибутку (ВНП) проекту;
- модифікований метод внутрішньої норми прибутку.

Метод чистої поточної вартості (ЧПВ) проекту орієнтований на досягнення головної мети інвестиційного менеджменту - збільшенні доходів акціонерів (власників).

ЧПВ дозволяє отримати найбільш узагальнену характеристику результату інвестування, тобто кінцевий ефект в абсолютному вираженні. ЧПВ - це прибуток від проекту, приведений до справжньої вартості (СВ).

ЧПВ виражає різницю між приведеними до справжньої вартості (шляхом дисконтування) сумою грошових потоків за період експлуатації проекту і сумою грошових коштів, що інвестуються в його реалізацію:

$$\text{ЧПВ} = \text{СВ} - \text{ІЧПВ} = \text{СВ} - \text{І} \quad (3.1)$$

де ЧПВ - чиста поточна вартість проекту; СВ - справжня вартість грошового потоку за період експлуатації проекту інвестиційної модернізації ; І - сума інвестицій (капіталовкладень), що направляються на реалізацію даного проекту.

Дані по інвестиційному проекту «Випуск пілотної моделі пасажирського автобусу А102 «Карпати»» ТВД «Стрий - Авто» систематизовано у табл. 3.3.

Менеджмент підприємства здійснює пошук нових інноваційних рішень, прагне бути весь час на крок попереду конкурентів. В своїх розробках інженери керуються ідеями та тенденціями, використовуючи новітні розробки. За успішні досягнення у виробництві продукції, підприємство неодноразово було відзначене грамотами, дипломами та сертифікатами, як виробника високоякісної конкурентоздатної продукції.

Таблиця 3.3

Дані по проекту інвестиційної модернізації: «Модернізація шасі пасажирського автобусу А 102 «Карпати», млн.грн

Показники	Проект інвестиційної модернізації
Об'єм засобів, що інвестуються	1,5
Період експлуатації проектів, років	4
Сума грошового потоку (дохід від проектів)	2,8
У тому числі рік:	
перший	0,9
другий	0,8
третій	0,8
четвертий	0,3
Дисконтна ставка %	12

Примітка: розроблено автором

Розрахунок справжньої вартості по інвестиційному проекту: «Випуск пілотної моделі пасажирського автобусу А102 «Карпати»» (млн.грн) подано у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Розрахунок справжньої вартості проекту інвестиційної модернізації: «Модернізація шасі пасажирського автобусу А 102 «Карпати»», млн.грн

Роки	Проект інвестиційної модернізації: «Модернізація шасі пасажирського автобусу А 102 «Карпати»»		
	Майбутня вартість грошових потоків	Дисконтний множник при ставці 12%	Справжня вартість (СВ)
2016	0,9	0,893	0,8037
2017	0,8	0,797	0,6376
2018	0,8	0,712	0,5696
2019	0,3	0,636	0,1908
Всього	2,8	-	2,2017

Примітка: розроблено автором

Коефіцієнт дисконтування (K_d) визначається по формулі (3.2):

$$K_d = \frac{1}{(1 + \Gamma)^t}, \quad (3.2)$$

де Γ – дисконтна ставка; t – число періодів років.

$$K_d = 1/(1+0,12)^1=0,893 \text{ для першого року;}$$

$$K_d = 1/(1+0,12)^2=0,797 \text{ для другого року;}$$

$$K_d = 1/(1+0,12)^3=0,712 \text{ для третього року;}$$

$$K_d = 1/(1+0,12)^4=0,636 \text{ для четвертого року.}$$

Отже, ЧПВ = 2,2017 - 1,5 = 0,7017 млн.грн.

Показник ЧПВ може бути використаний не лише для порівняльної оцінки ефективності інвестиційних проектів, але і як критерій доцільності їх реалізації:

- проект, за яким ЧПВ є негативною величиною або дорівнює нулю, не приймається до розгляду інвестором, оскільки вкладений капітал не принесе додаткового прибутку;

- проект з позитивним значенням ЧПВ дає можливість збільшити авансований капітал вкладника.

Індекс прибутковості (ІП) розраховується по формулі (3.3):

$$ІП = СВ/І, \quad (3.3)$$

де СВ – обсяг грошових потоків в справжній вартості; І – сума інвестицій, направлених на реалізацію проекту (при різночасності вкладень також приводиться до справжньої вартості).

Використаємо дані по інвестиційному проекту і визначимо індекс прибутковості:

$$ІП = (2,2017 / 1,5) = 1,4678.$$

Якщо значення індексу прибутковості менше одиниці або дорівнює їй, то проект не доцільно реалізовувати, оскільки вкладений капітал не принесе інвесторову додаткового прибутку, а банк – не гарантує повернення вкладених позикових засобів. У нашому випадку $ІП > 1$, отже цей проект варто розглянути для покращення стану підприємства.

Період окупності (Т) – найбільш поширений показник щодо оцінювання ефективності інвестиційних проектів та розраховується по формулі (3.4):

$$T = I / CBt, \quad (3.4)$$

де I – сума інвестицій направлених на реалізацію проекту (при різночасності вкладень приводить до справжньої вартості); СВ - справжня вартість грошового потоку в періоді t.

Для визначення періоду окупності встановлюється середньорічна сума грошового потоку в справжній вартості:

$$2,2017 / 4 = 0,5504 \text{ (млн. грн.)}$$

З урахуванням середньорічної вартості грошового потоку період окупності Т рівний:

$$T = 1,5 / 0,5504 = 2,7 \text{ року}$$

Це свідчить що даний проект окупиться за 2,7 року. Характеризуючи показник «період окупності», слід зазначити, що він може бути використаний не лише для оцінки ефективності капітальних вкладень.

На практиці чим довший період реалізації проекту до повної його окупності, тим вище рівень інвестиційної ризику. Недоліком даного методу є те, що він не враховує ті грошові потоки, які утворюються після періоду окупності капітальних вкладень. Так, по проектах з тривалим терміном окупності може бути отримана більш вагома сума ЧПВ, чим по проектах з коротким терміном експлуатації.

Метод внутрішньої норми прибутку (ВНП) характеризує рівень прибутковості конкретного проекту інвестиційної модернізації (маржинальної ефективності вкладеного капіталу), що виражається дисконтною ставкою, по якій майбутня вартість грошового потоку від капітальних вкладень приводиться до справжньої вартості авансованих засобів (Майорова, 2003). ВНП можна прийняти у розмірі дисконтної ставки, по якій чиста поточна вартість в процесі дисконтування буде приведена до нуля:

$$\text{ВНП} = (\text{ЧПВ}/I) \times 100, \quad (3.5)$$

де ЧПВ - чиста поточна вартість; I – обсяг засобів, що інвестуються в проект.

Використовуючи дані, приведені в табл. 3.3 та 3.4, визначимо ВНП (внутрішню норму прибутку) по проекту. Необхідно знайти розмір дисконтною, при якій справжня вартість грошового потоку 2,0828 млн. грн.

$$\text{ВНП} = (0,7017 / 1,5) \times 100 / 4 = 11,69\%.$$

Показники ефективності свідчать про доцільність впровадження даного проекту. Оскільки індекс прибутковості більше 1, а період окупності проекту 2 роки і 7 місяці, внутрішня норма прибутку становить 11,69%, чиста поточна вартість проекту - 0,7017 млн.грн.

Якщо значення індексу прибутковості менше одиниці або дорівнює їй, то проект не береться до розгляду, оскільки він не принесе інвесторові додаткового прибутку (Ткаченко, Воронкова, Ткаченко, 2009).

Характеристику проекту інвестиційної модернізації «Повна реконструкція та модернізація обладнання відділу «Обслуговування автобусів ТВД «Стрий - Авто»» представлено у табл. 3.5.

Як показали проведені на підприємстві дослідження, для розв'язання проблеми реалізації стратегії інвестиційного розвитку та розробки проектів інвестиційної модернізації основних засобів, потрібно акумулювати фінансові ресурси та дослідити стратегічні альтернативи, вибрати стратегічний напрям інвестиційної діяльності. В умовах глобалізації та жорсткої конкурентної боротьби керівники підприємств повинні приділяти особливу увагу рівневі інвестиційно-інноваційного потенціалу, адже він вказує на здатність організації до реалізації ефективної стратегії інвестиційного розвитку.

У колективі ТВД «Стрий - Авто» працюють висококваліфіковані інженерно-технічні працівники, досвідчені робітники. Якість продукції гарантована суворим виконанням вимог конструкторської та технологічної документації, проте відділ «Обслуговування автобусів» потребує модернізації діючого обладнання (станків,

Таблиця 3.5

Характеристика проекту інвестиційної модернізації : «Повна реконструкція та модернізація обладнання відділу «Обслуговування автобусів»

Ознака	Характеристика	
Місія проекту	Реконструкція відділу та модернізація обслуговуючого обладнання.	
Цілі проекту	Забезпечення високоякісних умов обслуговування автобусів виготовлених в Україні та за її межами.	Досягнення економічних цілей учасників проекту інвестиційної модернізації , забезпечення високого рівня рентабельності і швидкої окупності запропонованих заходів.
Характеристики проекту інвестиційної модернізації	Оскільки, налагоджено тісні зв'язки з передовими фірмами Європи, зокрема як у Німеччині – фірма «Kiel», фірма «STABILUS», яка нам імпортує газові пружини, за допомогою яких здійснюється підйом спинки сидіння; в Польщі – фірма „Runotex”, фірма „Prodex”, що поставляє нам ремені безпеки; в Угорщині – «Vibracoustic», яка імпортує пневморесори для підвіски сидіння водія. Вагомості набує ефективність функціонування даного відділу та збереження його якісних показників функціонування, безперебійної роботи обладнання та ремонтних установок.	
Термін реалізації	Протягом 2018-2020 рр.	

Примітка: розроблено автором

верстатів). Встановлення ТДВ «Стрий Авто» тісних взаємозв'язків з передовими підприємствами Європи, як у Німеччині – «Kiel», «STABILUS», що імпортують газові пружини; у Польщі – «Runotex», «Prodex»; в Угорщині – «Vibracoustic» сприяє актуальності реалізації проекту інвестиційної модернізації «Б» (безперебійної роботи обладнання та ремонтних установок). Відповідні моделі автобусів пройшли випробовування і мають сертифікати відповідності, котрі відповідають вимогам, встановленим ДСТУ 2543-94 і в правилах СЕК ООН № 80.01 та СЕК ООН №80.

Дані по інвестиційному проекту: «Повна реконструкція та модернізація обладнання відділу «Обслуговування автобусів» наведено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Дані по проекту інвестиційної модернізації: «Повна реконструкція та модернізація обладнання відділу «Обслуговування автобусів», млн.грн

Показники	Проект інвестиційної модернізації
Об'єм засобів, що інвестуються	0,9
Період експлуатації проектів, років	3
Сума грошового потоку (дохід від проектів)	1,8
У тому числі рік:	
перший	0,5
другий	0,6
третій	0,7
Дисконтна ставка %	10

Примітка: розроблено автором

У табл. 3.7 подано розрахунок справжньої вартості по інвестиційному проекту.

Таблиця 3.7

Розрахунок справжньої вартості по проекту інвестиційної модернізації: «Повна реконструкція та модернізація обладнання відділу «Обслуговування автобусів», млн.грн

Роки	Проект інвестиційної модернізації: «Повна реконструкція та модернізація обладнання відділу «Обслуговування автобусів»		
	Майбутня вартість грошових потоків	Дисконтний множник при ставці 12%	Справжня вартість (СВ)
2018	0,5	0,893	0,4465
2019	0,6	0,797	0,4782
2020	0,7	0,712	0,4984
Всього	1,8	-	1,4231

Примітка: розроблено автором

Визначаємо коефіцієнт дисконтування:

$$K_d = 1/(1+0,12)^1=0,893 \text{ для першого року;}$$

$$K_d = 1/(1+0,12)^2=0,797 \text{ для другого року;}$$

$$K_d = 1/(1+0,12)^3=0,712 \text{ для третього року.}$$

Звідси, ЧПВ = 1,4231 - 0,9 = 0,5231 млн.грн.

Використаємо дані по інвестиційному проекту і визначимо індекс прибутковості: індекс прибутковості ІП = (1,4231 / 0,9) = 1,58.

Середньорічна сума грошового потоку в справжній вартості:

$$1,4231/3=0,474 \text{ (млн. грн.).}$$

З урахуванням середньорічної вартості грошового потоку Т рівний:

$$T=0,9 / 0,474=1,89 \text{ року.}$$

Це свідчить що даний проект окупиться за 1,89 року.

Метод внутрішньої норми прибутку (ВНП) характеризує рівень прибутковості конкретного проекту інвестиційної модернізації (маржинальної ефективності вкладеного капіталу), що виражається дисконтною ставкою, по якій майбутня вартість грошового потоку від капітальних вкладень приводиться до справжньої вартості авансованих засобів (Майорова, 2003). ВНП приймається у розмірі дисконтної ставки, за якою чиста поточна вартість в процесі дисконтування буде приведена до нуля.

Використовуючи дані, приведені в табл. 3.7, визначимо ВНП по проекту. Необхідно знайти розмір дисконту, при якій справжня вартість грошового потоку 1,7244 млн. грн.

$$\text{ВНП} = (0,5231 / 0,9) \times 100 / 3 = 19,37 \text{ \%}.$$

Показники ефективності свідчать про доцільність впровадження даного проекту. Оскільки індекс прибутковості більше 1, а період окупності приблизно проекту 1,89 роки, внутрішня норма прибутку становить 19,37 %, чиста поточна вартість проекту - 0,5231 млн.грн.

Використовуючи метод розрахунку чистої поточної вартості, обчисливши індекс прибутковості, визначено, що період окупності проекту інвестиційної модернізації «Випуск пілотної моделі пасажирського автобусу А102 «Карпати»»

становить 2,7 роки, а внутрішня норма прибутку - 11,69% . Відповідно період окупності проекту інвестиційної модернізації «Повна реконструкція та модернізація обладнання відділу «Обслуговування автобусів»» становить 1,89 роки, а внутрішня норма прибутку - 19,37%.

Для покращення фінансового стану ТДВ «Стрий-Авто» необхідно залучити інвесторів та показати їм привабливість вкладання коштів у підприємство, внаслідок чого було розроблено групу інвестиційних проектів.

Шостим етапом оцінювання інвестування модернізації основних засобів машинобудівного підприємства є обрання доцільності реалізації проектів інвестиційної модернізації основних засобів модернізації машинобудівного підприємства, що було здійснено за допомогою методу «портфеля». Відповідно до цього методу варто реалізовувати проекти «А» та «Б».

Підставою для обрання проектів інвестиційної модернізації основних засобів модернізації виступає обґрунтований аналіз альтернативних цілей та завдань інвестиційного розвитку, що здійснюється за допомогою методики порівняльного аналізу альтернативних проектів інвестиційної модернізації основних засобів поданих у табл. 3.8 (метод «портфеля»).

Відповідно, найкращою є комбінація по проектах «А» та «Б», адже загальна сума приведених грошових доходів становить - 4,6 млн. грн. Обидва проекти відповідають поняттям інвестиційної модернізації, а також відкривають нові фінансові можливості для підприємства.

Відповідно до методу «портфеля», найкращою є комбінація проектів «А» та «Б», адже загальна сума приведених грошових доходів становить 4,6 млн. грн. Обидва проекти здатні забезпечити інвестиційну модернізацію, а також відкривають нові фінансові можливості для підприємства.

Проте, можливий інший варіант коли реалізуються проекти «А», «Б», та «В», тоді приведений дохід складає 5,3 млн. грн. Частина інвестиційних засобів, що залишилася, спрямовується на депозитний рахунок у банк. Застосування зазначених методів здійснено на низці підприємств. Так, спільно із інвестиційним

менеджментом ТДВ «Стрий-Авто» розроблено проекти інвестиційної модернізації основних засобів, що включають:

Таблиця 3.8

Метод «портфеля» для ТДВ «Стрий-Авто», млн. грн.

Групи проектів	Характеристика проектів інвестиційної модернізації	Приведені чисті грошові доходи, млн.грн.	Всього, млн.грн.	Інвестицій, млн.грн.	Всього, млн.грн.
«А», «Б»	Проект «А» - Модернізація шасі моделі автобуса і запуск його у масове виробництво. Проект «Б» - Реконструкція відділу та модернізація обслуговуючого обладнання.	«А» - 2,8; «Б» - 1,8;	4,6	«А»- 1,5; «Б» - 0,9;	2,4
«А», «В»	«А», Проект «В» - диверсифікація виробництва (можливість виготовлення ортопедичних матраців).	«А»- 2,8; «В» - 0,7	3,5	«А»- 1,5; «В» - 0,3	1,8
	«В», «Б»	«В» - 0,7 «Б» - 1,8;	2,5	«В» - 0,3 «Б» - 0,9	1,2
	«В», «А»	«В» - 0,7; «А» - 2,8;	3,5	«В» - 0,3; «А»- 1,5;	1,8
«В», «Г»	«В», Проект «Г» - започаткування виробництва медичних ліжок.	«В» - 0,7 «Г» - 0,9	1,6	«В» - 0,3 «Г» - 1	1,3

Примітка: розроблено автором

- стратегічне планування інвестиційної діяльності,
- реалізацію окремих фаз інвестиційного проектування,
- практичну реалізацію щоденного оперативного керування.

Відзначимо, що сучасний варіант модернізації машинобудування включає реалізацію пріоритетів розвитку проектів на основі державно-приватного

партнерства та створення інститутів розвитку, формування урядових програм, а це водночас є стимулюючим фактором для ефективності капітальних вкладень і високих темпів модернізації (Kietliński, Janowska, Woźniak, 2007).

На практиці чим довший період реалізації проекту інвестиційної модернізації до повної його окупності, тим вище рівень ризику. Недоліком даного методу є те, що він не враховує ті грошові потоки, які утворюються після періоду окупності капітальних вкладень. У проектах з тривалим терміном окупності може бути отримана більш вагома сума чистої поточної вартості, чим у проектах з коротким терміном експлуатації. Питання формування та реалізації стратегії інвестиційного розвитку в умовах глобалізації повинні займати важливу роль у загальному економічному розвитку підприємства, спираючись на дослідження проблем інвестиційних ризиків, інвестиційно-інноваційного потенціалу, форм вкладення капіталу.

3.3. Оцінювання економічної ефективності проектів інвестиційної модернізації основних засобів підприємства

Результативність впровадження стратегії інвестиційного розвитку полягає у оцінці проектів, що реалізуються відповідно до етапів оцінки інвестиційної модернізації.

На рис. 3.8 зображено сукупність принципів яких варто дотримуватись при обранні конкретного методу управління ризиками.

Наголосимо, що задля убезпечення від відповідних ризиків при розробленні контрактів з учасниками проекту інвестиційної модернізації керівництвом ТДВ «Стрий-Авто» запропоновано відповідний пакет документів:

- декларація відповідності;
- інструкції з монтажу, експлуатації та технічного обслуговування;
- декларація відповідності використаних компонентів та інструкції щодо їх використання;

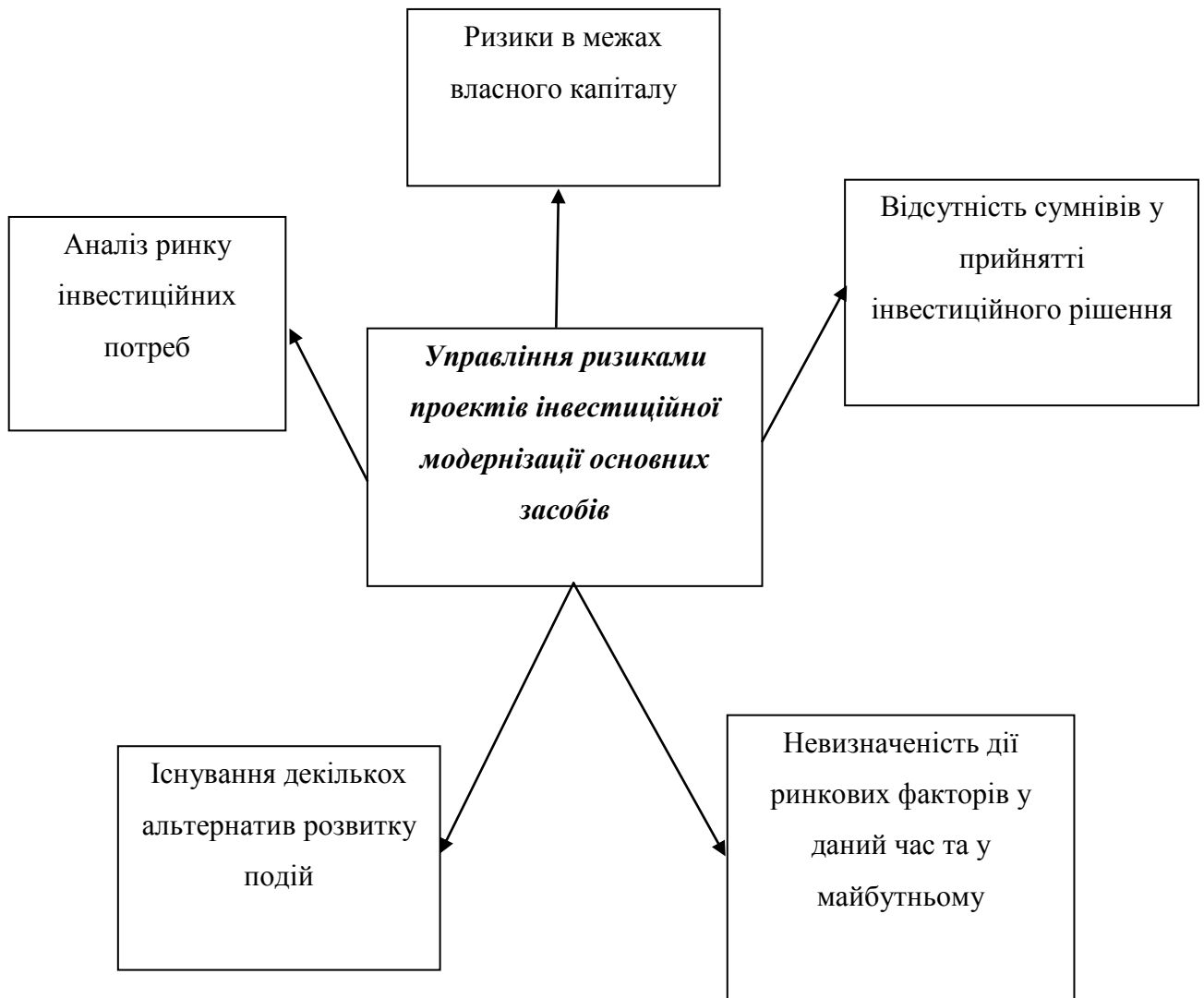

Рис. 3.8. Сукупність принципів при управлінні ризиками проектів інвестиційної модернізації основних засобів

Примітка: розроблено автором

- аналіз і оцінка інвестиційних ризиків;
- документація креслення та розроблення інвестиційної модернізації щодо проекту;
- результати дослідження за песимістичною, стриманою та оптимістичною оцінкою.

Згідно з директивами, всі зазначені вище документи повинні бути надані керівництвом підприємства, адже завершення повної документації на даному етапі значно спрощує проведення оцінки відповідності для всього проекту.

Питання про те, де застосовувати відповідну документацію, полягає саме в правильній економічній оцінці ризику.

Зазначимо, що додатково до відповідних директив сьогодні різні країни світу розробляють системи управління проектами інвестиційної модернізації, щоб переконатись, що інтерес суспільства стає цінним та перевіряти їх чисту вартість та стійкість протягом тривалого періоду. Велика кількість підприємств, навіть якщо вони не мають самостійної системи управління проектами, володіють певною формою їх управління. Не існує жодної відомого стандарту чи загальноприйнятої системи управління проектами, але вченими встановлено систематичний контрольний перелік для складання, аналізу системи управління проектами та визначено елементи, важливі для характеристики системи управління. Складовими системи є:

- процес розроблення проектів інвестиційної модернізації;
- формування структури управління;
- вбудовані принципи управління та детальні елементи управління (директиви) (Klakegg, Williams, Magnussen, Glasspool, 2008).

Розглянемо детальніше вплив принципів та відповідних ризиків на результати впровадження проектів інвестиційної модернізації основних за допомогою оцінки сформованої групою експертів (керівників відділів, менеджерів та маркетологів) ТДВ «Стрий-Авто» поданий у табл. 3.9, відповідно із шкалою від 1 до 5.

Згідно з табл. 3.9, найбільший негативний вплив на реалізацію проектів інвестиційної модернізації основних засобів має невизначеність дії ринкових факторів у даний час та у майбутньому, а зокрема політичний правовий та загальноекономічний ризику.

Вважається, що не варто ризикувати у більшій мірі власного капіталу, адже необхідно заздалегідь визначити:

- ймовірні наслідки ризику;
- позитивні інвестиційні рішення, які необхідно приймати тільки за відсутності негативних перспектив реалізації проекту;

Таблиця 3.9

Вплив принципів та ризиків щодо результатів впровадження проектів
інвестиційної модернізації основних засобів ТДВ «Стрий-Авто»

Принципи та їх складові	Вплив	Всього, середнє
1.) Ризики в межах власного капіталу		+5
Коефіцієнт фінансового лівериджу	+5	
Прибутковість власного капіталу	+5	
2) Аналіз ринку інвестиційних потреб		+5
Потреба виготовлення якісної марки автобуса на ринку України	+5	
3) Відсутність сумнівів у прийнятті інвестиційного рішення		-2,1
Фінансовий ризик	-4	-4
Екологічний ризик	-1	-1
Маркетинговий ризик	-2	-2
Технічний ризик	-3	-3
Ризик учасників проекту	-0,5	-0,5
4) Існування декількох альтернатив розвитку подій	+5	+5
5) Невизначеність дії ринкових факторів у даний час та у майбутньому		-5
Політичний, правовий та загальноекономічний ризики	-5	-5

Примітка: розроблено автором

- можливості отримання більше одного інвестиційного рішення, з яких необхідно обрати найкращий варіант (Jajuga, 1994).

Проекти інвестиційної модернізації в основному орієнтовані на кінцевий результат, якість і економічну ефективність процесу. Такий результат досягається завдяки методам розроблення певних процедур на кожному етапі технологічного проектування, будівництва і введення в експлуатацію та оцінювання ризику від запропонованих заходів.

Проте, варто погодитись із думкою, що до високий інвестиційний потенціал внутрішнього ринку є підґрунтям для здійснення капітальних вкладень та реалізації відповідних проектів (Царев, 2004).

Узагальнюючи результати дослідження щодо впливу принципів та ризиків реалізації проектів інвестиційної модернізації основних засобів, варто наголосити

на існуванні високого інвестиційного потенціалу і практичній відсутності сумнів щодо прийняття інвестиційного рішення.

Відсутність сумнів у прийнятті інвестиційного рішення базується на:

– передбаченні і прогнозуванні можливостей настання несприятливих умов господарювання і розробці заходів, спрямованих на зменшення ймовірностей появи таких подій;

– розробці заходів, спрямованих на зниження несприятливих наслідків, у разі якщо вони вже відбулися (Скуридина, 2014).

Ризик є можливістю виникнення ефектів, які не відповідають очікуванням. Отриманий результат чи подія може бути кращою, ніж очіувалося, або гірше, ніж очіувалося, і тому за певних обставин це створює більш сприятливі можливості і в інших ризиках втрати (Ахмедова, 2017).

Наступним етапом оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівного підприємства є обчислення результативності інвестиційної стратегії, що здійснюється за допомогою розрахунків певних показників випадкової величини ризику.

Основними характеристиками випадкової величини для розрахунку ризику проектів інвестиційної модернізації основних засобів підприємств є такі показники:

1) математичне очікування випадкової досліджуваної величини визначається як зважена сума всіх можливих реалізацій випадкової величини «х»;

2) дисперсією випадкової величини «х» називають математичне очікування квадрату відхилення випадкової величини від її математичного очікування;

3) стандартне середньоквадратичне відхилення - міра розкиду випадкової величини навколо середнього значення, визначається як корінь квадратний з дисперсії випадкової величини;

4) коефіцієнт варіації (V) - це відносна величина і розраховується як відношення середньоквадратичного відхилення до середнього фінансового результату (математичного очікування);

5) коефіцієнт семіваріації (відносне відхилення від середнього в заданому напрямі.

Визначимо ризиковість реалізації двох проектів інвестиційної модернізації основних засобів для ТДВ «Стрий Авто»:

- I проект - «Модернізація шасі пасажирського автобусу А 102 «Карпати»»;
- II проект – «Повна реконструкція та модернізація обладнання відділу «Обслуговування автобусів».

У табл. 3.10 подано інформацію щодо оцінки експертів ризику проектів інвестиційної модернізації основних засобів.

Таблиця 3.10

Оцінювання ризику проектів інвестиційної модернізації основних засобів
ТДВ «Стрий - Авто» 2016 – 2020 рр.

Оцінка експертів	I проект		II проект	
	Прогнозований прибуток, млн.грн.	Значення ймовірностей	Прогнозований прибуток, млн.грн.	Значення ймовірностей
Песимістична	1,9	0,20	0,8	0,25
Стримана	2,8	0,60	1,8	0,50
Оптимістична	3,1	0,20	2,2	0,25

Примітка: розроблено автором

Провівши аналіз оцінювання ризиків інвестиційної діяльності можемо зробити висновок, що 2-й інвестиційний проект є ризикованіший, ніж 1-й, хоча і приносить меншу очікувану вартість.

Можна вважати II проект – «Повна реконструкція та модернізація обладнання відділу «Обслуговування автобусів» є інвестиційним проектом розширення. Проект розширення вимагає від компанії інвестицій в нове обладнання, щоб збільшити продажі.

Перевагами проекту розширення є одержання певних переваг у функціонуванні підприємства. Незважаючи на те, що фінансування проектів безпосередньо вигідне для розвитку підприємства, за результатами реалізації даного проекту отримано переваги:

- розвиток інфраструктури;
- розширення послуг;
- збільшення кількості робочих місць;
- активізація інвестиційного менеджменту та маркетингу;
- можливість диверсифікації та одержання додаткового прибутку.

У табл. 3.11 подано розрахунок проміжних показників ризику проектів інвестиційної модернізації основних засобів ТДВ «Стрий-Авто».

Таблиця 3.11

Розрахунок проміжних показників ризику проектів
інвестиційної модернізації основних засобів ТДВ «Стрий-Авто»

Проекти	Розрахунок проміжних показників ризику
1	2
	<i>Математичне очікування</i> $X^{очік} = M(X) = \sum_{i=1}^n (X_i * p_i)$
I проект	(1,9*0,20)+(2,8*0,60)+(3,1*0,20)=2,68
II проект	(0,8*0,25)+(1,8*0,50)+(2,2*0,25)=1,65
	<i>Середньоквадратичне відхилення</i> $\sigma = \sqrt{\sum_{i=1}^n (X_i - M(X))^2 * p_i}$
I проект	$\sqrt{(1.9 - 2.68)^2 * 0,20 + (2.8 - 2.68)^2 * 0,60 + (3.1 - 2.68)^2 * 0,20} = 0.41$
II проект	$\sqrt{(0.8 - 1.65)^2 * 0,25 + (1.8 - 1.65)^2 * 0,50 + (2.2 - 1.65)^2 * 0,25} = 0.52$
	<i>Семиваріація</i> $SV = \frac{1}{\sum_{i=1}^n a_i * P_i} \sum_{i=1}^n (a_i * (X_i - X^{очік})^2 * p_i)$
I проект	$\sqrt{0 + (2.8 - 2.68)^2 * 0,60 + (3.1 - 2.68)^2 * 0,20} / (0,60 + 0,20) = 0.16$

1	2	
II проект	$\sqrt{0 + (1.8 - 1.65)^2 * 0,50 + (2.2 - 1.65)^2 * 0,25} / (0,50 + 0,25) = 0.39$	
	<i>Квадратичне відхилення SSV = \sqrt{SV}</i>	<i>Коефіцієнт варіації</i> $V = \frac{\sigma}{X^{очік}}$
I проект	$\sqrt{0.16} = 0.4$	$0.41 / 2.68 = 0,15$
II проект	$\sqrt{0.39} = 0.63$	$0.52 / 1.65 = 0,32$

Примітка: розроблено автором

Результати розрахунків ризику проектів інвестиційної модернізації подано у табл. 3.12.

Таблиця 3.12

Зведена таблиця розрахунків ризику проектів
інвестиційної модернізації основних засобів ТДВ «Стрий-Авто»

Проект	$X^{очік}$	σ	SV	SSV	V
I проект	2,68	0,41	0,16	0,4	0,15
II проект	1,65	0,52	0,39	0,63	0,32

Примітка: розроблено автором

Як бачимо з вище наведених розрахунків 1-й інвестиційний проект «Модернізація шасі пасажирського автобусу А 102 «Карпати»» має більшу очікувану вартість, ніж 2-й проект «Повна реконструкція та модернізація обладнання відділу «Обслуговування автобусів». Хоча для 2-го проекту інвестиційної модернізації спостерігається більше середньоквадратичне відхилення, що означає вищий абсолютний ризик, та вищий відносний ризик (тобто ризик з розрахунку на 1 грн. очікуваної вартості).

Узагальнюючи вище написане, варто наголосити на орієнтацію менеджменту і маркетингу ТДВ «Стрий - Авто» на проекти розширення.

Відзначимо, що актуальними напрямками інвестиційної діяльності сьогодні у світі є:

- інфраструктурні проекти розширення (в енергетиці, транспорті, телекомунікаціях, туристичних сферах);
- промислові проекти (виробництво та придбання, транспортування сировини, їх переробку та реалізацію готової продукції в рамках проекту інвестиційної модернізації);
- сільськогосподарські проекти (виробництво та придбання, транспортування сировини, їх переробку та реалізацію готової продукції в рамках проекту інвестиційної модернізації);
- проекти у секторі послуг (на комерційній основі): у сфері туризму, навколишнього середовища, медичної допомоги, освіти, спорту, готельної сфери.

Відповідно, ризик завжди відноситься до невизначеності щодо майбутніх подій. При прогнозуванні інвестицій та оцінці їх прибутковості ця невизначеність є співвідношенням фактичного доходу проекту до очікуваної віддачі інвестора. Якщо проекти інвестиційної модернізації включають розширення можливостей, зазвичай виникають певні переваги у інвестора.

Інвестиційні проекти є рушійною та важливою частиною бізнесу компанії чи підприємства. Вони підштовхують керівників до рішення складних завдань, розширюючи межі науково-економічних знань і можливостей.

Дослідивши поточний стан ТДВ «Стрий Авто», було виявлено задовільний інвестиційний потенціал, внаслідок чого було прийняте рішення про розроблення 2-х проектів інвестиційної модернізації основних засобів, які в майбутньому позитивно вплинуть на фінансовий стан підприємства.

Проект інвестиційної модернізації «Модернізація шасі пасажирського автобусу А 102 «Карпати»»(створення конкурентоспроможної моделі автобуса і запуск його у масове виробництво), по даному проекту маємо наступні результати:

- період експлуатації – 4 роки;
- індекс прибутковості -1,46;

- термін окупності-2,7 р.;
- внутрішня норма прибутку-11,69%.

Проект інвестиційної модернізації «Повна реконструкція та модернізація обладнання відділу «Обслуговування автобусів» (реконструкція відділу та модернізація обслуговуючого обладнання), по даному проекту маємо наступні результати:

- період експлуатації- 3 роки;
- індекс прибутковості - 1,58;
- термін окупності - 1,89 р.;
- внутрішня норма прибутку – 19,37 %.

Для того, щоб простежити як зміняться різні показники підприємства після введення в дію цих проектів, наведемо таблицю 5. Основою розрахунку є вивчення витрат, що впливають на зміну собівартості продукції чи послуг. Економічно ефективним вважається підприємство, коли витрати покриваються за рахунок доходів від інвестиційних проектів модернізації основних засобів, що пропонуються.

За результатами здійснення заходів, окрім збільшення обсягів наданих послуг, отримаємо економію сировини й матеріалів, підвищення продуктивності витрат та ін. Оцінка ефективності заходів повинна включати розрахунки наступних показників: обсяг наданих послуг і реалізації продукції, собівартість реалізованої продукції та послуг, дохід (виручка) від реалізації продукції та послуг, прибуток, чисельність працівників, витрати на оплату праці.

У табл. 3.13 подано інформацію про вплив інвестиційних проектів модернізації основних засобів на економічні показники функціонування ТДВ «Стрий Авто» у 2016-2017 рр.

Таблиця 3.13

Вплив інвестиційних проектів модернізації основних засобів
на економічні показники функціонування ТДВ «Стрий Авто»
у 2016-2017 рр.

Найменування показників	Значення показника, млн. грн.		Відхилення «+», «-»
	До впровадження	Після впровадження	
Обсяг реалізованої продукції та послуг	1,7102	1,9511	+0,2409
Собівартість реалізованої продукції та послуг	0,9	0,8	-0,1
Дохід(виручка) від реалізації продукції та послуг	3,9788	4,2256	+0,2468
Прибуток	2,563	3,2456	+0,6826
Чисельність працівників, осіб	217	283	+43
Витрати на оплату праці	2,268	3,410	+1,142

Примітка: розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства

Зміни в економічних показниках ТДВ «Стрий Авто» - обсяг реалізованої продукції та послуг зріс на 0,2409 млн. грн., зокрема на збільшення обсягів реалізації вплинуло постійне розширення кількості додаткових послуг, а також поліпшення якості обслуговування. Собівартість реалізованої продукції та послуг знизилась на 0,1 млн. грн. Дохід (виручка) від реалізації продукції та послуг зріс на 0,2468 млн. грн. Прибуток збільшився на 0,6826 тис. грн. Зростання чисельності працівників, внаслідок старту реалізації проекту інвестиційної модернізації «Повна реконструкція та модернізація обладнання відділу «Обслуговування автобусів», оскільки для цього необхідні відповідний персонал та технічні працівники. Відповідно зі збільшенням персоналу зросли витрати на оплату праці на 1,142 млн. грн.

Доцільно орієнтувати служби менеджменту і маркетингу ТДВ «Стрий - Авто» на проекти розширення. Розв'язання проблеми реалізації стратегії інвестиційного розвитку та розроблення проектів інвестиційної модернізації основних засобів, полягає у дослідженні стратегічних альтернатив, обранні стратегічного напрямку інвестиційної діяльності. В умовах глобалізації та жорсткої конкурентної боротьби керівники підприємств повинні приділяти особливу увагу інвестиційній модернізації, адже вона свідчить про здатність підприємства до реалізації ефективної стратегії інвестиційного розвитку.

Досвід із реалізації проектів інвестиційної модернізації основних засобів ТДВ «Стрий-Авто» полягає в тому, що з 2003 року підприємство здійснює випуск автобусів молодого класу марки А-75 чотирьох модифікацій. Новинки встановлюються на базі шасі ЗіЛ-5301 «Бичок». На моделях встановлений дизельний двигун «Д-245.12С» виробництва Мінського моторного заводу потужністю 80 кВт (110 л.с) при 2400 об/хв. Під замовлення на автобус може встановлюватись потужніший двигун «Caterpillar-3054» з турбонадувом. Трансмісія – механічна з сухим однодисковим щепленням і ручною коробкою передач.

Зараз «Стрий-Авто» здійснює виробництво двох марок автобусів «Школярік» і «Дельфін». Автобуси «Школярік» призначені для перевезення учнів і були замовлені заводу Львівською облдержадміністрацією. Вартість кожного такого автобуса – 138 тисяч гривень. Автобуси цієї марки вже здійснюють перевезення в Жовківському, Сокальському, Радехівському, Буському, Городоцькому і Жидачівському районах. Автобус малого класу БАЗ-2215 «Дельфін» призначений для комфортного і безпечного перевезення пасажирів по міських маршрутах. Машина Стрийського автозаводу, змонтована на шасі відомого російського пасажирського мікроавтобуса «Газель», розрахована на перевезення 20 пасажирів. Для забезпечення комфорту й безпеки пасажирів машина розроблена з урахуванням усіх європейських стандартів – просторий салон, зручні сидіння, широкі автоматичні двері, великі вікна, наявність аварійного виходу тощо. Автобус комплектуватимуть чотирма видами двигунів –

двома карбюраторними та двома дизельними. Вартість машини також дозволяє конкурувати з імпортними зразками – залежно від комплектації один «Дельфін» коштує від 76 до 85 тис. грн.

Водночас зазначимо, що оцінюючи інвестиційний ризик, не достатньо зосередитись лише на єдиному виді ризику проектів інвестиційної модернізації. Аналізування сукупності принципів та ризиків щодо результатів впровадження проектів інвестиційної модернізації основних засобів є відносно простим методом для оцінки ризику проекту, який визначає, як один принцип змінюється в результаті зміни однієї з компонентів аналізу (однієї з припущень), наприклад, наявність існування декількох альтернатив розвитку подій базується на різних видах ризику. Стратегія інвестиційного розвитку є головною базою у формуванні ефективної оцінки проектів інвестиційної модернізації.

Висновки за розділом 3

1. Обґрунтовано реалізацію ефективної стратегії інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства. У ході дослідження визначено, що ефективність реалізації стратегії інвестиційного розвитку забезпечується через: аналіз стану діючої загальної, функціональної та інвестиційної стратегії; дослідження факторів зовнішнього інвестиційного середовища і кон'юнктури інвестиційного ринку, характеристика інвестиційного потенціалу. Розроблення інвестиційної стратегії підприємства є складним завданням.

2. Зроблено висновки про те, що варто дотримуватись певної сукупності принципів щодо управління ризиками проектів інвестиційної модернізації основних засобів. З яких основні: невизначеність дії ринкових факторів у даний час та у майбутньому, а зокрема політичний правовий та загальноекономічний ризику.

3. За результатами виконання роботи розроблено проекти інвестиційної модернізації основних засобів, що включають: стратегічне планування інвестиційної діяльності, реалізацію окремих фаз інвестиційного проектування,

практичну реалізацію щоденного оперативного керування. Зроблено висновок про те, що підставою для обрання проектів інвестиційної модернізації основних засобів модернізації виступає обґрунтований аналіз альтернативних цілей та завдань інвестиційного розвитку, що здійснюється за допомогою методики порівняльного аналізу альтернативних проектів інвестиційної модернізації основних засобів – «методу портфеля».

4. Прикладне застосування етапів формування проектів інвестиційної модернізації основних засобів для ТДВ «Стрий-Авто», як наслідок, за результатами виконаних досліджень розраховано справжню вартість по інвестиційному проекту. Рівень прибутковості конкретного проекту інвестиційної модернізації характеризує метод внутрішньої норми прибутку (ВНП). Маржинальна ефективність вкладеного капіталу виражається дисконтною ставкою, за якою майбутня вартість грошового потоку від капітальних вкладень приводиться до справжньої вартості авансованих засобів.

5. Зроблено висновок про те, що в реаліях сьогодення слід комплексно і системно підходити до оцінювання економічної ефективності проектів інвестиційної модернізації основних засобів підприємства. Варто здійснювати експертну оцінку вплив принципів та ризиків щодо результатів впровадження проектів інвестиційної модернізації основних засобів. Стратегія інвестиційного розвитку є головною базою у формуванні ефективної оцінки проектів інвестиційної модернізації.

Результати дослідження за розділом 3 відображені у наступних публікаціях: (Стельмах, Симак, 2011b; Стельмах, Симак, 2011b; Стельмах, 2014; Стельмах, Пирог, Кузьмін, 2015a; Стельмах, 2015b; Стельмах, Кузьмін, Дрималовська, 2015g; Стельмах, 2016c; Стельмах, Пирог, 2016f; Стельмах, Шевців, 2016g; Стельмах, Пирог, 2016k; Стельмах, 2017a; Стельмах, 2017b).

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо модернізації основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку. За результатами дисертаційної роботи зроблено такі висновки теоретико-методичного змісту та прикладного спрямування:

1. Розвинуто змістовне наповнення поняття «інвестиційна модернізація». У ході дослідження зроблено висновки про те, інвестиційна модернізація – це оновлення активної частини основних засобів із подальшим підвищенням ефективності їх використання, збільшення виробничої потужності та продовження терміну корисної експлуатації відповідно сучасних технологічних умов реалізації інвестиційних проектів. Таке трактування, ґрунтуючись на теоретичному обґрунтуванні сутності модернізації, дає змогу керівникам підприємств здійснювати модернізацію в умовах інвестиційного розвитку.

2. Розвинуто класифікацію основних засобів, що дає змогу менеджерам різних рівнів управління сформулювати комплексне уявлення про склад конструктивних та допоміжних основних засобів для забезпечення досягнення встановлених інвестиційних цілей, що сприяє формуванню фінансових планів на підприємствах. Конструктивні основні засоби характеризуються найбільшою вагомістю у процесі господарської діяльності і є об'єктом капітальних вкладень (будівлі, обладнання, верстати, транспортні засоби). Допоміжними основними засобами є ті, що несуть найменше навантаження у процесі виробництва (наприклад ремонтно-механічне обладнання та інструменти для обслуговування діяльності основних верстатів). Фінансові аналітики використовують доповнену класифікацію при розробленні фінансових планів машинобудівних підприємств.

3. Удосконалено складові та чинники впливу на інвестиційний розвиток машинобудівного підприємства. Зроблено висновок про те, інвестиційний розвиток – це поступовий розвиток підприємства із реалізації етапів стратегії, включаючи потенціал та досягнення соціально-економічного ефекту від проектів,

що реалізуються в умовах сприятливого інвестиційного клімату під впливом сукупності чинників (економічних, політичних, правових, виробничих, екологічних, інформаційних, організаційних, соціальних тощо). Інвестиційний розвиток базується на складових: стратегії розвитку та інвестиційному потенціалі. Інвестиційним менеджментом активно використовуються удосконалені складові та чинники впливу на інвестиційний розвиток при формуванні загальної стратегії машинобудівних підприємств.

Встановлено, що до умов зовнішнього середовища відносяться: політична ситуація; рівень економічного розвитку; корупція; створення пільгових умов для інвесторів; вдосконалення законодавства; виробничі потужності; зовнішньоекономічна діяльність; розвиток інфраструктури. Умовами внутрішнього середовища є: інвестиційний потенціал підприємства; інвестиційна привабливість; інвестиційна активність; інвестиційний розвиток; втручання владних структур у бізнес; технологічна база; показники фінансового стану підприємства; кваліфікація персоналу, трудомісткість і продуктивність праці; фондомісткість і фондоддача, матеріаломісткість.

4. Удосконалено чинники інвестиційної модернізації основних засобів, які відрізняються урахуванням індивідуальних сильних та слабких сторін діяльності машинобудівних підприємств та розподіленням у відповідні групи впливу (економіко-правові, управлінсько-інформаційні, ринкові, стратегічні, технологічні, ресурсні, людського потенціалу). Такі групи впливу використовуються фінансистами та менеджерами при оцінюванні інвестиційної модернізації машинобудівного підприємства. Встановлено, що основними чинниками інвестиційної модернізації є технологічні, управлінсько-інформаційні, ресурсні, які слід розглядати з урахуванням релевантності інформації, морального та фізичного зносу основних засобів та інвестиційного потенціалу машинобудівних підприємств.

Розглянуті чинники інвестиційної модернізації машинобудівних підприємств дозволяють розробити оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника економічної ефективності модернізації, спрямувати його на

нейтралізацію існуючих проблем підприємства, створити і підтримувати належний рівень конкурентних переваг об'єкта дослідження, а також визначити стратегічні, поточні та оперативні заходи управління стратегією інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства.

5. Розроблено інтегральний показник економічної ефективності модернізації основних засобів, який ґрунтується на обчисленні сукупності приростів внутрішньовиробничих чинників (енерговіддачі, матеріаловіддачі, продуктивності праці тощо). Обчислення сукупності приростів внутрішньовиробничих чинників сприяє аналізуванню динаміки економічної ефективності модернізації та проектуванню керівниками оптимальних управлінських рішень.

Уточнено систему показників економічної ефективності використання основних засобів машинобудівних підприємств, яка на відміну від інших, характеризується, методами оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника економічної ефективності модернізації та оцінювання ефективності інвестиційної діяльності досліджуваних проектів інвестиційної модернізації.

Оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника економічної ефективності модернізації, спрямований на нейтралізацію існуючих проблем підприємства, зокрема, на підвищення ефективності функціонування основних засобів, створення підґрунтя для утримання певного рівня конкурентних переваг машинобудівного підприємства. За результатами проведених досліджень, спрямованість інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств націлена на обрання відповідної бізнес-моделі, стратегії інвестиційного розвитку, методів реалізації проектів у формуванні фінансових планів тощо.

6. Удосконалено положення з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівних підприємств на засадах інтегрального показника економічної ефективності модернізації та формування стратегії інвестиційного розвитку. Таке положення складається із етапів: збору і оброблення інформації щодо можливостей, загроз, сильних і слабких сторін функціонування, побудови стратегічної карти машинобудівного підприємства;

розрахунку та аналізування показників ефективності використання основних засобів машинобудівного підприємства; застосування інтегрального показника обчислення економічної ефективності модернізації; обчислення ефективності реалізації проектів інвестиційної модернізації за допомогою методу внутрішньої норми прибутку; формування стратегії інвестиційного розвитку, обрання способів реалізації проектів інвестиційної модернізації машинобудівного підприємства за допомогою методу «портфеля». Менеджери можуть реалізовувати проекти інвестиційної модернізації машинобудівного підприємства за допомогою методу «портфеля».

7. Обґрунтовано реалізацію ефективної стратегії інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства (на прикладі ТДВ «Стрий-Авто»). Встановлено, що в реаліях сьогодення слід комплексно і системно підходити до оцінювання економічної ефективності проектів інвестиційної модернізації основних засобів підприємства. Варто здійснювати експертну оцінку вплив принципів та ризиків щодо результатів впровадження проектів інвестиційної модернізації основних засобів. Стратегія інвестиційного розвитку є головною базою у формуванні ефективної оцінки проектів інвестиційної модернізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азоев, Г.Л., 2002. *Конкуренция: анализ, стратегия и практика*. Москва: Центр экономики и маркетинга.
2. Амоша, О.І., Булеєв, І.П. та Шевцова, Г.З., 2007. Інноваційне оновлення техніко-технологічної бази промислового виробництва на синергетичних засадах: теорія і практика. *Економіка промисловості*, 1, с. 3-9.
3. Амоша, О.І., Іванов, М.І., Хижняк, Л.Т. та Прокопенко, М.Д., 2004. *Підвищення ефективності використання виробничого потенціалу в промисловості*. Донецьк: Інститут економіки промисловості НАН України.
4. Андрійчук, В.Г., 2002. *Економіка аграрних підприємств*. Київ: КНЕУ.
5. Ахмедова, И.Д. *Методы оценки и принципы управления риском в сельском хозяйстве* [online] Доступно: <http://rusnauka.com/ONG/Economics/12_ahmedova%20i.d..doc.htm> [Дата звернення 15 Травень 2017].
6. Балабанова, Л.В., 2001. *SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій підприємства*. Донецьк: Дон- ДУЕТ.
7. Балацький, О.Ф., Теліженко, О.М. та Соколов, М.О., 2004. *Управління інвестиціями*. Суми: ВТД «Універсальна книга».
8. Беседин, А.Л., Беляев, В.В., 2004. Экономическая безопасность предприятия в контексте системного подхода к решению проблемы защиты конфиденциальной информации. *Финансы и кредит*, 27, с. 63-68.
9. Билуха, Н.Т., 1996. *Теория финансово-хозяйственного контроля и аудиту*. Київ: ПП “Влад и Влада”.
10. Білорус, О.Г., Лук’яненко, Д.Г., 1998. *Глобальні трансформації і стратегія розвитку*. Київ: ВІПОЛ.
11. Блакита, Г.В., 2010. Систематизація об’єктів діагностування стратегічних можливостей фінансового розвитку торговельних підприємств. *Вісник запорізького національного університету*, 4 (8), с. 5-9.

12. Бланк, И.А., 2005. *Инвестиционный менеджмент*. Київ: МП «ИТЕМ» ЛТД, «Юнайтед Лондон Трейд Лимитед».
13. Богатирьов, І.О., 2006. Ефективність розвитку підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*, 1, с. 73-79.
14. Бойчик, І.М., 1998. *Економіка підприємств*. Львів: Сполох.
15. Бондар, Н.М., 2004. *Економіка підприємства*. Київ: «А.С.К.».
16. Борисов, А.Б., 1999. *Большой экономический словарь*. Москва: Книжный мир.
17. Бутинець, Ф.Ф., 2001. *Бухгалтерський словник*. Житомир: ПП «Рута».
18. Бухгалтерський облік поліпшення і ремонту основних засобів, 2011. В.: *Еколого-соціальні орієнтири бухгалтерського обліку, контролю, економічного аналізу: цивілізаційні виклики: матеріали X Міжнародної наукової конференції*, Житомир, Україна, 13-15 жовтня 2011 р., Житомир: ЖДТУ.
19. Варналій, З.С., Бабінова, О.О. та Бойко-Бойчук, О.В., 2007. *Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети*. Київ: Нац. ін-т стратег. дослідж.
20. Веретенников, В.І., Тарасенко, Л.М. та Гевлич, Г.І., 2006. *Управління проектами*. Київ: Центр навчальної літератури.
21. Веснин, В.Р., Кафидов, В.В., 2009. *Стратегическое управление: учебное пособие*. Питер: Учебное пособие.
22. Вихрущ, В.П, Харів, П.С., 1996. *Економіка підприємств*. Тернопіль: ТНЕУ.
23. *Вісник Міністерства доходів і зборів України* [online] Доступно: <<http://www.visnuk.com.ua>> [Дата звернення 15 Серпень 2017].
24. Вовчак, О.Д., 2007. *Інвестування*. Львів: Новий світ.
25. Гарасим, П.М., Журавель, Г.П та Хомин, П.Я., 2007. *Курс фінансового обліку*. Київ: Знання.
26. Гече, С.Ф., Слава-Продан, С.С., 2011. Оцінювання ефективності використання основних засобів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*, 33 (4), с. 119-123.
27. Череп, А.В., 2006. *Инвестознавство*. Київ: Кондор.

28. *Головне управління статистики у Закарпатській області* [online] Доступно: <<http://www.uz.ukrstat.gov.ua>> [Дата звернення 15 Серпень 2017].
29. *Головне управління статистики у Львівській області* [online] Доступно: <<http://lv.ukrstat.gov.ua/ukr/about/index.php>> [Дата звернення 15 Серпень 2018].
30. Гранов, Р., 2004. Реконструкція, модернізація та ремонт основних засобів. *Дебет – Кредит*, 17-18, с. 10-13.
31. Гребенюк, Н.О., 2012. Інвестиційна привабливість: сутність та засоби покращення. *Інвестиції: практика та досвід*. 12, с. 12-17.
32. Гуменюк, А.Ф., 2009. Теоретичні та практичні проблеми методики формування і використання фонду оновлення об'єктів інвестиційної нерухомості в умовах оренди. *Вісник Хмельницького національного університету. Науковий журнал*, 6 (1), с. 137-140.
33. Гунич, О.В., 2009. *Запровадження інноваційних технологій в підприємствах Черкаської області*. Київ: Лебідь.
34. Гуржій, Н., 2012. Парадигма стратегічного маркетингу. *Галицький економічний вісник*, 5 (38), с.81-90.
35. Гусєв, В.А., 2017. *Інноваційно-інвестиційні процеси в контексті парадигми сталого розвитку* [online] Доступно: <212.111.196.8:8081/.../Gusev_V_O.ppt> [Дата звернення 15 Серпень 2017].
36. Данилишин, Б.М., 2007. *Машинобудування в Україні: тенденції, проблеми, перспективи*. Ніжин: Вид-во «Аспект – Поліграф».
37. Дацій, Н.В., Дацій, О.І. та Гаман, М.В., 2010. *Інноваційна модель розвитку економіки України в умовах глобалізації*. Донецьк: Юго-Восток.
38. Демченко, І.В., 2010. Фінансова безпека суб'єктів господарювання: сутність та умови виникнення. *Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції*, 1 (6), с. 35-38.
39. Денисенко, М.П., 2003. *Основи інвестиційної діяльності*. Київ: Алеута.
40. Денисенко, М.П., Михайлова, Л.І., Грищенко, І.М. та Гречан, А.П., 2008. *Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід*. Суми: ВТД «Університетська книга».

41. *Державна служба статистики України* [online]. Доступно: <www.ukrstat.gov.ua> [Дата звернення 13 Серпня 2017].
42. Диба, В., 2008. *Облік та аналіз необоротних активів*. Київ: КНЕУ.
43. Диверсифікація як стратегія інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств: *матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції [«Сучасні виклики розвитку світової економіки»]*, Київ, 19-20 лист.2015. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015, 292 с.
44. Дубинин, С., 2010. Альтернативы модернизации. *Свободная мысль*, № 2 (1609), с. 5.
45. Загородній, А.Г., Вознюк, Г.Л., 2005. *Фінансово-економічний словник*. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка».
46. Верховна Рада України, 1999. *Закон України «Про внесення змін до деяких законів України з метою стимулювання інвестиційної діяльності»*. [online] Редакція від 15.06.1999. Доступно: <zakon3.rada.gov.ua> [Дата звернення 15 Жовтень 2014].
47. Заярна, Н.М, Мельник, Р.Л., 2011. Чим приваблива для інвестора Львівська область. *Науковий вісник НЛТУ України*, 21.2, с. 193-196.
48. Избембетова, Ж.Д., 2005. Структура производственного потенциала предприятия. *Вісник Одеського державного університету*, 12, с. 253-256.
49. Івахненко, І., 2010. Інвестиційна діяльність в Україні: сучасний стан та можливості її активізації. *Інвестиції: практика та досвід*, 2, с. 7-9.
50. Ілляшенко, С.М., 2003. *Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції*. Суми: ВТД «Університетська книга».
51. Іщук, С.О., 2006. *Виробничий потенціал: проблеми формування та розвитку*. Львів: ІРД НАН України.
52. Каплан, Р., Нортон, Д., 2004. *Организация ориентированная на стратегию. Как в новой бизнес-среде преуспевают организации, применяющие сбалансированную систему показателей*. Москва: Олимп – Бизнес.
53. Кіндрацька, Г.І., Білик, М.С. та Загородній, А.Г., 2008. *Економічний аналіз: теорія і практика: підручник*. Львів: Магнолія.

54. Кірейцев, Г.Г., Іваніщенко, Л.О., 1987. *Облік основних засобів у сільськогосподарських підприємствах*. Київ: Урожай.
55. Клівець, П.Г., 2007. *Стратегія підприємства*. Київ: Академвидав.
56. Ковалев, В.В., 2000. *Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности*. Москва: Финансы и статистика.
57. Верховна Рада України, 2010. *Розпорядження «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011 – 2015 роки»*. [online] Редакція від 29.09.2010. Доступно: <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1900-2010> р. > [Дата звернення 15 Жовтень 2014].
58. Кравченко, А.А., 2011. *Учетно-аналитическое обеспечение управления основными средствами сельскохозяйственных организаций*: дис. канд. економ. наук. Ставрополь, 2011.
59. Кривецький, І.О., 2014. Аналізування стану та тенденцій розвитку машинобудівних підприємств в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 794, с. 29-36.
60. Кублікова, Т.Б., 2012. Ключевые факторы привлечения прямых иностранных инвестиций в Украину. *Oeconotia, Aerarium*, 4, с. 91-94.
61. Кузьмін, О.Є., Ліпич, Л.Г., Мельник, О.Г. та Товстенюк, О.В., 2014. *Діагностика інвестиційної привабливості підприємств: концепція та інструментарій*. Луцьк: Вежа-Друк.
62. Кузьмін, О.Є., Мороз, А.С., Подольчак, Н.Ю. та Шуляр, Р.В., 2005. *Трансформація підприємств: економічна оцінка та побудова систем менеджменту*. Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка».
63. Куттер, М.И., 2000. *Теория и принципы бухгалтерського учета*. Москва: Финансы и статистика, Экспертное бюро.
64. Кучер, В.А., 2009. Механізм стратегічного планування конкурентоспроможності промислового підприємства. *Економіка промисловості*, 3, с. 151-157.
65. Лишиленко, О.В., 2008. *Фінансовий облік*. Київ: ЦУЛ.
66. Майорова, Т.В., 2003. *Інвестиційна діяльність*. Київ: ЦУЛ.

67. Макеєва, О.В., 2002. Життєвий цикл основних засобів – проблемні питання обліку та контролю. *Вісник соціально-економічних досліджень*, 12, с. 229-232.
68. Манів, З.О., Луцький, І.М. та Манів, С.З., 2006. *Регіональна економіка*. Львів: Магнолія.
69. Мельник, М.Ф., 2011. Облік ремонтів і модернізації основних засобів. *Фінансова система України Наукові записки. Серія “Економіка”*, 18, с. 193-197.
70. Мельник, Г., 2015. Модель оцінювання рівня інформаційних ризиків в корпоративних системах. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*, 6 (171), с. 48-54.
71. Верховна Рада України, 2012. *Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби»*. [online] Редакція від 01.01.2012. Доступно: <zakon3.rada.gov.ua> [Дата звернення 15 Серпня 2017].
72. Міщенко, А.П., 2004. *Стратегічне управління*. Київ: ЦУЛ.
73. Мочерний, С.В., 2001. *Економічна енциклопедія*. Київ: Видавничий центр “Академія”.
74. Мустафа, А., 2014. Експорт / імпорт. Підсумки 2013 року. [online] Доступно: <<http://new.pricereview.com.ua/>> [Дата звернення 14 Вересня 2014].
75. Верховна Рада України, 2003. *Наказ «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів»*. [online] Редакція від 30.09.2003. Доступно: <zakon3.rada.gov.ua> [Дата звернення 14 Вересня 2014].
76. Ігнатенко, О.Я., 2001. *Вільні економічні зони*. Київ: Дакор, Алерта.
78. Осипов, В.І., 2005. *Економіка підприємства*. Одеса: Маяк.
79. Очеретько, Л.М., 2011. Особливості обліку основних засобів. *Економічний простір*, 47, с. 240-246.
80. Пересада, А.А., 1998. *Інвестиційний процес в Україні*. Київ: Либра.
81. Пирог, О.В., 2010. *Інвестиційна діяльність в промисловому секторі регіону: теорія та методика оцінки*. Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту.

82. Пирог, О.В., 2011. Технологічний розвиток промисловості України. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*, 7(2), с. 248-252.
83. Верховна Рада України, 2010. *Податковий кодекс України*. [online] Редакція від 02.12.2010. Доступно: <zakon3.rada.gov.ua> [Дата звернення 14 Вересня 2014].
84. Покропивний, С.Ф., 2000. *Підприємництво: стратегія, організація, ефективність*. Київ: КНЕУ.
85. Покропивний, С.Ф., 2006. *Економіка підприємства*: Київ: КНЕУ.
86. Верховна Рада України, 2000. *Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»*. [online] Редакція від 27.04.2000. Доступно: <zakon3.rada.gov.ua> [Дата звернення 14 Вересня 2014].
87. Верховна Рада України, 1998. *Постанова «Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту»*. [online] Редакція від 30.03.1998. Доступно: <zakon3.rada.gov.ua> [Дата звернення 14 Вересня 2014].
88. Портер, М., 2001. *Конкуренція*. Москва: Вільямс.
89. Верховна Рада України, 1999. *Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»*. [online] Редакція від 16.07.1999. Доступно: <zakon3.rada.gov.ua> [Дата звернення 19 Січня 2018].
90. Верховна Рада України, 1991. *Закон України «Про інвестиційну діяльність»*. [online] Редакція від 18.09.1991. Доступно: <zakon3.rada.gov.ua> [Дата звернення 20 Січня 2018].
91. Верховна Рада України, 2005. *Закон України «Про спеціальну економічну зону «Закарпаття»*. [online] Редакція від 31.03.2005. Доступно: <zakon3.rada.gov.ua> [Дата звернення 20 Червня 2017].
92. Рамперсад, Х., 2006. *Универсальная система показателей как достигать результатов, сохраняя целостность*. Москва: Альпина Бизнес Букс.
93. *7 методів аналізу портфеля проектів*. [online] Доступно: <<https://habrahabr.ru/post/182276>> [Дата звернення 15 Травень 2017].

94. Селюченко, Н.Є., Масюк, В.М., 2013. Кадри як чинник інноваційного розвитку. В.: *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: II Міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна, 16-18 Травень 2013. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

95. Селюченко, Н.Є., Кічор, В.П., Климаш, В.М., 2011. Людський капітал як чинник підвищення конкурентоспроможності підприємства. В.: *Проблеми формування та реалізації конкурентної політики: II Міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна, 15-16 Вересень 2011. Львів: ТЗОВ «Сплайн».

96. Сен, А., Нуреева, Р., 2004. *Развитие как свобода*. Москва: Новое издательство.

97. Сіваченко, І.Ю., Кухарська, Н.О. та Левицький, М.А., 2001. *Вільні економічні зони*. Київ: Дакор, Алерта.

98. Скворцов, І.Б., 2003. *Ефективність інвестиційного процесу: методологія, методи і практика*. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка».

99. Скляренко, В.К., Прудников, В.М., 2009. *Економика підприємства*. Москва: ИНФРА-М.

100. Скуридина, Ю.Б., 2014. *Инвестиционный анализ*. Томск: Изд-во Том. гос.-учебное пособие.

101. Слиньков, В.Н., 2008. *Стратегическое планирование на основе сбалансированной системы показателей. Стратегический контроль*. Київ: Дакор, КНТ.

102. Соколов, Я.В., 2011. Особенности учета основных средств в СССР. В.: *Соколовские чтения «Взгляд из прошлого в будущее»: доклад международной научной конференции, 10-11 февраля 2010*. СПб. :Нестор-история, 2011.

103. Сопко, В., Караєв, В., 2006. Деякі питання термінології та класифікації засобів. *Бухгалтерський облік і аудит*, 3, с. 11-15.

104. Сторчак, А., 2015. *ABC-анализ – важный метод рационализации* [online] Доступно: <<http://bizit.net.ua/index.php/205-avs-analiz-vazhnyj-metod-ratsionalizatsii.html>> [Дата звернення 15 Грудня 2016].

105. *Стратегія розвитку Львівської області до 2015* [[online] Доступно: <http://ldp.lviv.ua/files/strategic_aims.pdf> [Дата звернення 15 Травень 2017].

106. *Стратегія розвитку Львівської області до 2027* [online] Доступно: <http://loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/Strategy-LV-OBL.pdf> [Дата звернення 15 Травень 2017].

107. Стельмах, Х.П., Пирог, О.В., 2016а. Інвестиційний розвиток машинобудівних підприємств Львівської області. В: *Person, Family, and Society: Interdisciplinary Approach to the Harmonization of Interests. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole. Poland, Opole: Centrum Innowacji i Transferu Technologii oraz Rozwoju Kultury Fizycznej Spółka z o. o. Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu*, с. 282-289. (Особистий внесок автора: розроблено положення з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівних підприємств).

108. Стельмах, Х.П., Кузьмін, О.Є., 2010а. Економічна ефективність використання основних засобів підприємств. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*, 21.09, с. 240-245. (Особистий внесок автора: окреслено основні аспекти ефективного використання основних засобів).

109. Стельмах, Х.П., Кузьмін, О.Є., 2010б. Класифікація основних засобів підприємств. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*, 21.14, с. 263-268. (Особистий внесок автора: доповнено класифікацію основних засобів).

110. Стельмах, Х.П., Симак, А.В., 2010с. Вагомість просторового чинника інвестиційної політики машинобудівного підприємства щодо забезпечення його сталої конкурентоспроможності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Логістика», 690, с. 706-710. (Особистий внесок автора: підкреслено вагомість наявності просторового чинника щодо основних засобів підприємств).

111. Стельмах, Х.П., Симак, А.В., 2011а. Взаємозв'язок основних фондів та інвестицій. *Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту «Економічні науки»*, 2 (42), с. 215-220. (Особистий внесок автора: розкрито взаємозв'язок основних фондів та інвестицій).

112. Стельмах, Х.П., Симак, А.В., 2011б. Пріоритети міжнародного науково-технічного співробітництва. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*, 21.10, с. 252-256. (Особистий внесок автора: характеристика основних пріоритетів науково-технічного співробітництва).

113. Стельмах, Х.П., Пирог, О.В., Кузьмін, О.Є., 2015а. Ефективність застосування стратегії інвестиційного розвитку підприємств в умовах глобалізації. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*, 9-1, Частина 4, с. 94-97. (Особистий внесок автора: уточнено послідовність формування стратегії інвестиційного розвитку).

114. Стельмах, Х.П., Пирог, О.В., 2016б. Детермінація основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Менеджмент та підприємництво в Україні»*, 835, с. 240-250. (Особистий внесок автора: виділення відмінностей понять «основні засоби» та «основні фонди»).

115. Стельмах, Х.П., 2017. Чинники інвестиційної модернізації основних засобів. *Економіка: реалії часу*, [online] 5 (33), с.74-79. Доступно: <<https://economics.opu.ua/files/archive/2017/No5/74.pdf>> (Дата звернення: 28 травня 201). (Міжнародні наукометричні бази даних: *Ulrichs webGlobal Serials Directory (США)*, *Російський індекс наукового цитування (Росія)*, *Index Copernicus (Польща)*, *Open Academic Journals Index*).

116. Стельмах, Х.П., Симак, А.В., 2010d. Інвестиції в основні фонди – підґрунтя сучасного розвитку економіки. В: *«Проблеми формування нової економіки 21-го століття»: Матеріали 3-ї міжнародної науково-практичної конференції*. Дніпропетровськ, Україна, 23-24 грудня 2010 р. Дніпропетровськ: Біла К.О. (Особистий внесок автора: визначено вплив інвестицій в модернізацію основних засобів підприємств).

117. Стельмах, Х.П., Шмигельська, Н.Я, 2010e. Шляхи підвищення ефективності використання основних фондів підприємств. В: *67-ма студентська науково-технічна конференція*. Львів, Україна, листопад-грудень 2010 р. Львів: Львівська політехніка. (Особистий внесок автора: визначено напрями ефективності використання основних засобів підприємств).

118. Стельмах, Х.П., 2010f. Поняття та взаємозв'язок інвестицій та основних фондів. В: *68-ма студентська науково-технічна конференція*. Львів, Україна, жовтень-листопад 2010 р. Львів: Львівська політехніка.

119. Стельмах, Х.П., Мицишин, О.Л., 2011c. Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств. В.: *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: Міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна, 19-21 травня 2011 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. (Особистий внесок автора: наведено чинники, які впливають на розвиток підприємств в умовах інвестиційного розвитку).

120. Стельмах, Х.П., Симак, А.В, 2011d. Ефективність міжнародного науково-технічного співробітництва. В.: *Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність: VII Всеукраїнська науково-практична конференція*. Київ, Україна, 10-11 березня 2011 р. Київ: НТУУ «КПІ». (Особистий внесок автора: визначено вплив міжнародного науково-технічного співробітництва на розвиток машинобудівних підприємств).

121. Стельмах, Х.П., Симак, А.В. та Бовт, І.Б., 2013. Сучасний стан інноваційної діяльності в Україні. В.: *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: II Міжнародна науково - практична конференція*. Львів, Україна, 16-18 травня 2013 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. (Особистий внесок автора: проаналізовано інноваційну діяльність машинобудівних підприємств в Україні).

122. Стельмах, Х.П, 2014. Проблеми формування стратегії інвестиційного розвитку. В.: *«Наука та вища освіта»: Матеріали 22-гої міжнародної наукової конференції студентів і молодих учених*. Запоріжжя, Україна, 18 квітня 2014 р. Запоріжжя: Класичний приватний університет.

123. Стельмах, Х.П., 2015b. Проблеми інвестування в Україні та їх вплив на формування стратегії інвестиційного розвитку підприємств. В.: *Стратегії економічного розвитку країн в умовах глобалізації: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Дніпропетровськ, Україна, 26-27 березня 2015 р. Дніпропетровськ: ТОВ «ДГІ».

124. Стельмах, Х.П., Терлецька, В.О., 2015c. Кон'юнктура ринку автомобілебудування в умовах інвестиційного розвитку підприємств. В.: *Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи: Міжнародна науково-практична конференція молодих учених*. Львів, Україна, 17-18 квітня 2015 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. (Особистий внесок автора: досліджено стан основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку).

125. Стельмах, Х.П., Бабінська, С.Я. та Терлецька, В.О., 2015d. Фактори сприяння розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності. В.: *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості: III міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна, 14-16 травня 2015 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. (Особистий внесок автора: виявлено чинники впливу на інвестиційний розвиток підприємств).

126. Стельмах, Х.П., Бабінська, С.Я., 2015e. Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств. В.: *Перспективи розвитку економічної системи в умовах нестабільності: Міжнародна науково-практична конференція*. Дніпропетровськ, Україна, 4-5 вересня 2015 р. Дніпропетровськ: НО «Перспектива». (Особистий внесок автора: уточнено складові впливу на інвестиційний розвиток машинобудівних підприємств).

127. Стельмах, Х.П., 2015f. Вагомість детермінації основних засобів підприємств. В.: *Сучасні напрямки розвитку економіки та менеджменту на підприємствах України: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів*. Харків, Україна,

5 листопада 2015р. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет.

128. Стельмах, Х.П., Кузьмін, О.Є. та Дрималовська, Х.В., 2015g. Диверсифікація як стратегія інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в умовах глобалізації міжнародних ринків. В.: *Сучасні виклики розвитку світової економіки: IV Міжнародна науково-практична конференція*. Київ, Україна, 19-20 листопада 2015 р. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. (Особистий внесок автора: наведено ефективна стратегія інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства).

129. Стельмах, Х.П., Бабінська, С.Я., 2016. Інноваційні підходи до управління машинобудівними підприємствами В.: *Перспективи розвитку національної економіки: Міжнародна науково-практична конференція*. Запоріжжя, Україна, 12-13 лютого 2016 р. Запоріжжя: ГО «СІЕУ». (Особистий внесок автора: сформовано стратегічні напрями інвестиційної стратегії підприємства).

130. Стельмах, Х.П., Бабінська, С.Я., 2016d. Інвестиційний та інноваційний розвиток підприємств як взаємодоповнюючі елементи. В.: *Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення: II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція молодих вчених*. Львів, Україна, 14-15 квітня 2016 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. (Особистий внесок автора: визначено особливості інвестиційного розвитку машинобудівних підприємств).

131. Стельмах, Х.П., Пирог, О.В., 2016e. Чинники, що стимулюють модернізацію основних виробничих засобів машинобудівних підприємств. В.: *Економіка і менеджмент 2016: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: Міжнародна науково-практична конференція*. Дніпропетровськ, Україна, 14-15 квітня 2016 р. Дніпропетровськ: Біла К.О. (Особистий внесок автора: уточнено чинники, що стимулюють модернізацію освоєних засобів машинобудівних підприємств).

132. Стельмах, Х.П., Пирог, О.В., 2016f. Роль інвестиційного розвитку в управлінні діяльністю машинобудівних підприємств Львівської області. В.: *Проблеми економіки, фінансів та управління експортно-імпортною діяльністю: II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція*. Львів, Україна, 12 травня 2016 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. (Особистий внесок автора: визначено особливості інвестиційного розвитку машинобудівних підприємств Львівської області).

133. Стельмах, Х.П., Шевців, А.Б., 2016g. Збалансована система показників. В.: *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: V Міжнародна науково-практична конференція*. Одеса, Україна, 15-16 вересня 2016 р. Одеса: Атлант. (Особистий внесок автора: сформовано систему показників для оцінювання економічної ефективності модернізації основних засобів машинобудівних підприємств).

134. Стельмах, Х.П., Бабінська, С.Я., 2016h. Організація інформаційного забезпечення інвестиційних проектів. В.: *Можливості та перспективи забезпечення сталого розвитку економіки України: Міжнародна науково-практична конференція*. Ужгород, Україна, 21-22 жовтня 2016 р. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика». (Особистий внесок автора: наведено передумови для реалізації стратегії інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства).

135. Стельмах Х.П., 2017b. Витрати на поліпшення основних засобів машинобудівних підприємств. В.: *Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства: III Міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна, 27-28 квітня 2017 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

136. Ткаченко, А.М., Воронкова, В.Г. та Ткаченко, М.О., 2009. *Міжнародні економічні відносини*. Київ: Видавничий дім «Професіонал».

137. Томарева, В.В., 2016. Оцінка інвестиційного клімату України та її регіонів [online] Доступно: <<http://www.nbuu.gov.ua/portal>> [Дата звернення 15 Травень 2017].

138. Туровец, О.Г., Родионов, В.Б. та Бухалков, М.И., 2011. *Организация производства и управление предприятием*. Москва.: ИНФРА-М.
139. Уэйн, У., Эккерсон, 2007. *Панели индикаторов как инструмент управления: ключевые показатели эффективности, мониторинг деятельности, оценка результатов*. Москва: АльпинаБизнес Букс.
140. Фатьянова, И.Р., 2011. Институциональные аспекты развития национальных инновационных систем. *Вопросы инновационной экономики*, 10 (10),с. 3-10.
141. Федоренко, В.Г., 2004. *Инвестознавство*. Київ: МАУП.
142. Харів, П.С., 2000. *Економіка підприємств*. Тернопіль: Економічна думка.
143. Хачатуров, Т.С., 1979. *Эффективность капитальных вложений*. Москва: Экономика.
144. Хлопчан, М.І., Харів, П.С, Бойчик, І.М. та Лот, О.Я., 1996. *Організація і планування виробництва: теорія і практика*. Тернопіль: ТАНГ.
145. Хрущ, Н.А., 2008. Стратегія компанії: механізм формування й адаптації в сучасному інвестиційному середовищі. *Фінанси України*, 8, с. 45-52.
146. Царев, В.В., 2004. *Оценка экономической эффективности инвестиций*. СПб.: Питер.
147. Чабан, В.Г., 2006. Інновації як умова підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору. *Економіка АПК*, 7, с. 68-72.
148. Шарп, У., 1999. *Инвестиции*. Москва: ИНФРА-М.
149. Шершньова, З.Є., 2004. *Стратегічне управління*. Київ: КНЕУ.
150. Шкарабана, С.І., Сапачова, М.І., 1995. *Економічний аналіз діяльності промислових підприємств і об'єднань*. Тернопіль: ТАНГ.
151. Щукін, Б.М., 2004. *Инвестування*. Київ: МАУП.
152. Эклунд, К., 1991. *Эффективная экономика: Шведская модель: Экономика для начинающих и не только для них*. Москва: Экономика.

153. Юхановська, Ю.О., 2011. Стратегії розвитку машинобудівного підприємства. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*, 1, с. 148-152.
154. Ярошенко, О.Ф., 2011. *Забезпечення техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства.* [online] Доступно: <<http://www.businessinform.net/thematic-search/?theme=economy-of-enterprise>> [Дата звернення 15 Травень 2016].
155. Afuah, A., 2004. *Business models: A strategic management approach.* Boston: McGraw-Hill/ Irwin.
156. Currie W., 2004. *Value Creation from E-Business Models.* Elsevier, Oxford.
157. Buiarand, K., 2011. Hatakeyama, Information technology as competitive leverage in Paraná new industrial hub. *Revista Educação e Tecnologia*, 7, p. 39-52.
158. *Europe 2020* [online] Доступно: <http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm - European Commission> [Дата звернення 15 Серпень 2017].
159. Horngren, C.T, Foster, G., Datar, S.M., 2000. *Cost Accounting: A Managerial Emphasis.* PrenticeHall, Inc.
160. Jajuga, K., 1994. *Jak nwestować w paPirory wartościowe.* Warszawa.
161. Kietliński, W., Janowska, J., Woźniak, C., 2007. *Proces inwestycyjny w budownictwie.* Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.
162. Klakegg, O.J., Williams, T., Magnussen, O.M., Glasspool, H., 2008. Governance frame works for public project development and estimation. *Project Management Journal*, 39(S1), p. 27-42.
163. Casarotto Filho, N., Pires, L.H., 2001. *Networks of small and medium enterprises and local development: strategies for a chieving global competitiveness based on the Italian experience.* São Paulo, SP: Atlas.
164. Por. Flak, W., Henzel, H., Krotla, W., Marcinek, K., Stosur, E., Walica, H., 1996. *Vadem ecumin westora – przygotowanie i wykonawstwo inwestycji rzeczowych.* GIPH, Katowice.

165. Pritchard, C.L., 2002. *Zarządzanieryzykiem w projektach. Teoria i praktyka*. Management Training & Development Center, WIG-PRESS, Warszawa.
166. Stelmakh, K.P., Pyrog, O.V., 2016j. Operation and modernization of fixed assets at machine-building enterprises. *Economics, Entrepreneurship, Management*, Volume 3, Number 1, p. 41-49. (Міжнародні наукометричні бази даних: Російський індекс наукового цитування, *Index Copernicus*). (Особистий внесок автора: здійснено оцінювання інтегрального показника інвестиційної модернізації основних засобів).
167. Schendel, D.E., Hofer, C.H., 1979. *Strategic Management: A New View of Business Policy and Planning*. Boston, MA: Little Brown.
168. Stepleman, R., 2007 Business development companies: good in some investment or trap? [online] Доступно: <<http://www.heraldtribune.com/article/20160307/COLUMNIST/1603099166>> Дата звернення 15 Травень 2017]
169. Коваленко, С.О., 2012. Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення. *Вісник економіки транспорту і промисловості*, 38, с. 366-368.
170. Стельмах, Х.П., Пирог, О.В., 2016 к. Науково-методичні положення з оцінювання ефективності інвестування модернізації основних засобів ТДВ «Стрий-Авто». *Бізнес Інформ*, 10, с. 79-84. (Міжнародні наукометричні бази даних: *Ulrichsweb Global Serials Directory* (США), *Research Papers in Economics* (США), *Російський індекс наукового цитування* (Росія), *Index Copernicus* (Польща), *Directory of Open Access Journals* (Швеція), *CiteFactor* (США), *Academic Journals Database* (Швейцарія), *Scientific Indexing Services*, *Advanced Science Index*, *Open Academic Journals Index*, *GetInfo* (Німеччина), *BASE* (Німеччина), *InfoBase Index*, *OpenAIRE* (Європейський Союз), *WorldCat*, *SUNCAT Union Catalogue* (Велика Британія), *COPAC Union Catalogue* (Велика Британія), *Open Access Library*, *J-Gate* (Індія), *Академія Google* (США), *Research Bible* (Японія). (Особистий внесок автора: запропоновано метод оцінювання економічної ефективності інвестування).

171. Bujak, A., Sliwa, Z., 2009. Nowe wyzwania i kierunki przemian w logistyce dystrybucji w ujęciu międzynarodowym. *Prace naukowe Politechniki Warszawskiej*, 71, p. 5-20.

172. Dianwei, Q., 2006. The Research on Logistics Cost Accounting and Management in China. In: *Management of Logistics and Supply Chain: International Conference*. Sydney, Australia, 20-22 September.

ДОДАТКИ

Зведені результати анкетного опитування зі статистики машинобудівних підприємств щодо класифікації чинників інвестиційної модернізації

1. Стислий опис результатів проведення анкетного опитування.

Анкетне опитування, що здійснювалось з метою вивчення очікувань користувачів та ступеня відповідності їх потреб в статистичній інформації зі статистики машинобудівних підприємств: ТЗОВ «Компанія ВЕЕМ-Металавтопром», ТДВ «Стрий-Авто», СП «Сферос-Електрон», ТЗДВ «Львівський завод фрезерних верстатів». Визначено оцінки якості (за запропонованими критеріями) та з'ясовано думки щодо способів подання статистичної інформації опитування, що було проведене протягом вересня 2016 року.

2. Відомості щодо складу користувачів статистичної інформації, які виявили бажання взяти участь у проведенні анкетного опитування, за відповідними ознаками наведені нижче:

за посадою (керівники – 31,3% та менеджери – 68,7%);

за віком (18–40 років – 37,5%; 40–60 років – 62,5%);

за освітою (базова вища – 6,2%; повна вища – 75,0%; науковий ступінь – 18,8%);

У ході проведення анкетного опитування було одержано 20 заповнених користувачами анкет проти 30 наданих (довідково: анкета була розміщена на офіційних веб-сайтах машинобудівних підприємств). Анкета вміщувала запитання щодо мети використання, способів, формату та термінів поширення статистичної інформації зі статистики промисловості щодо класифікації чинників інвестиційної модернізації.

3. Основні висновки за результатами анкетного опитування:

У ході проведеного дослідження визначено, що основними чинниками інвестиційної модернізації є технологічні (51%), управлінсько-інформаційні (19%), ресурсні (30%), які слід розглядати з урахуванням релевантності інформації, морального та фізичного зносу основних засобів та інвестиційного потенціалу машинобудівних підприємств.

50% опитаних користувачів вважають статистичну інформацію щодо чинників інвестиційної модернізації важливою складовою;

порівно (по 50%) опитаних користувачів визначили, що отримують необхідну інформацію щодо чинників інвестиційної модернізації промисловості на паперових носіях або електронними засобами (електронна пошта, Інтернет);

37,4% опитаних користувачів надали перевагу поширенню статистичної інформації щодо чинників інвестиційної модернізації за запитом або електронною поштою;

56,3% опитаних користувачів зазначили, що у своїй діяльності постійно використовують інформацію щодо чинників інвестиційної модернізації машинобудівних підприємств;

62,4% опитаних користувачів повідомили, що веб-сайт Головного управління статистики відвідують постійно для отримання необхідної інформації зі статистики машинобудівних підприємств;

56,2% опитаних користувачів використовують інформацію щодо основних показників зі статистики машинобудівних підприємств отриману виключно від органів державної статистики.

4. Заходи, які передбачається здійснювати на підставі отриманих результатів анкетного опитування для покращення якості поширення статистичної інформації. Проведене анкетне опитування показало, що серед користувачів слід продовжувати роботу щодо роз'яснення методології проведення державних статистичних спостережень зі статистики машинобудівних підприємств та стосовно можливості отримання статистичної інформації на електронних носіях, через мережу інтернет тощо.

5. Пропозиції та зауваження користувачів статистичної інформації, які не можуть бути враховані, з обґрунтуванням їх відхилення. З метою проведення аналізу щодо чинників інвестиційної модернізації машинобудівних підприємств визначено вагомість оцінювання показника інвестиційної ефективності модернізації.

6. Пропозиції та зауваження користувачів статистичної інформації, які потребують додаткового опрацювання Головним управлінням статистики.

Відсутні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

1.1. Монографія

1. Стельмах, Х.П. та Пирог, О.В., 2016. Інвестиційний розвиток машинобудівних підприємств Львівської області. В: Person, Family, and Society: Interdisciplinary Approach to the Harmonization of Interests. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole. Poland, Opole: Centrum Innowacji i Transferu Technologii oraz Rozwoju Kultury Fizycznej Spółka z o. o. Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu, с. 282-289. *(Особистий внесок автора: розроблено положення з оцінювання інвестиційної модернізації основних засобів машинобудівних підприємств).*

1.2. Публікації у наукових фахових виданнях України

2. Стельмах, Х.П. та Пирог, О.В., 2015. Детермінація основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку, 835, с. 240-250. *(Особистий внесок автора: досліджено відмінності понять «основні засоби» та «основні фонди»).*

3. Стельмах, Х.П., Пирог, О.В та Кузьмін, О.Є., 2014. Ефективність застосування стратегії інвестиційного розвитку підприємств в умовах глобалізації. Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки, 9-1, Частина 4, с. 94-97. *(Особистий внесок автора: уточнено послідовність формування стратегії інвестиційного розвитку).*

4. Стельмах, Х.П. та Кузьмін, О.Є., 2010. Економічна ефективність використання основних засобів підприємств. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково - технічних праць, 20.9, с. 240-245. *(Особистий внесок автора: окреслено основні аспекти ефективного використання основних засобів).*

5. Стельмах, Х.П. та Кузьмін, О.Є., 2010. Класифікація основних засобів підприємств. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць, 20.14, с. 263-268. *(Особистий внесок автора: доповнено класифікацію основних засобів).*

6. Стельмах, Х.П. та Симақ, А.В., 2010. Вагомість просторового чинника інвестиційної політики машинобудівного підприємства щодо забезпечення його сталої конкурентоспроможності. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика, 690, с. 706-710. *(Особистий внесок автора: підкреслено вагомість наявності просторового чинника щодо основних засобів підприємств).*

7. Стельмах, Х.П. та Симақ, А.В., 2011. Взаємозв'язок основних фондів та інвестицій. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки, II (42), Частина I, с. 215-220. *(Особистий внесок автора: розкрито взаємозв'язок основних фондів та інвестицій).*

8. Стельмах, Х.П. та Симақ, А.В., 2011. Пріоритети міжнародного науково-технічного співробітництва. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць, 21.10, с. 252-256. *(Особистий внесок автора: наведено характеристику основних пріоритетів науково-технічного співробітництва).*

1.3 Публікації у наукових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз даних

9. * Стельмах, Х.П., 2017. Чинники інвестиційної модернізації основних засобів. Економіка: реалії часу, [online] 5 (33), с.74-79. Доступно: <<https://economics.opu.ua/files/archive/2017/No5/74.pdf>> (Дата звернення: 28 травня 201). (Міжнародні наукометричні бази даних:Ulrichs webGlobal Serials Directory (США), Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща), Open Academic Journals Index).

10. * Stelmakh, K.P and Pyrog, O.V., 2016. Operation and modernization of fixed assets at machine-building enterprises. Economics, Entrepreneurship,

* видання одночасно належать до наукових фахових видань України

Management, Volume 3, Number 1, p. 41-49. (Міжнародні наукометричні бази даних: Російський індекс наукового цитування, Index Copernicus). *(Особистий внесок автора: здійснено оцінювання інтегрального показника інвестиційної модернізації основних засобів).*

11. * Стельмах, Х.П. та Пирог, О.В., 2016. Науково-методичні положення з оцінювання ефективності інвестування модернізації основних засобів ТДВ «Стрий-Авто». Бізнес Інформ, 10, с. 79-84. (Міжнародні наукометричні бази даних: Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Research Papers in Economics (США), Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща), Directory of Open Access Journals (Швеція), CiteFactor (США), Academic Journals Database (Швейцарія), Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo (Німеччина), BASE (Німеччина), InfoBase Index, OpenAIRE (Європейський Союз), WorldCat, SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія), COPAC Union Catalogue (Велика Британія), Open Access Library, J-Gate (Індія), Академія Google (США), Research Bible (Японія). *(Особистий внесок автора: запропоновано метод оцінювання економічної ефективності інвестування).*

1.4. Опубліковані праці апробаційного характеру

12. Стельмах, Х.П. та Симак, А.В., 2010. Інвестиції в основні фонди - підгрунтя сучасного розвитку економіки. В.: *Проблеми формування нової економіки XXI століття: III Міжнародна науково-практична конференція*. Дніпропетровськ, Україна, 23-24 грудня 2010 р. Дніпропетровськ: Біла К.О. *(Особистий внесок автора: визначено вплив інвестицій в модернізацію основних засобів підприємств).*

13. Стельмах, Х.П. та Мицишин, О.Л., 2011. Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств. В.: *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: Міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна,

* видання одночасно належать до наукових фахових видань України

19-21 травня 2011 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. *(Особистий внесок автора: наведено чинники, які впливають на розвиток підприємств в умовах інвестиційного розвитку).*

14. Стельмах, Х.П. та Симак, А.В., 2011. Ефективність міжнародного науково-технічного співробітництва. В.: *Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність: VII Всеукраїнська науково-практична конференція*. Київ, Україна, 10-11 березня 2011 р. Київ: НТУУ «КПІ». *(Особистий внесок автора: визначено вплив міжнародного науково-технічного співробітництва на розвиток машинобудівних підприємств).*

15. Стельмах, Х.П., Симак, А.В. та Бовт, І.Б., 2013. Сучасний стан інноваційної діяльності в Україні. В.: *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: II Міжнародна науково - практична конференція*. Львів, Україна, 16-18 травня 2013 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. *(Особистий внесок автора: проаналізовано інноваційну діяльність машинобудівних підприємств в Україні).*

16. Стельмах, Х.П., 2014. Проблеми формування стратегії інвестиційного розвитку. В.: *Наука і вища освіта: XXII Міжнародна наукова конференція студентів і молодих учених*. Запоріжжя, Україна, 18 квітня 2014 р. Запоріжжя: Класичний приватний університет.

17. Стельмах, Х.П., 2015. Проблеми інвестування в Україні та їх вплив на формування стратегії інвестиційного розвитку підприємств. В.: *Стратегія економічного розвитку країн в умовах глобалізації: Міжнародна науково-практична конференція*. Дніпропетровськ, Україна, 26-27 березня 2015 р. Дніпропетровськ: ТОВ «ДГТ».

18. Стельмах, Х.П. та Терлецька, В.О., 2015. Кон'юнктура ринку автомобілебудування в умовах інвестиційного розвитку підприємств. В.: *Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи: Міжнародна науково-практична конференція молодих учених*. Львів, Україна, 17-18 квітня 2015 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

(Особистий внесок автора: досліджено стан основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку).

19. Стельмах, Х.П., Бабінська, С.Я. та Терлецька, В.О., 2015. Фактори сприяння розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності. В.: *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості: III міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна, 14-16 травня 2015 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. *(Особистий внесок автора: виявлено чинники впливу на інвестиційний розвиток підприємств).*

20. Стельмах, Х.П. та Бабінська, С.Я., 2015. Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств. В.: *Перспективи розвитку економічної системи в умовах нестабільності: Міжнародна науково-практична конференція*. Дніпропетровськ, Україна, 4-5 вересня 2015 р. Дніпропетровськ: НО «Перспектива». *(Особистий внесок автора: уточнено складові впливу на інвестиційний розвиток машинобудівних підприємств).*

21. Стельмах, Х.П., 2015. Вагомість детермінації основних засобів підприємства. В.: *Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України: Всеукраїнська науково-практична конференція молодих учених, аспірантів та студентів*. Харків, Україна, 5 листопада 2015 р. Харків: ХНАДУ.

22. Стельмах, Х.П., Кузьмін, О.Є. та Дрималовська Х.В., 2015. Диверсифікація як стратегія інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в умовах глобалізації міжнародних ринків. В.: *Сучасні виклики розвитку світової економіки: IV Міжнародна науково-практична конференція*. Київ, Україна, 19-20 листопада 2015 р. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. *(Особистий внесок автора: наведено ефективна стратегія інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства).*

23. Стельмах, Х.П. та Бабінська, С.Я., 2016. Інноваційні підходи до управління машинобудівними підприємствами В.: *Перспективи розвитку національної економіки: Міжнародна науково-практична конференція*.

Запоріжжя, Україна, 12-13 лютого 2016 р. Запоріжжя: ГО «СІЕУ». *(Особистий внесок автора: сформовано стратегічні напрями інвестиційної стратегії підприємства).*

24. Стельмах, Х.П та Бабінська, С.Я., 2016. Інвестиційний та інноваційний розвиток підприємств як взаємодоповнюючі елементи. В.: *Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення: II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція молодих вчених.* Львів, Україна, 14-15 квітня 2016 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. *(Особистий внесок автора: визначено особливості інвестиційного розвитку машинобудівних підприємств).*

25. Стельмах, Х.П. та Пирог, О.В., 2016. Чинники, що стимулюють модернізацію основних виробничих засобів машинобудівних підприємств. В.: *Економіка і менеджмент 2016: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: Міжнародна науково-практична конференція.* Дніпропетровськ, Україна, 14-15 квітня 2016 р. Дніпропетровськ: Біла К.О. *(Особистий внесок автора: уточнено чинники, що стимулюють модернізацію освоєних засобів машинобудівних підприємств).*

26. Стельмах, Х.П. та Пирог, О.В., 2016. Роль інвестиційного розвитку в управлінні діяльністю машинобудівних підприємств Львівської області. В.: *Проблеми економіки, фінансів та управління експортно-імпортною діяльністю: II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція.* Львів, Україна, 12 травня 2016 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки. *(Особистий внесок автора: визначено особливості інвестиційного розвитку машинобудівних підприємств Львівської області).*

27. Стельмах, Х.П. та Шевців, А.Б., 2016. Збалансована система показників. В.: *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: V Міжнародна науково-практична конференція.* Одеса, Україна, 15-16 вересня 2016 р. Одеса: Атлант. *(Особистий внесок автора: сформовано систему показників для оцінювання економічної ефективності модернізації основних засобів машинобудівних підприємств).*

28. Стельмах, Х.П. та Бабінська, С.Я., 2016. Організація інформаційного забезпечення інвестиційних проєктів. В.: *Можливості та перспективи забезпечення сталого розвитку економіки України: Міжнародна науково-практична конференція*. Ужгород, Україна, 21-22 жовтня 2016 р. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика». (Особистий внесок автора: наведено передумови для реалізації стратегії інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства).

29. Стельмах, Х.П., 2017. Витрати на поліпшення основних засобів машинобудівних підприємств. В.: *Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства: III Міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна, 27-28 квітня 2017 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

Апробація результатів дисертаційної роботи

№ з/п	Типи конференцій	Назви конференцій	Місце і дата проведення	Тип участі
1.	III Міжнародна науково-практична конференція	Проблеми формування нової економіки XXI століття	Дніпропетровськ, 23-24 грудня 2010 р.	заочна
2.	Міжнародна науково-практична конференція	Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури	Львів, 19-21 травня 2011 р.	очна
3.	VII Всеукраїнська науково-практична конференція	Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність	Київ, 10-11 березня 2011 р.	заочна
4.	II Міжнародна науково - практична конференція	Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури	Львів, 16-18 травня 2013 р.	очна
5.	XXII Міжнародна наукова конференція студентів і молодих учених	Наука і вища освіта	Запоріжжя, 18 квітня 2014 р.	заочна
6.	Міжнародна науково-практична конференція	Стратегія економічного розвитку країн в умовах глобалізації	Дніпропетровськ, 26-27 березня 2015 р.	заочна
7.	Міжнародна науково-практична конференція молодих учених	Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи	Львів, 17-18 квітня 2015 р.	очна
8.	III міжнародна науково-практична конференція	Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості	Львів, 14-16 травня 2015 р.	очна

9.	Міжнародна науково-практична конференція	Перспективи розвитку економічної системи в умовах нестабільності	Дніпропетровськ, 4-5 вересня 2015 р.	заочна
10.	Всеукраїнська науково-практична конференція молодих учених, аспірантів та студентів	Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України	Харків, 5 листопада 2015 р.	заочна
11.	IV Міжнародна науково-практична конференція	Сучасні виклики розвитку світової економіки	Київ, 19-20 листопада 2015 р.	заочна
12.	Міжнародна науково-практична конференція	Перспективи розвитку національної економіки	Запоріжжя, 12-13 лютого 2016 р.	заочна
13.	II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція молодих вчених	Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення	Львів, 14-15 квітня 2016 р.	очна
14.	Міжнародна науково-практична конференція	Економіка і менеджмент 2016: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку	Дніпропетровськ, 14-15 квітня 2016 р.	заочна
15.	II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція	Проблеми економіки, фінансів та управління експортно-імпортною діяльністю	Львів, 12 травня 2016 р.	очна
16.	V Міжнародна науково-практична конференція	Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики	Одеса, 15-16 вересня 2016 р.	заочна
17.	Міжнародна науково-практична конференція	Можливості та перспективи забезпечення сталого розвитку економіки України	Ужгород, 21-22 жовтня 2016 р.	заочна
18.	III Міжнародна науково-практична конференція	Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства	Львів, 27-28 квітня 2017 р.	очна

Довідки про впровадження наукових ідей та результатів наукових досліджень та акт про використання результатів наукових досліджень

Вих. № 67
Від « 26 » 10 2017 р.

ДОВІДКА

про впровадження наукових ідей

Стельмах Христини Петрівни у діяльність ТДВ «Стрий Авто»

Основні положення дослідження Стельмах Х. П. використано на підприємстві ТДВ «Стрий Авто» з метою забезпечення конкурентних переваг. Запропонований метод оцінювання ефективності інвестиційної діяльності застосовують на даному машинобудівному підприємстві. За допомогою цього методу розрахунку показників економічної ефективності та активності інвестиційної діяльності, скорегованого показника кількості інвестиційних проектів характеризується стан інвестування машинобудівного підприємства та перспективи успішного функціонування в умовах інвестиційного розвитку.

Довідка видана Стельмах Х. П. для надання у спеціалізовану Вчену раду за місцем захисту дисертації як підтвердження використання одержаних у дисертації результатів на підприємстві.

Директор
ТДВ «Стрий Авто»

Карплюк Ю. Я.

Вих. № 45
Від « 25 » 10 2017 р.

ДОВІДКА

про впровадження наукових ідей

Стельмах Христини Петрівни у діяльність ПП «Перфект Плюс»

Основні положення дослідження Стельмах Х. П. використано на підприємстві ПП «Перфект Плюс» з метою забезпечення конкурентних переваг. Запропоновано систему показників економічної ефективності використання основних засобів машинобудівних підприємств, яка на відміну від інших, характеризується, методами оцінювання основних засобів на основі інтегрального показника інвестиційної ефективності модернізації та оцінювання ефективності інвестиційної діяльності досліджуваних проектів інвестиційної модернізації і застосовується на даному підприємстві. За допомогою цієї системи, досягнуто збільшення виробничої потужності та продовження терміну корисної експлуатації основних засобів відповідно сучасних технологічних умов реалізації інвестиційних проектів.

Довідка видана Стельмах Х. П. для надання у спеціалізовану Вчену раду за місцем захисту дисертації як підтвердження використання одержаних у дисертації результатів на підприємстві.

Директор
ПП «Перфект Плюс»

Вих. № 134
Від «21» 06 2016 р.

**ДОВІДКА
ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Стельмах Христини Петрівни**

Основні положення дисертаційного дослідження Стельмах Х. П. використано на підприємстві «ВЕЕМ Металавтопром» з метою забезпечення конкурентних переваг. При цьому на підприємстві застосовують запропоновану модель обчислення інтегрального показника інвестиційної ефективності модернізації основних засобів. Така модель спрямована на вирішення стратегічних завдань підприємства: розвиток діючих видів виробництва, впровадження кардинально нових видів виробництва, покращення якісних показників функціонування підприємства та стимулювання успішної експлуатації основних засобів, враховуючи сучасні технологічні потреби машинобудування.

Довідка видана Стельмах Х. П. для надання у спеціалізовану Вчену раду за місцем захисту дисертації як підтвердження використання одержаних у дисертації результатів на підприємстві.

Директор
ТОВ
«ВЕЕМ Металавтопром»

А. Б. Шевців

04382

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

вул. С. Бандери, 12, Львів, 79013, тел. (380-32) 237-49-93, 258-27-58, факс: (380-32) 258-26-80
 ел. пошта: coffice@lp.edu.ua, інтернет: www.lp.edu.ua

13.10.2016 № *67-01-1923*

на № _____

Довідка про впровадження результатів дисертаційної роботи

Стельмах Христини Петрівни

у навчальному процесі

Основні положення та результати дисертаційної роботи Стельмах Х. П. на здобуття ступеня кандидата економічних наук впровадженні у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка». Матеріали використовуються при викладанні дисциплін: «Глобальна економіка» і «Адміністрування державного-приватного партнерства у бізнесі». Зокрема у навчальному процесі використовуються запропоновані Стельмах Х.П.:

- метод оцінювання ефективності інвестиційної діяльності підприємств (Адміністрування державного-приватного партнерства у бізнесі: Методичні вказівки для проведення практичних занять та самостійної роботи для студентів спеціальності 8.18010016 «Бізнес-адміністрування» всіх форм навчання / Укл.: О.В. Пирог. – Львів: , 2016. – 32 с. Тема 7. «Характерні риси ДПП в Україні».)
- теоретичні аспекти та сукупність чинників впливу на модернізацію основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку, розрахунок інтегрального показника інвестиційної ефективності модернізації (Глобальна економіка: Методичні вказівки для проведення практичних занять та самостійної роботи для студентів спеціальностей 8.03050301 «Міжнародна економіка», 8.03050401 «Економіка підприємства», 8.03050701 «Маркетинг», 8.03050801 «Фінанси і кредит», 8.03050301 «Облік і аудит» всіх форм навчання / Укл.: І.В. Литвин, О.В. Пирог. – Львів: Видавничий центр кафедри ММП ІНЕМ Національного університету «Львівська політехніка», 2014. – 63 с. Тема 11. «Глобальний контекст розвитку української економіки».)

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Виконавець:

Пирог О.В.

(032)-258-01-14

Давидчак О.Р.

Продовження додатку В

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
 Національного університету
 «Львівська політехніка»
 д.е.н., проф. Чухрай Н.І.
 2016р.

АКТ

про використання результатів дисертаційної роботи
 Стельмах Христини Петрівни, представленої на здобуття
 наукового ступеня кандидата економічних наук, при виконанні науково-дослідної
 роботи кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
 Національного університету «Львівська політехніка»
 за темою «Модернізація основних засобів підприємств
 в умовах інвестиційного розвитку»

Начальник НДЧ, к.т.н., доц. Жук Л.В. та члени комісії: завідувач кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва, д.е.н., проф. Пирог О.В., завідувач відділу науково-організаційного супроводу наукових досліджень, к.т.н. Лазько Г.В. та заступник начальника планово-фінансового відділу Чулой Т.М. цим актом підтверджують, що результати дисертаційної роботи аспіранта кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Стельмах Христини Петрівни використані при виконанні науково-дослідної роботи кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка» за темою «Побудова систем процесно-структурованого менеджменту в умовах розвитку міжнародної економічної діяльності» (номер державної реєстрації № 0114U001692) у 2016 р. Зокрема, Стельмах Х.П. запропоновано комплекс економіко-математичних інструментів проектного підходу до модернізації основних засобів підприємства з метою поліпшення їх функціонування.

Начальник НДЧ,
 к.т.н., доц.

Л. В. Жук

Члени комісії:
 Завідувач кафедри ММП,
 д.е.н., проф.

О.В. Пирог

Зав. відділу науково-організаційного
 супроводу наукових досліджень,
 к.т.н.

Г.В. Лазько

/ Заст. нач. ПФВ

Т. М. Чулой